MİLLET MECLİSİ TUTANAK DERGİSİ

5. Birleşim

11 . 11 . 1964 Çarşamba

İçindekiler

Sayfa

1. — Geçen tutanak özeti 194:195

2. — Gelen kâğıtlar 195

3. — Yoklama 196

4. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları 196

1. — İzmir Milletvekili Şükrü Akkan'ın, Ege tütün ekicilerine gerekli kredi ve avansın vaktinde verilmemesi yüzünden tütün müstahsılının tefeciler elinde kaldığı ve biran önce tedbir alınması gerektiği yolundaki konuşması. 196:197

2. — Maraş Milletvekili Kemal Bağcıoğlu'nun, Kıbrıs'ta iki İsveçli Subayın Türk savaşçılarına yaptıkları değerli yardım dolayısiyle milletçe duyulan şükran hislerini açıklıyan ve uğratıldıkları mahkûmiyetten beraet etmelerini diliyen demeci. 197:199

3. — İngiliz Büyükelçiliğinden alınan bir mektupta Birleşik Kırallık Hükümeti tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekillerinin İngiltere'ye davet olunduğunun bildirilmesi üzerine Başkanlık Divanının verdiği onaylama kararı. 199

Sayfa

5. — Gensorular 199

1. — İstanbul Milletvekili Saadet Evren'in, Millî Eğitim Bakanının, ifa ettiği hizmet süresince, takibettiği eğitim politikası ile Bolu Milletvekili Kâmil İnal'ın, 5 Yıllık Kalkınma Plânının hedefine ve prensiplerine uymıyan durumlar hakkında Anayasanın 89 ncu maddesi gereğince gensoru açılmasına dair önerge (11/3, 11/4) 199:230

6. — Sorular ve Cevaplar 231

A) Yazılı sorular ve cevapları *231*

1. — Bilecik Milletvekili Şadi Binay'ın Bilecik'te 1964 yılında kurulması kabul edilen Şerbetçi Otu Kurutma tesisleri konusunda ne gibi hazırlık yapıldığına dair soru önergesi ve Tarım Bakanı Turan Şahin ile Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yücel'in yazılı cevabı (7/353) 231:232

2. — Muğla Milletvekili Adnan Akarca'nın, halen işlenmemiş bir şekilde depolarda bulunan tütün stoklarına dair soru önergesi ve Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler'in yazılı cevabı (7/369) 232:233

3. — Bolu Milletvekili Turgut Çulha'-

Sayfa

nın, Bolu'nun Yığılca ilçesinde bir tekel satış memurluğunun açılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair soru önergesi ve Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler'in yazılı cevabı (7/524) 233:234

4. — Konya Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kemal Satır'ın, HEKTAŞ Firmasının ortağı ve İdare Kurulu Üyesi bulunduğu hakkındaki neşriyatın doğru olup olmadığına dair soru önergesi, ve Başbakan İsmet İnönü'nün yazılı cevabı (7/542) 234:238

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Diyarbakır Milletvekili Adnan Aral, Çermik kazasının Haraba ve Musikan köyleri arasında güven tedbirlerinin alınmaması yüzünden yurttaşların kendilerini savunmak için silâh taşımak zorunda kalmalarından misal vererek Hükümetin gereken tedbirleri alması yolunda bir konuşma yaptı.

Tokat Milletvekili Zeyyat Kocamemi, yaptığı konuşmasında, Başbakanlığa girip çıkma kapılarının milletvekilleri için de kapalı ve kayıt altında tutulmasının sakıncalarına değindi.

Milletvekillerinden bâzılarına, Başkanlık tezkeresinde yazılı sürelerle izin verilmesi kabul olundu.

Diyarbakır Milletvekili Recai İskenderoğlu'nun, Hükümetçe yapılması tasarlanan Toprak Reformunun gerek finans kaynakları ve gerekse temel esasları üzerinde bir genel görüşme açılmasına dair önergesinin gündeme alınması, bu hususta yapılan görüşmelerden sonra, reddolundu.

Konya Milletvekili Rüştü Özal, üniversitelerimizin konuları ve üniversite sistemimiz hakkında bilgi edinilmek ve Meclisimizin bundan sonraki hareket ve kararlarına yön vermek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince, bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesini, önerge sahibi, yaptığı açıklamadan ve Millî Eğitim Bakanının verdiği izahattan sonra, geri aldı.

İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, Büyük Ata'nın ismi ortaya konularak yapılan maçlardaki hasılata ve seyircilerin durumlarına dair Başbakandan sözlü sorusuna, Devlet Bakanı Malik Yolaç,

İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, Trakya'da yapılan SOUTEX - 63 NATO tatbikatına muhalefet partileri ileri gelenleri ile Millî Savunma Komisyonu üyelerinin neden davet olunmadıklarına dair sorusuna Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar,

Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünce, Edirne Kırkpınar er meydanının onarımı için, 1963 yılı programına konulan ödeneğin tenkis edilip edilmediğine dair sorusuna Devlet Bakanı Malik Yolaç,

İzmir Milletvekili Şükrü Akkan'ın, Sıkıyönetim komutanlıklarınca, sıkıyönetim'in tatbik edilmekte bulunduğu bölgelerde, kaç gazete ve dergi kapatıldığına dair sorusuna Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar,

İzmir Milletvekili Şükrü Akkan'ın, bilim ve sanat hürriyetinin sağlanması için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Başbakandan sözlü sorusuna Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem ve

Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Türkiye Esnaf Dernekleri Konfederasyonundaki kota yolsuzluğu tahkikatının ne safhada olduğuna ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası eski Genel Müdürünün kanunsuz ve usulsüz tutumu hakkında ne işlem yapıldığına dair sorusuna da Ticaret Bakanı Fennî İslimyeli cevap verdiler.

697, 710, 717, 747 ve 780 sayılı sorular, ilgili Bakanların hazır bulunmaması ve

Rize Milletvekili Erol Yılmaz Akçal'ın Doğu - Karadeniz bölgesi kâğıt hamuru fabrikasının kuruluş yeri hakkında yapılan etütlerin tamamlanıp tamamlanmadığına dair Tarım ve Sanayi Bakanlarından sözlü sorusu da soru sahibinin vazife ile yurt dışında bulunması sebebiyle, gelecek birleşime bırakıldı.

Kütahya Milletvekili Ali Erbek'in, Türkiye köy elektrifikasyonu 1964 programı hazırlanırken köylerin seçiminde ne gibi esasların göz önünde tutulduğuna dair Sanayi Bakanından,

İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Türkiye'de bir millî gıda kodeksi komitesi kurulup kurulmadığına dair Tarım Bakanından olan sözlü soruları, soru sahipleri ikinci defadır Genel Kurulda hazır bulunmadıklarından düştü.

11 Kasım 1964 Çarşamba günü saat 15 te toplanılmak üzere (saat 19,05 te) birleşime son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Kastamonu
Mekki Keskin	*Sabri Keskin*

Kâtip
Yozgat
Veli Uyar

2 — GELEN KÂĞITLAR

Tasarı

1. — Petrol Dairesi Başkanlığı 1965 yılı Bütçe kanunu tasarısı (1/733) (Karma Bütçe Komisyonuna)

Tezkereler

2. — Eti Yapı Limtet Ortaklığının 1963 yılına ait hesap ve işlemlerinin sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi (3/992) (Kamu iktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonuna)

3. — Ereğli Kömür İşletmesi Müessesesinin 1961 yılına ait hesap ve işlemlerinin sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi (3/993) (Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonuna)

4. — Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumunun 1961 - 1962 yıllarına ait hesap ve işlemlerinin sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi (3/994) (Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonuna)

5. — Manisa Pamuklu Mensucat Anonim Ortaklığının 1963 yılı hesap ve işlemlerinin sunulduğuna dair Başbakanlık tezkeresi (3/997) (Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonuna)

6. — İstabul Milletvekili Malik Yolaç'ın yasama dokunulmazlığının kadırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi (3/998) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyona)

7. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına dair Başbakanlık tezkeresi (3/999) Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyonuna)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Mekki Keskin

KÂTİPLER : Veli Uyar (Yozgat), Sabri Keskin (Kastamonu)

BAŞKAN — Birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Otomatik cihazla yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Yoklama işlemi bitmiştir. Ekseriyet vardır, görüşmelere başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — İzmir Milletvekili Şükrü Akkan'ın, Ege tütün ekicilerine gerekli kredi ve avansın vaktinde verilmemesi yüzünden tütün müstahsılının tefeciler elinde kaldığı ve biran önce tedbir alınması gerektiği yolundaki konuşması.

BAŞKAN — Sayın Akkan, gündem dışı bir talebiniz vardır; ne hakkında?

ŞÜKRÜ AKKAN (İzmir) — Tütün ekicileri hakkında.

BAŞKAN — Buyurun, tütün ekicileri hakkında.

ŞÜKRÜ AKKAN (İzmir) — Muhterem milletvekilleri, bu yaz tatilinden istifade ederek 4 milletvekili arkadaşla seçim bölgemiz olan İzmir'in 19 ilçesinde ve 255 köyünde tetkik gezileri yaptık.

İlçelerde ve köylerde İzmir'imizin sayın halkı ile yaptığımız sohbet toplantılarında dinlediğimiz dert ve şikâyetlerin başında yüzde 80 i ile çiftçi olan vatandaşlarımızın bu yıl yetiştirdikleri mahsullerine gerçek değeriyle pazar bulmak için Hükümetin gayret sarf etmesi mevzuu yer almaktaydı.

Ayrıca, sayıları 300 bini bulan Ege tütün ekicisinin, yılın hususiyetleri dolayısiyle özellik teşkil eden ve müstaceliyet arz eden durumları vardı. İşte bu sebebe mebni diğer ürünler için vatandaş dileklerini Meclise normal denetim yolları ile aksettirmeyi muvafık bularak, tütün ekicilerinin fevkalâde müstaceliyet arz eden dileklerini huzurunuza gündem dışı bir konuşmayla getirmeyi uygun mütalâa ettik.

Ege tütün ekicisi;

1. Rekoltenin 100 ilâ 120 bin ton civarında, geçen senelere nisbetle çok yüksek bulunması ve 1963 yılı mamul tütün mahsulünün henüz satışının yapılmamış olması,

2. Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatiflerinin birçok yerlerde çevirme kredilerinin üçüncü taksitlerini vermemiş olmaları,

3. Yine Ziraat Bankasının sürüm ve satış kredilerini eski yıllardaki tatbikat hilâfına, birkaç ilçe hariç, vermemekte bulunması,

4. Tekel'in bu yıl, Marmara ve Karadeniz bölgelerine avans dağıttığı halde, Ege bölgesine avans vermemesi, mahallî ziraat odalarının ve tütün yetiştiricileri derneklerinin müteaddit dileklerini sudan sebeplerle reddetmiş olması ve % 5, % 2 lerden müterakim ve bir millî bankada bloke edildiği Hükümetçe evvelce açıklanan 108 milyon liradan, yani kendi paralarından avans verilmesi taleplerinin de «gayesi başkadır» mülâhazasiyle reddedilmiş olması,

5. Yukardaki maddelerde tadadedilen hususları nazarı itibara alan bâzı fırsatçıların yaydıkları menfi propaganda sonunda, aslında para sıkıntısı çeken ve müzayaka halinde bulunan tütün ekicisinin elinden karaborsa yoliyle en iyi cins üç tütünlerinin 4 lira gibi maliyet fiyatının çok altında bir bedelle gizli gizli alınması.

Adı geçen ekicinin üzerinde çok büyük yıkıcı bir etki yaratmıştır.

Bu menfi tesirin giderilmesi ve para sıkıntısı çeken ekicinin müzakayadan kurtarılması tefeci ve fırsatçının kucağına terk edilmemesi için 15 . 10 . 1964 gününde dört arkadaş Gümrük ve Tekel Bakanını ziyaretle bir saatlik bir görüşme esnasında, Ege tütün ekicisinin yukardaki dileklerini kendisine aksettirerek, ekiciye maddi ve mânevi bakımdan yardımcı olmasını rica ettik. Bakan, bize cevaben ekicinin menfi propaganda tesirlerinden korunması için bu yılki Ege tütün mahsulünün satışında endişeli olmadığı hakkındaki kanaatini bir radyo konuşmasiyle ekiciye duyuracağını ve avans verilmesi için de işi Bakanlar Kuruluna getireceğini ve Maliye Bakanından para aldığı takdirde avans ödenmesine gideceğini, bu sözlerinin efkârı umumiyeye açıklanmasında bir mahzur bulunmadığını ve ancak «Maliye Bakanı para vermiyor» sözünün saklı tutulmasını beyan ve ifade etti.

İzmir basını yoliyle Bakanın vaitlerini halka duyurduk ve fakat Bakan sözünü hâlâ yerine getirmedi.

Ziraat Bankası yetkilileri ile çevirme kredilerinin üçüncü taksitleri ve sürüm - satış kredilerinin verilmesi hakkında yaptığımız görüşmeler de plâsman yokluğu mülâhazası ile neticesiz kaldı.

Şimdi ilgililerden, Ege'nin 300 bin tütüncüsü adına, yani 300 bin aile namına yerine getirilmesini istediğimiz hususlar şunlardır :

1. Gümrük ve Tekel Bakanı fırsatçılara ekicinin ürününü yağma ettirmemek için bize verdiği izahat dairesinde Ege tütünlerinin satışında endişesi bulunmadığını bir radyo görüşmesi ile halka duyurmalıdır. Yahut buraya Millet Kürsüsüne gelerek açıklamasını buradan yapmalıdır.

2. Bölgeler arasında eşitliği temin ve ekiciyi, tefeci ve murabahacı ve fırsatçıdan korumak için, büyük malî müzayakasını izale zımmında, eski yıllarda olduğu gibi, Ege tütün ekicisine de avans verilmelidir. Doğru ise, Maliye Bakanı da kesenin ağzını açmalıdır.

3. Piyasayı yıl başından evvel açmaya gayret sarf etmeli, geçen yıl olduğu gibi işi Şubata bırakmamalı ve bunu da halka duyurmalıdır.

4. Anayasanın 51 nci maddesi gereğince çiftçinin ürününü ve emeğini değerlendirmek için, yıllar boyunca müteselsil teamül halinde devam edegelen destekleme mubayaasının bu yıl da yapılacağını ve Tekelin gerçek ihtiyacı için de çok miktarda tütün alınacağı ekiciye duyurulmalıdır.

5. Ticaret Bakanı da Ziraat Bankasına emir vermek suretiyle çevirme kredilerinin verilmiyen yerlerde üçüncü taksitleri olan dekar başına 30 ar lirayı banka ve Tarım Kredi Kooperatifleri eliyle ekiciye verdirtmelidirler.

Sürüm ve satış kredisi verilme imkânlarını da araştırmalı, bu işi de ekicinin lehine halletirmelidir.

Tarım Bakanı da ekiciyi korumak için gayretlerde bulunmalıdır.

Bu yollarla, saydığımız sebep ve âmiller dolayısiyle müteredditt, endişeli ve malî bakımdan çok sıkışık durumda bulunan Ege tütün ekicisine Türk çiftçisi ve Türk köylüsüne Devletin dost eli uzanmalıdır.

Hürmetlerimle.

2. — Maraş Milletvekili Kemal Bağcıoğlu'nun, Kıbrıs'ta iki İsveçli subayın Türk savaşçılarına yaptıkları değerli yardım dolayısiyle milletçe duyulan şükran hislerini açıklıyan ve uğratıldıkları mahkûmiyetten beraet etmelerini diliyen demeci.

BAŞKAN — Sayın Bağcıoğlu, gündem dışı konuşmanız ne mevzu hakkındadır?

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — İki İsveçli subay hakkında.

BAŞKAN — İki İsveçli subay hakkında, buyurun.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Muhterem Başkan, sayın milletvekilleri;

Kıbrıs'ta cereyan eden hâdiselere ve bilhassa haksızlığa tahammül edemiyerek, sadece insani duygularla Ada'daki Türk mücahitlerine silâh kaçırırken yakalanarak İsveç Mahkemesince rütbeleri kaldırılan ve iki yıl hapis cezasına mahkûm edilen ve fakat yine İsveç Anayasa Mahkemesince tahliyelerine karar verilen İsveçli iki subay hakkında gündem dışı konuşmak üzere huzurunuzu işgal etmiş bulunuyorum.

Muhterem arkadaşlar,

Türkiye ile uzaktan yakından hiç alâkaları olmıyan ve çok sevdikleri askerlik meslekinden bu yüzden uzaklaştırıldıkları için büyük üzüntü içinde bulunan bu subaylardan Lars Lindh, basındaki beyanında: «Bu defa öleceğimi bilsem aynı şartlar ve aynı hunharlık karşısında yapacağım hareket bundan başka olamıyacaktır» demekte ve şöyle devam etmektedir: «Siz hayatınızda yaralı insana kurşun sıkıldığını, çocuk ve kadınların canavarcasına gözlerinizin önünde öldürüldüğünü gördünüz mü hiç? Buna mukabil nefsini korumak, yakınlarını kurtarmak için, sedyeyle hastaneye sevk edilirken bile cankurtaran arabalarından atlayıp kan revan içinde dövüşmek üzere ileri siperlere koşan erkekleri biz gördük. Gördük ve onlara yardımı kendimiz için bir borç bildik.

Ben şahsan Hıristiyanım. Siz Müslümansınız. Ama buna rağmen bugün dahi, Kıbrıs Türklerinin yanında Kıbrıs Rumlarına karşı çarpışıp ölmeyi bir şeref sayarım..»

Adı geçen İsveçli subaylar, rütbelerinin sökülmesine ve iki yıl hapis cezasına mahkûm olmalarına sebebolan hâdiseyi, Hürriyet Gazetesinin takdire şayan bir hareketle bu asîl insanların durumlarını dünya kamu oyuna sunmak amacı ile onlarla ilgilenmek üzere özel surette Stockholm'e gönderdiği Sayın Ümit Deniz'e şöyle anlatmışlardır: «Biz Kıbrıs'a Ağustos ayının başında gönderildik. Vazifemiz Birleşmiş Milletler Kuvvetleri nezdindeki İsveç birliğinin zırhlı bölüğündeydi. İlk sıralarda Birleşmiş Milletler Birlikleri Kıbrıs'taki çetecilerden çok daha kuvvetli idi. Fakat Yunanistan buraya binlerce teçhizatlı asker ve subayını çıkardıktan sonra bizim birliklerimiz âdeta birer korkuluk durumuna düştü ve yapılanlara tamamen seyirci kaldı. O zaman Türklere yardımı bir insanlık borcu bildik ve onun için bu işe giriştik.

Arkadaşlar,

İşte bu sebeple rütbelerinin sökülmesiyle ikişer yıl hapis cezasına mahkûm edilen bu iki asîl insan, mezkûr kararı İsveç Temyiz Mahkemesi nezdinde temyiz etmişler ve ayrıca İsveç Anayasa Mahkemesine başvurarak, dâvalarının tutuksuz olarak görülmesini istemişlerdir. Bu talebi uygun gören âdil Anayasa Mahkemesi her iki sanığın tahliyelerine karar vermiş bulunmaktadır. İsveç Temyiz Mahkemesi ise nihai kararını bu ayın 17 sinde verecek, ya verilen kararı tasdik edecek, veyahut da bu kararı âdil ve muvafık görmiyerek bozacaktır... Temennimiz odur ki insani hislerle hareket eden bu iki şahsın; barbarlık ve hunhar cinayetlere göğüs germeye çalışan kahraman Türk mücahitlerine yapmak istedikleri haklı yardımdan dolayı maalesef duçar oldukları âkıbet tahfif ve hattâ beraat olunsun ve haksızlığa mâruz bırakılan zavallı insanlara yardım etmekten başka suçları bulunmıyan bu insanlık ve hakkaniyet âşığı kişiler cezalandırılmasın...

İsveç Yüksek Temyiz Mahkemesinin; Anayasa Mahkemesinin tahliye kararını ve bu sanıkların davranışlarına âmil olan temiz hisleri ve insancıl inançları nazara alarak en âdil kararı vereceğine ve bu iki subayı bu sebeple suçlu görmiyeceğine Türk Milleti yürekten inanmaktadır...

Tahliye edilip hürriyetlerine kavuşur kavuşmaz Türk Milletine bir mesajla seslenmek âlicenaplığını gösteren bu kahraman İsveçli subaylar, mesajlarında aynen şunları bildirmektedirler:

«Türk Milletine,

Kıbrıs'ta ve burada İsveç'te hapis kaldığımız müddet içinde bize gösterdiğiniz sempatiye, gönderdiğiniz hediyelere nazikâne teşekkür etmek isteriz. Aynı zamanda, memleketimize daima dostluk gösteren memleketinizi görmemiz için yaptığımız nazik davete teşekkür ederiz. Kıbrıslı Türklerin hür bir memlekette insan gibi yaşamalarını mümkün kılacak sulhçü bir hal şeklinin bulunacağını ve insanlığını kazanacağını bütün kalbimizle ümidetmekteyiz.

Kıbrıs'taki İsveçli Birleşmiş Milletler
Kuvvetleri eski teğmenleri
Helge Hijalmarsson Lars Lindh

Sayın milletvekilleri,

Kıbrıs Türk'üne yardım etmek için istikballerini ve hattâ hayatlarını hiçe sayarak insani duygularla hareket eden bu iki İsveçli subayın, mahkûmiyet kararına rağmen Türk Milletine gönderdikleri mesaja Türk Milletinin temsilcileri olarak teşekkür etmemek, minnet ve şükranlarımızı arz etmemek mümkün değildir. Muhakkak ki bu olay Türk Milletinin temsilcileri olan Yüce Heyetinizin bütün üyelerinin

kalblerinde takdir ve şükran hisleri yaratmış, derin izler bırakmıştır... Öyleyse bu mesaja Türk Milleti adına bu kürsüden cevap vermek vazifemizdir.

Bu arada; mezkûr subayların tahliye edilmelerinin Kıbrıs'taki Türkler arasında büyük sevinç yarattığını, Türk basınında bu subaylardan sitayişle bahsedildiğini, subaylara gönderilen mektup ve telgrafların neşrolunduğunu, Türk mücahitleri tarafından ve ayrıca Millî Türk Talebe Birliği, Millî Türk Talebe Federasyonu tarafından İsveç Yüksek Mahkemesine ve İsveç Kıralı Güstav'a telgraflar gönderilerek «bu hareketin bütün dünyaya örnek olması temennisinde» bulunup, İsveç halkına ve Yüksek Mahkemesine teşekkür edildiğini memnuniyet ve şükranla kaydetmek isterim.

Muhterem arkadaşlar,

İşte bu davranışlara uygun olarak bu iki kahraman ve insanlık idealine âşık İsveçli subayın Türk Milletinin kalbinde yer aldığını, kendilerine karşı Türk Milletinin duyduğu takdir ve şükranlık hislerini ve âdil İsveç Yüksek mahkemelerinin insanlık ideallerine uygun olarak verdikleri ve verecekleri kararların Türk Milleti tarafından şükran ve takdir ile karşılanacağını belirtmeyi uygun bir hareket tarzı saydığımı hürmetlerimle arz ederim. (Alkışlar)

3. — İngiliz Büyükelçiliğinden alınan bir mektupta Birleşik Krallık Hükümeti tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanvekillerinin İngiltere'ye davet olunduğunun bildirilmesi üzerine Başkanlık Divanının verdiği onaylama kararı.

BAŞKAN — İngiliz Büyükelçiliğinden Yüce Heyetinize bir sunuşumuz var. Dışişleri Bakanlığı marifetiyle alınan bir mektupta T. B. Millet Meclisi Başkanvekillerinin İngiltere'ye davet edildiği bildirilmektedir. Bu davete icabet edilmesi Başkanlık Divanınca uygun mütalâa edilmiştir. Keyfiyeti bilgi ve tasviplerinize arz ederim.

Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir.

5. — GENSORULAR

1. — İstanbul Milletvekili Saadet Evren'in, Millî Eğitim Bakanının, ifa ettiği hizmet süresince, takibettiği eğitim politikası ile Bolu Milletvekili Kâmil İnal'ın, 5 Yıllık Kalkınma Planının hedefine ve prensiplerine uymıyan durumlar hakkında Anayasanın 89 ncu maddesi gereğince gensoru açılmasına dair önergesi (11/3, 11/4)

BAŞKAN — Her iki arkadaşımızın önergesini okutuyorum.

Millet Meclisi Riyasetine

Millî Eğitim Bakanı Dr. İbrahim Öktem'in, ifa ettiği hizmet süresince takib ettiği (Eğitim) politikasının, millî menfaatlere zarar verici mahiyette olduğu ayrıca, tasarruflarının, Anayasa ve Kanunları ihlâl yoliyle keyfi muamele mahiyetini iktisabettiği sabittir.

Mumaileyh, vatandaşın hakikî mümessili olan her partiye mensup sayın milletvekilleri tarafından defaatle ikaz edilmesine rağmen kendisini, kanun nazarında suçlu kılan politikasında inatla ısrar etmiştir.

Siyasi, cezai ve hukukî sorumluluğu aşikâr olan Bakanın, ademiitimat yoliyle düşürülebilmesini teminen, politikasının, Anayasanın 89 ncu maddesi gereğince GENSORU yoluyle görüşülmesini talep ederim.

İstanbul Milletvekili
Saadet Evren

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Aşağıda arz ettiğim maddeler hakkında Anayasanın 89 ncu maddesi gereğince (Yalnız Millî Eğitim Bakanı hakkında) gerekli işlemin yürütülmesini arz ederim.

Bolu Milletvekili
Kâmil İnal

1. — Yıllardır bu memlekette yatırımların yerine değil siyaset adamlarının isteği ile olduğu söylendi. Bu sakat gidişin plânlı devreye girişimizde son bulması, gerekirdi, maalesef Millî Eğitim Bakanlığında Bakanın şahsi gayretleri yüzünden plânın hedefine ve prensiplerine uymayan durumlar yaratılmıştır.

a) 1964 - 1965 ders yılında yurdumuzda 30 tane ortaokul açıldı. Bu okulların açılışında

hangi kıstaslar gözönünde tutulup da açıldığını incelediğimizde hakikatler meydana çıkmaktadır. Bu yıl açılan 30 ortaokulun içerisinde nüfusları 8 650 olan Burdur İlinin Ağlasun İlçesi, Çamlı hemşin 10 327, Denizli İlinin Kale İlçesinin bucağı olan Babadağın nüfusu 10 984, İzmir'in Narlıdere bucağının nüfusu 11 176..

b) Yukarıda zikrettiğim nahiye ve kazalara okul açıldığı halde, nüfus bakımından bunlardan daha fazla yani nüfusu 11 852 olan Seben Kazasına okul açılmamıştır. Nüfusu 8 000 olan kazalara okul açılırken 12 000 nüfuslu kazaya açılmayışının izahını yapmak imkânsızdır.

c) 1961 yılında binası halk tarafından yapılan okulun iç malzemeleri yine halk tarafından su, elektrik, bahçe duvarı gibi noksanları 92 800 lira nakdî 35 000 lira aynî ve bedenî yardım karşılığında tamamlanıp 3 yıldan beri Millî Eğitim Bakanlığına müracaat yapıldı. Millî Eğitim Bakanı 1963 ders yılında öğretmenin yok, okulu açıp açmamak arasında fark olmaz. Bu yıl hiçbir ortaokul açılmıyacak plânlama müsaade ettiği takdirde eğer ortaokul açarsak bunların birincisi Seben olacak dediği halde, maalesef bu yıl açılan 30 ortaokul'un sonuncusu dahi olamadı.

d) Yol ve uzaklık bakımından açılan okullar arasında da Seben önde gelmektedir. Nerede kaldı plân, program, Millî Eğitim Bakanına haklı olarak sormak icabediyor.

2. — Ortaokul Yaptırma Derneklerine Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan yardımlara baktığımızda eskiden yapılan hataların devamından başka bir şey göremiyoruz. Misal :

Bu ders yılında açılan 30 ortaokul'a bugüne kadar yapılan yardımları incelersek hayretler içinde kalırız. Bu yardımlar 10 000 lira ile 170 000 lira arasında değişiyor. Yani arzu edilene ton ile, arzu edilmiyene de gram ile para dağıtımı yapılıyor. Bunun ne kadar izahı yapılsa, boştur. Ekli cetvel incelendiğinde bu durum daha açık görülmektedir.

3. — 1964 yılında ilkokul yapımı için illere ayrılan ödenekleri incelediğimizde paraların hangi kıstas ile dağıtıldığı meydana çıkmaktadır.

Misal :

Ankara İline 9 milyon lira ayrılıyor. Ankara ilinde nüfusu 150 den fazla okulsuz köy sayısı 102 dir. Halbuki nüfusu 150 den fazla okulsuz köy sayısı 397 olan Erzurum'a Ankara'ya ayrılanın yarısı veriliyor.

Nüfusu 150 den fazla okulsuz köy sayısı 3 olan İstanbul iline 14 milyon lira ayrılıyor, nerededir bu işin adaleti, plânı ve proğramı? Millî Eğitim Bakanı okul açılmasını ve illere paraların dağıtımı işini plânlamaya aittir diyemez, çünkü plânlamada açılan ortaokulların yerleri tesbit edilmez, bu yıl şu kadar ortaokul açabilirsiniz diye plânlama işin prensibini ve umumi plândaki hedeflere göre adedini tesbit eder. Millî Eğitim Bakanlığı da plâna proğrama adalet ilkelerine göre okulların yerini ve illere ayrılan ödenekleri, derneklere yapılan yardımları taksimini yapması gerekmekteydi, durum maalesef bunun tam tersine olmuştur.

4. — Her yıl 10 000 nin üzerinde lise mezununu bir meslek sahibi yapmadan hayata atmak doğru bir yol değildir. Üniversiteye girişleri imtihanla kayıtlamak Anayasamızın 50 nci maddesine tamamen aykırıdır. (Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlamak Devletin başta gelen ödevlerindendir.) dediği halde bu durum hiç bilinmemezlikten geliniyor. «Ben doktor veya mühendis olacağım» diyen insanın karşısına engel çıkarmak ve davâyı hal yoluna memleket hayrına bir çıkar yola koymak Millî Eğitim Bakanının vazifesi olduğu halde, üniversitelerimiz muhtardır, vazife onlarındır, diye söyliyemez.

Geçen yıl üniversitelerimizin çift tedrisat yaparak veya gece üniversiteleri açmak suretiyle bu problemin çözüm yoluna gireceğini söylediğimiz zaman üniversitede çalışan profesözlerimizin araştırma ve inceleme zamanı kalmaz denildi. Acaba yeni açılan birçok hususi Yüksek Okulda ders vermeleri onların vazifelerini aksatmıyor mu?

Yine Anayasamızın 21 nci maddesinde zikredilen şu hususa da yapılanlar uymamaktadır.

Madde 21. — (Herkes bilim ve sanatı serbestce öğrenme hürriyetine sahiptir.) dediği halde durum malûmdur.

Buraya kadar gerekçeli 4 maddede toplamış olduğum hususlar Millî Eğitim Bakanının, şahsi tutumu yüzünden olmuştur. Bu durumların tahkik ve tetkikine lüzüm görmeden Millî Eğitim Bakanının bu vazifesini bırakmasını beklemekteyiz.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarımız, Saadet Evren ve Kâmil İnal'ın Sayın Millî Eğitim Bakanı hakkında Anayasa'nın 89 ncu maddesine göre, gensoru açılmasına dair olan önergelerini okuttum. İçtüzüğün 160 ncı maddesine göre, Millî Eğitim Bakanına söz vereceğim. Ondan sonra takrir sahiplerine, daha sonra da söz istiyen arkadaşlarımıza söz vereceğim.

Millî Eğitim Bakanı Sayın İbrahim Öktem, buyurun.

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI İBRAHİM ÖKTEM (Bursa) — Sayın Başkan,

Sayın milletvekilleri,

Hakkımda gensoru önergesi veren Sayın İstanbul Milletvekili Saadet Evren ile Sayın Bolu Milletvekili Kâmil İnal'a, bu yüce kürsüden gerek Türk millî eğitim politikasının ana hatlarını bir defa daha açıklamak, gerek Bakanlığım devresindeki tutum ve faaliyetlerin hesabını Millet Meclisine ve halkoyumuza vermek fırsatlarını bana bahşettiklerinden dolayı kendilerine cidden müteşekkirim.

Sayın Bolu Milletvekilinin Yüksek Kurulunuzca kabul edilmiş olduğu ölçüdeki önergesi, beni daha ziyade millî eğitim politikamızın Kalkınma Plânı ve uygulama programları çerçevesi içinde bir izahını yapmaya sevk eder niteliktedir. Buna karşılık Sayın İstanbul Milletvekili, pek genel ifadeler içine boğduğu ağır ve ağır olduğu kadar alışılmış ithamları içerisinde Millî Eğitim bakanımızı Türkiye Cumhuriyeti - yani Atatürk'ten beri memleketimizin - değişmez esaslara bağlanmış millî eğitim politikasını bir defa daha açıklamak zorunluğu ile karşı karşıya bırakmıştır.

Her iki gensoru önergesinin görüşülmesini bir arada yapmayı Yüksek Kurulunuz kabul etmiş bulunduğuna göre, kanunun gereği, beni, Sayın Saadet Evren'e önce cevap vermemi sağlıyacak temel açıklamaları öne almaya elbetteki zorlıyacaktı.

Sayın milletvekilleri,

Sayın İstanbul Milletvekili, Millî Eğitim Bakanımızı, «millî menfaatlere aykırı hareket etmekle» ve «ayağı sol tarafta sürçtüğü zaman sağ; sağ tarafta sürçtüğü zaman da sola iltica etmekle» suçlandırmaktadır. Kendisi bu ifadeleri olsa olsa iki sebepten dolayı kullanmış olabilir: Sayın Saadet Evren ya Türk millî eğitiminin temel ilkelerinden habersizdir veya bizim bu temel ilkelere tamamı ile uygun tutum ve tasarruflarımız hakkında bilgi sahibi değildir.

Türk millî eğitiminin ilkeleri Atatürk tarafından konulmuştur. Bu ilkeler, en açık ifadeleri ile bugünkü Anayasamızın hükümlerine dayanmaktadır.

Biz çocuklarımızı nasıl yetiştireceğiz? Onların hangi felsefenin insanî olarak hayata atılmasını istiyor; hangi kıymet hükümlerine bağlı olarak bu toplumu bu milleti ilerletici, yüceltici bir yolda olabileceklerine inanıyoruz? İşte, arkadaşlarım, bütün bu ilkeler 9 Temmuz 1961 Anayasamızda ve özellikle, bu Anayasanın giriş kısmı ile 1 ve 2 nci maddelerinde yer almaktadır.

Nedir bu ilkeler?

Bu ilkelerin Türkiye Devletinin bir Cumhuriyet olması gelir. Türk Devleti, hükümranlık haklarını ilâhi bir kudrete veya verasete dayanan bir saltanat ve hilâfet prensibini değişmez surette reddetmiştir. Biz, çocuklarımıza bunu okutuyoruz. Onların körpe ruhlarını bu vatanın kurtarılışının ve o kurtuluştan ayrı olarak görünmesi aslâ mümkün olmayan Cumhuriyetimizin kuruluşunun ve ona karşı kalkışmaya yeltenenlerin hüsrana uğratılışının şerefli menkıbeleri ile besliyoruz.

Devletimizin bir Cumhuriyet oluşu, Türk Milletine ait eğemenliğin belli bir kişiye, zümre veya aileye olduğu kadar; belli bir sınıfa bırakılmasını da reddeden bir Anayasa hükümü ile kuvvetlendirilmiştir. Atatürk Türkiye'sinin Cumhuriyet anlayışı, Avrupa'nın doğusunda hâkim bulunan ve Devletin hükümranlık haklarını sadece ve sadece belli bir sınıfa inhisar ettirerek onun diktatoryasını ilân eden ve artık siyaset ilminde «Halk Demokrasisi» adiyle anılması gelenek haline gelmiş olan anlayışı da reddetmektedir. Biz, çocuklarımıza Cumhuriyeti işte böyle anlatıyoruz.

Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı temel ilkelerden biri de, bu Devletin millî bir Devlet olması ve «bütün fertlerini, kaderde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde millî şuur ve ülkeler etrafında toplıyan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sasip şerefli bir üyesi olarak millî birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliği «ve ona bağlı olarak, millet eğemenliği»,

«millî mücadele ruhu» ve «yurtta sulh cihanda sulh» ilkeleridir.

Millî Eğitim Bakanlığı topluluğu işte, bu ilkelere dayanarak, Türk çocuklarını, Türkiye Cumhuriyetinin bağımsızlığının, ulu Atatürk'ün gençliğe hitabesinde söylediği gibi, her ne pahasına olursa olsun korunması gereken bir varlık olduğunu; Türkiye Cumhuriyetinin ülke bütünlüğünü korumak için üstün fedakârlık azmini; Türkiye Cumhuriyetinin temel harcında yatan barış andlaşmasının tanıdığının dışında Türkiye'de millî veya dinî kültür farklılıklarını veya dil farklılığına dayanan hiçbir azınlık olmadığını, olamıyacağını aşılıyor ve öğretiyor.

Siyasi sorumluluğunu ve yüksek idaresini üzerine aldığım şerefli topluluk, yine millî Devlet ve Türk milliyetçiliği ilkesine ve Anayasamızın sarih hükümlerine dayanarak, Türk çocuklarına, Türk vatanının milleti ve ülkesiyle bölünmez bir bütün olduğunu, Türkiye'de vatandaşların kanun önünde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din veya mezhep farkı gözetilmeksizin eşit olduklarını öğretmekte; insan haklarına aykırı geri ve çirkin yüzüyle olduğu kadar, vatan ve milletimizi bölücü zararlı yüzüyle de ırkçılığın Atatürk Milliyetçiliğiyle ilgisi olmadığını anlatmaktadır. Millî eğitim topluluğu Türk gençlerine Batıya yöneltmiş olduğu kadar, kendisine öz kültürü, dili, tarihi ve şuuruyla Türk Milletinden olmanın kıvancını veren bir çabanın içindedir. Bu çabalar sırasında Türk'lüğü ile kıvanç duymanın asla başkalarını küçük görmek olmadığı fikri ve Türk Milletinin dünya milletleri içinde eşit haklarla işbirliği yapan ve bütün insanlığın yükselmesi için çalışan medeni ve barışçı vasıfları asla ihmale uğratılmamaktadır.

Sayın milletvekilleri,

Millî eğitimimizin amaçlarından biri de doğrudan doğruya Anayasamızın lâiklik ilkesine dayanmaktadır.

Atatürk tarafından getirildiği anlamda lâiklik, asla Batı'dan gelişi güzel alınmış bir fikir değildir. Lâiklik, Atatürk tarafından XX nci asırda Türk toplumunun ihtiyaçları en gerçekçi şekilde göz önünde tutularak tanımlanmış ve uygulanmıştır.

Atatürk'ün lâikliği, her lâik memlekette olduğu gibi, Anayasamızın da tarif ettiği şekilde, din ve vicdan hürriyetini tanır, herkes bu ülkede kamu düzenine, genel ahlâka ve bu amaçlarla çıkarılan kanunlara aykırı olmıyan ibadetinde, âyininde ve dinî törenlerinde serbesttir. Bu ülkede, kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya zorlanılamıyacağı gibi; düşünce ve kanaatlerini ve dinî inançlarını açıklamaya da zorlanmaz. Kimse dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz. Kimse, kendisinin veya küçükler için kanuni temsilcisinin isteği olmaksızın din eğitim ve öğrenimine zorlanamaz.

Nihayet, Atatürk'ün lâikliği, Devletin sosyal, iktisadi siyasi veya hukukî temel düzenini, kısmen de olsa din kurallarına dayandırmayı yine her lâik ülkede olduğu gibi reddeder, Anayasamız, bu anlayış içinde siyasi veya şahsi çıkar veya nüfuz sağlama amaciyle her ne süretle olursa olsun, dinin veya din duygularının yahut dince kutsal sayılan şeylerin istismarını ve kötüye kullanılmasını yasak etmiştir.

Ama, Atatürk'ün Türkiye'de kurduğu ve bu Anayasanın kabullendiği lâiklik sadece bunlardan ibaret değildir. Lâiklik, Türkiye'de belli bir amaçla kabul edilmiş ve yürütülmüştür. O amaç da, Türk toplumunun çağdaş uygarlık seviyesine ulaştırılması amacıdır. Hukuk düzenimizin her alanda lâikleştirilmesini sağlıyan büyük kanunların kabulü devriminin yanı sıra, Türk toplumunu Batı uygarlığına yöneltebilmek için Atatürk'ün yaptığı ve bugün bütün az gelişmiş memleketler âlemine ilham veren Anayasamızın 153 ncü maddesinde sayılan büyük devrimler, pozitif hukuk alanı dışında da Türk toplumunun kıymet hükümlerinin ve yaşayış tarzının Batılaştırılması amaciyle gerçekleştirilmiştir.

Şu halde, Türkiye Cumhuriyetinde lâikliği, «Devlet ve kilise ayrılığı», misali, Devlet ve din işleri arasında tam bir ayırım ve karşılıklı muhtarlık olarak anlamak da mümkün değildir. Lâikliği bu tarzda anlamak, dinî esaslara dayanan bir cemaat teşkilâtı yoluyla bu memlekette Devlet içinde Devlet yaratmak suretiyle, aslında toplum düzenimizi yeniden Atatürk'ten önce olduğu gibi, akıl kurallarının dışına çıkarma çabasından başka bir şey değildir. İşte bu sebepledir ki, Atatürk, Anayasamızın özellikle saklı tuttuğu Tevhidi Tedrisat Kanunu yoluyla, mensuplarının çok büyük çoğunluğu müslüman olan toplumumuzun din eğitimi ve öğrenimi ihtiyaçlarının karşılanması görevini, yetiştirilişi ve ruhu itibariyle tamamiyle lâik ve Batı uygarlığına yö-

nelmiş bir topluluk olması gereken - ve olan - Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Aynı sebepledir ki, Atatürk, esasen islâm geleneklerinde de hiçbir yeri bulunmıyan muhtar dinî cemaat fikrini reddederek, dinî hizmetlerin idari veçhesini Devletin idare ve kontrolü altında tutmaya imkân veren Diyanet İşleri Teşkilâtının genel idare içinde yer alması ilkesini kabul etmiştir. Bugün bütün bu ilkeler Anayasamızda en açık formüllerine kavuşmuştur. İşte, Türk millî eğitimi, Türk çocuklarına böyle bir lâiklik anlayışını aşılıyarak Türk toplumunu Batı uygarlığı seviyesine ulaştırmanın çabası içindedir. Bu çabalar seviyesinde Türk toplumu, iktisadi ve sosyal alanda olduğu kadar, kültürel alanda da Batı uygarlığının seviyesine erişince, bir yandan Türk kültürünün kendi tarihinden ve özünden gelen zengin özelliklerini Batı'nın ortak kültürünü, diğer yandan da Batı uygarlığının yüce kıymetlerinin Türk kültürünün yeniden yuğuracağı görülecek ve tarihi boyunca daima ileriye atılmış olan milletimiz kendisine öz nitelikleriyle Batının ortak kültür hazinesinin en kıymetli bir mücevheri olarak parlıyacaktır.

İşte, bu sebepledir ki, başında bulunmak şerefini taşıdığım Bakanlık, lâiklik ve Atatürk devrimleri aleyhindeki her davranışın karşısında kesin tutum almaktadır. Nurculuk gibi bu aziz milleti Ortaçağın karanlıklarına iade etmek ve XX nci Asrın «millet» ini ortaçağın «ümmet» ne döndürmek istiyen sapık cereyanlarla öğretmenlerimiz daima ellerindeki medeniyet meşalesinin yenilmez ışığı ile karşı koyacak ve aklın zaferini ve hâkimiyetini daima sağlıyacaklardır. (Alkışlar).

Sayın milletvekilleri,

Yüce Atatürk'ün en üstün amaçlarından biri de, bu memlekette halk hâkimiyetini, «halkın halk için halk tarafından idaresini» gerçekleştirmek olmuştur. Onun Türk toplumunu alabildiğine Batı uygarlığına yönelten devrimleriyle güttüğü bir amaç da Türk halkını kendi kendisini demokratik bir şekilde idare edecek seviyeye yükseltmekti. Bugünkü Anayasamız, demokratik rejimi bütün teminatı ile gerçekleştirmeyi amaç bilen ve Atatürk'ün bu asîl teşebbüsünü nihai safhasına ulaştıran bir devrimin eseridir. O devrime sadık kalmak demokrasiyi benimsemekle; demokrasiyi benimsemek de o devrimi kabullenmekle olur. Öte yandan Atatürk devrimlerinin demokratik rejim içinde muhafaza edilemiyeceğini ileri sürmek, aslında, Türk Milletinin Atatürk devrimlerine lâik olmadığını sanmaktan başka bir şey değildir. Eğer Atatürk'ün devrimleri inandığımız gibi başarı sağlamışsa bu başarının sağladığı asil demokratik rejim içinde anlaşılacaktır. İşte bu sebepledir ki Bakanlığımızın başlıca görevlerinden biri de Türk çocuklarını, Türkiye Cumhuriyetinin insan hak ve hürriyetlerine dayanan hukuk Devleti niteliğini ve tek dereceli genel oy ilkesine bağlı çok partili demokratik düzenini öğretmek, sevdirmek ve onun meşruluk temelini teşkil eden 27 Mayıs 1960 Devrimini benimsetmektir.

Sayın milletvekilleri,

Türkiye Cumhuriyetinin dayandığı temel ilkelerden biri de sosyal Devlet ilkesidir.

Sosyal Devlet ilkesi, Türk Milletinin fertlerinin iktisadi sosyal ve kültürel alanlarda, kabiliyet ve ehliyet esasına dayanan bir tarzda eşit fırsat ve imkânlara sahip kılınması için devamlı bir çabayı gerektirmektedir. Her toplum fertlerinin daha iyi bir tarzda entekre olması çabasını da kendi içinde taşır, sosyal Devlet ilkesi bunu sağladığı kadar vatandaşların ve Devletin her faaliyetinde her şeyden önce millî çıkar esasını üstün tutmalarını gerektirir. Atatürk, kendi gerçekçi doktrininde bunun da esaslarını en güzel şekilde ifade etmiştir.

Sosyal Devlet ilkesi sayesindedir ki, bu memlekette, onu zorbalık usulleriyle kalkındırmak istiyen insan haklarını ve demokrasiyi inkâr eden aşırı sol cereyanlar yerleşemiyecektir. İşte, millî eğitim toplumumuz Türk çocuklarına Atatürk'ün ve Anayasamızın bu ilkelerini de öğretmektedir.

Sayın milletvekilleri,

Millî Eğitim Bakanımız Dr. İbrahim Öktem, bütün ömrü boyunca işte bu fikirlerinin adamı olmuştur. İbrahim Öktem, ömrü boyunca Atatürk'ü sadece bir veçhesiyle benimsiyenleri ve onu böylece kendi emellerinin istismar vasıtası kılmak istiyenleri teşhis etmesini daima bilmiştir. İşte, bundan dolayıdır ki, Millî Eğitim Bakanımız, hiçbir vâkit, Atatürk'ü bütünü ile görmiyerek, onu sırf bir veçhesiyle, kendi emelleri için kullanmaya yeltenenlerin aldatıcı iltifatlarına, soldan da geldiği, sağdan da geldiği vakit iltifat etmemesini bilmiştir.

Millî Eğitim Bakanımız işte bundan dolayıdır ki, Sayın Evren'in bühtanının aksine, ne aşırı sağa ne aşırı sola hiçbir vakit yüz vermemiş; tamamiyle aksine, her ikisiyle de aynı şekilde en şiddetli tarzda mücadele etmiş olan ve bu çifte mücadeleyle iftihar eden naçiz bir arkadaşımızdır. Sayın Evren de, herkes de şunu bilmelidir ki, huzurunuzda hesap veren arkadaşınızı aşırı sağın da, aşırı solun da iltifatı olsun, çelmesi olsun, hiçbir zaman Atatürk'ün yolundan, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının yolundan, bu Anayasaya dayanarak Millî Eğitim Şûramızın tesbit ettiği Millî Eğitimimizin temel amaçlarından ayırmamıştır ve asla ayırmıyacaktır. (Ortadan bravo sesleri ve alkışlar.)

Şunu herkes bilsin ki, Türk Millî Eğitim topluluğu ve ben, onun geçici bir zaman için başında bulunan naçiz insan, ırkçılığın da, dinî irticanın da, nurculuğun da, faşizmin de, Nazizminde, komünizmin de ve sağda veya solda Türk toplumunu insan vakar ve haysiyetinden ve demokratik rejimden uzaklaştıracak her sapıklığın da karşısında olmuştur. Bundan böyle de karşısındadır ve karşısında kalacaktır. Çünkü, Türk öğretmenleri ve onların Bakanı, Türkiye Cumhuriyetinin daima, Anayasamızın dediği gibi, «insan haklarına ve Anayasanın başlangıcında belirtilen temel ilkelere dayanan, millî demokratik, lâyik ve sosyal bir hukuk Devleti» olarak bilmişlerdir.

Bunu herkes de böylece bilmek ve bu ilkelere saygı duymak, onları kabullenmek zorundadır.

Sayın milletvekilleri;

Millî Eğitim Bakanımızın takibettiği ilkeler, işte bu ilkelerdir. Zaten bu ilkeler öyle ilkelerdir ki, Türkiye Cumhuriyetinde Millî Eğitim Bakanı olan her hangi bir şahıs bu ilkelerin tekini bile ne dün, ne bugün ne de yarın ihmal etmek cüretini göstermemiş ve gösteremez. Gösterenin yakasına Anayasa yapışır. Atatürk'ün bu milleti emanet ettikleri yapışır, sizler aziz arkadaşlarım milletvekilleri olarak yapışırsınız.

Sayın milletvekilleri;

Millî Eğitim Bakanımızın tutum ve tasarrufları işte bu ilkelere tamamiyle uygundur. Bana karşı yapılan ithamlar icraatımın bu ilkelere uyduğu noktasından değil, uymadığı noktasından olmalıdır. Açıkça söyliyeyim ki, ben bu konuda tam bir vicdan rahatlığı içindeyim.

Devletimizin temel felsefesi ve onun yazılı ifadesi olan Anayasamıza göre Millî Eğitimimizin amaç ve ilkelerinin ne olduğu ve ne olması gerektiği hususundaki anlayışımızı böylece arz ve izah ettikten sonra, 15 ay kadar olan icra sorumluluğumuz devresindeki uygulama ve tasarruflarımızın mahiyet ve muhtevasını kısaca arz etmek isterim. Böylece vakıaların millî menfaatlere uygunluk derecesinin tesbiti mümkün olacağı gibi, milletimize hizmet yolunda sarfettiğimiz gayret ve vâsıl olabildiğimiz amaçların da değerlendirilmesine yardım etmiş olacağız.

Hatırlanacağı üzere, sorumluluk yüklendiğim Haziran 1963 ayında Birinci Beş Yıllık Kalkınma Plânının ilk uygulama yılı henüz başlamıştı. Gerek Kalkınma Plânı, gerekse 1963 İcra Programı, eğitim kurumlarının öğrenci kapasitelerinin, az gelişmiş ülkelere mahsus patalojik bünyeden kurtarılıp, insan gücü ihtiyaçlarımıza uygun bir hale getirilmesini öngörüyordu. Orta öğretim öğrencilerinin ezici çoğunluğunu bünyesinde toplıyan liselerin derhal dondurulup, meslekî ve teknik öğretime süratle öğrenci kaydırılması gerekiyordu. Esasen yüklendiği hamuleye karşılık imkânları ve öğretmen sayısı bakımından iflâs edercesine çaresizlik içinde kalan liseleri, plân zarureti olmasa bile kurtarmanın tek mümkün olan çaresi bu idi. Bakanlığı, bir ay gibi oldukça kısa bir süre içinde Cumhuriyet devrinde ilk defa uygulanacak olan böyle bir rejime hazırlamak ve kararları ârızasız uygulamak gerekiyordu. Bir kısım idare elemanlarındaki mukavemetleri kırmak, öğrenci dağıtma metotlarını bulmak ve uygulamadaki ilmî ve teknik imkânlarımızın pek gelişmiş olmayışından doğan güçlükleri yenmek o kadar kolay olmadı. Buna rağmen, hiçbir zorluktan yılmıyarak plân hükümleri uygulanmıştır. Daha, tedbirlerin ilânı safhasında böyle şümullü bir uygulamanın yarattığı heyecan Senatomuzda bir genel görüşmeye müncer olmuş, sayın senatörlerimizin lûtfettiği bu imkân sayesinde tasavvurlarımızın, millî iradenin süzgeçinden başarı ile geçmiş olmasının imtihanına ve kuvvetine kavuşmuşuzdur.

Bugün ikinci uygulama yılını idrak eden yeni rejimin tahminlerimizi de aşan bir başarıya ulaştığını memnuniyetle Yüce Meclise ve kamu oyuna da duyurmak isterim. Bu sayede-

dir ki; Plân öncesinde 7 500 olan teknik okullara yeni kayıt 12 000 i aşmıştır. Artış % 60 tır. Meslek okullarındaki yeni kayıt ise, 8 500 den 15 000 e yükselmiştir ki, artış % 75 tir. Liselerde ise, yeni kaydedilen öğrenci sayısı 30 000 de tesbit olunabilmiştir. Eğer bu rejimde sebat edilebilirse Devlet Plânı hedefine ulaşabilecektir.

Eğitimimizi Plân hedeflerine ulaştırmak yönünden önemli işlerimizden birisi de yatırımların gerçekleştirilmesi meselesiydi. 275 milyonu ilköğretime olmak üzere 600 milyona yakın yatırım bütçesiyle Bakanlığımız geçmişte hiçbir zaman sahibolmadığı bir yatırım hacmına kavuşmuş ve böylece en büyük yatırım dairelerinden biri olmuştur. Teknik personel eksikliği, maddi imkânsızlık ve idari güçlükler yüzünden yatırımların gerçekleştirilme oranı Devlet sektöründe % 87,1 olduğu halde, Bakanlığımız ilköğretim yatırımlarının % 95 ini gerçekleştirmeye muvaffak olmuş; Bayındırlık Bakanlığı ile birlikte yürüttüğümüz işler de orta ve yüksek öğretim yatırımları hesaba katılırsa ortalama olarak, yatırımlar % 91,5 nisbetinde gerçekleştirilmiştir ki, bu sayı diğer sektörler arasında en üstün nisbetlerden biridir.

Bu yıl yeni tedbir ve gayretlerle daha da başarılı olmak yolunda ve ümidindeyiz. Devlet Plânını samimiyet ve sadakatle uygulamak daima şiarımız olmuştur ve şiarımız olacaktır.

Sayın milletvekilleri,

Vazifeye başladığımın daha ilk günlerinde fedakâr ve faziletli bir kısım vatandaşlarımızın çok sayıdan İmam - Hatip Okulu açma istekleri ile karşılaşmıştım. İlk seyahatlerimde teftiş ettiğim bâzı okullardaki manzara, beni, din eğitimi ile derhal ve ciddî surette meşgul olmaya götürdü. Bakanlığı verilmiş teftiş ve ihtisas heyetleri raporları münderecatı ve meselenin sosyal ve kültürel yönelrden arz ettiği mahiyet ve ehemmiyet din eğitiminin gerçekten ciddî birtakım çalışmalara muhtaç ve buna lâyık olduğunu derinden anlamamıza kâfi geldi.

Temeli, biraz önce tahlilini yaptığım lâiklik ilkesine dayanan bugünkü toplum düzenimiz içinde de din, sosyal bir kurum olarak varlığını devam ettiregelmiştir ve şüphesiz ettirecektir. Özellikle son yıllarda toplumumuz içinde belirli hale gelmiş bulunan çeşitli fikir çatışmaları arasında, din konusu önemli bir yer işgal etmiş ve bu konu çeşitli zümreler tarafından türlü çıkarlar için muhtelif yönelrde bir istismar vasıtası haline getirilmiştir.

Bu fikir çalkantıları içinde din eğitimi ve öğretiminin olumlu bir yönde gelişmesini sağlamak üzere girişilecek teşebbüslerin, bir politikacıyı en azından müşkül durumlara sokabileceği ve hattâ yıpratabileceğini bilmiyor değildim. Ama hizmetin önemini idrak etmiş sorumlu bir kimse olarak bu konuyu kendi haline terk edemezdim. Toplumumuzda bu problemin mutlaka çözümlenmesi ve aydınlığa çıkarılması gerektiğine yürekten inanıyorum.

Bu konuda çeşitli vesilelerle yaptığım konuşmalar maksatlı olarak başına yanlış aksettirildi ve çeşitli çevrelerce türlü şekillerde yorumlandı. Din eğitiminin lâyık olduğu seviyeye ulaşmasından kuşkulanan bâzı zümreler tarafından, kamu oyu önünde din eğitiminin karşısında ve onu engellemek istiyen bir kimse olarak gösterilmek istendim. Gerçekte yapmak istediğim aşikârdır. Maksadım, din eğitimi ve öğretimini, dinî inanç ve kurallar çerçevesinde bilimsel metotlara göre düzenlemek ve yürütmekti. Ancak böylece din öğretimini lâyik düzeni ve Atatürk devrimlerini zedelemeksizin geliştirmek ve Müslüman Türk halkının bu konudaki ihtiyaçlarını gerçek mânada karşılamak, halkımızın temiz dinî duygularının istismarını önlemek mümkün olacaktır.

Önce fikrî plânda Bakanlığın din eğitimi ve öğretimi politikasının açıkça tesbit etmekle işe başladım.

Bakanlığımızca yapılmakta olan din eğitimi ve öğretimi hizmetini iki bölüm halinde mütalâa etmek mümkündür :

1. Okul çağındaki çocuklarımıza, velilerin istediklerine bağlı olarak verilmekte olan din bilgisi,

2. Toplumumuzun muhtaç bulunduğu din adamlarının yetiştirilmesi.

Bilindiği üzere, Anayasamızın 19 ncu maddesi gereğince din eğitimi ve öğretimi kişilerin kendi, küçüklerin de kanuni temsilcilerinin isteğine bağlı bulunmaktadır. Bu hüküm çerçevesi içerisinde okul çağındaki çocuklarımız için gerekli din bilgisi velilerin isteklerine bağlı olarakrak ilkokulların 4 ncü ve 5 nci, ortaokulların ise 1 nci ve 2 nci sınıflarında verilmektedir. Bu derslerde, dinimizin itikat, ibadet ve ahlâk esas-

ları öğretilmekte ve velilerin isteğine uyularak dine karşı ilgi ve sevgi uyandırılmasına çalışılmaktadır. Din derslerine devam eden çocuklarımız müfredat programındaki dinî bilgileri öğrenmekten sorumlu, fakat dinin ibadetle ilgili icaplarını icrada muhtardır. Bu esaslar çerçevesinde din dersleri öğretimi, Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerinden lâyikliğe tamamen uygun olarak yürütülmektedir.

Din adamı olmak ve bu konuda ihtısas derecesinde bilgi edinmek istiyenlerin eğitimi ve öğretimine gelince .

Anayasamızın 153 ncü maddesi, Tevhidi Tedrisat Kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının din uzmanları yetiştirmek üzere İlâhiyat Fakültesi kurmakla imamlık ve hitabet gibi din hizmetlerinin ifası vazifesiyle mükellef memurları yetiştirmek üzere okullar açmakla görevlendirmiştir.

Böylece İmam - Hatip okullarının amacı, bu kanunla imam - hatip v.s. gibi din elemanlarını yetiştirmek olarak açıkça tesbit edilmiş bulunmaktadır.

Anayasamızın 153 ncü maddesine göre, Anayasanın hiçbir hükmü bu Anayasanın kabul edildiği tarihte yürürlükte bulunan Tevhidi Tedrisat Kanunu hükümlerinin Anayasaya aykırı olduğu şeklinde anlaşılamaz ve yorumlanamaz.

Bu itibarla İmam - Hatip okullarının, bu amaç dışında, meselâ dinî eğitim ve öğretime dayalı bir genel öğretim kurumu gibi işletilmek istenmesinin Anayasamıza aykırı olacağı aşikârdır. Şu halde, Anayasamız gereğince, İmam - Hatip okullarının dinî eğitim ve öğretim yapan öğrenim kurumları olarak lâyik öğretim sistemimiz içinde ancak ve sadece bir meslek okulu hüviyeti ile yer alması mümkündür.

Hal böyle olunca, Tevhidi Tedrisat Kanununun ifadesiyle «imamet ve hitabet gibi dinî hizmetlerin ifası vazifesi ile mükellef memurları» yetiştirmekle görevli olan İmam - Hatip okullarının kapasitelerinin, istihdam imkânlarına paralel olarak düzenlenmesi zarureti de kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığımızın mevcut personel kadroları pek mahduttur. Bu teşkilâtın elinde bugün sadece 1 000 aded maaşlı imam - hatiplik kadrosu bulunmaktadır. Öte yandan bugüne kadar imam - hatip okullarının sadece ikinci devrelerinden mezun olanların sayısı 2 150 dir. Görülüyor ki, Diyanet İşleri Başkanlığının personel kadroları imam - hatip okullarından halen mezun olmuş bulunanların bu hizmetlerde istihdamına kâfi gelmekten çok uzaktır. Bundan dolayıdır ki, bugün imam - hatip okullarından mezun olan birçok gençlerimiz ilkokul üzerine yedi yıl emek vererek kendilerini hazırladıkları meslek içinde çalışma imkânını bulamamakta ve yetiştikleri alanla ilgisi olmıyan çeşitli işlere kaymak zorunda kalmaktadırlar.

Öte yandan mevcut imam - hatip okulları da hem maddi ve hem mânevi şartlar bakımından, İslâm Dininin ulviliği ile bağdaşamıyacak bir durum gösteriyordu. Diğer Devlet okulları ile kıyaslanamıyacak kadar düzensiz ve iptidai bir durumda bulunuyorlardı. Birçok okulda öğrencilerin en basit temizlik ihtiyaçları bile sağlanamamıştı. Bu okulların yeni baştan ele alınması programlarının ıslah edilmesi öğretim kadrosunun takviyesi, binalarının yapılması, araç ve gereç noksanlarının giderilmesi kaçınılmaz bir zaruret olarak kendini hissettirmekteydi.

Yer yer bu okullarımızda cereyan eden bâzı üzücü olaylar, kamu oyunda çeşitli endişelerin uyanmasına sebeboluyordu. Bu şartlar altında, mezunları için yeni istihdam imkânları sağlanmadan ve mevcut okullar gerçek eğitim öğretim imkânlarına kavuşturulmadan, yeni okullar açılması elbette millî menfaatlerimize uygun düşmezdi.

Aynı zamanda bu okullara devam eden çocuklarımızın, içinde bulundukları şartlar süratle ıslah edilmeye muhtaç bulunmakta idi. % 90 ı her türlü okuma imkânından mahrum köy çocuklarının teşkil ettiği bu öğrenci kütlesi, sadece bâzı derneklerin kendi imkânları ve anlayışları içinde sağladıkları yardımlarla yetinmek durumunda kalmıştır. Ve zaman zaman türlü kaynaklardan gelen ve çeşitli maksatlara dayanan birtakım olumsuz tesir ve telkinlere hedef olmaktaydı. Esasen bâzı imam - hatip okullarında görülen birtakım üzücü olay ve davranışların sebebini, her şeyden önce bu okulların ve öğrencilerinin uzun süre kendi hallerine terk edilişlerinde aramak gerekmekteydi.

Bunun üzerine din eğitimi ile ilgili ıslah edici tedbirlerin ana hatlarını tesbit etmek üzere bir komisyon topladım. Memleketimizde ilim ve din alanında gerçek birer değer olan üniversite profesörleri, Yüksek İslâm Enstitüsü üyeleri,

Diyanet İşleri Başkanlığı ilgilileri ile sair zevattan kurulan bu komisyon ciddî bir çalışmadan sonra bu konuda alınması gerekli tedbirlerle ilgili prensiperi tesbit etti. Üzülerek ifade edeyim ki, bu vesile ile de din eğitimi konusu bâzı çevrelerce istismar edilmek istenildi. Yine Bakanlığımız aleyhine çeşitli yayın organları ile haksız bir hücum kampanyası açıldı.

Gayeden emin olmanın huzuru içinde çalışmalarımıza devam ettik.

İmam - Hatip okullarında hem dine, hem devrimlere inanmış, Atatürkçü aydın din hizmetlilerinin yetiştirilmesi için en elverişli ortamı yaratacak tedbirleri tesbit ettik. Ve bu tedbirlerin icrasına koyulduk.

Bu arada din eğitiminin lâyık olduğu önemle yürütülebilmesi için Bakanlık merkez teşkilâtındaki Din Eğitimi Müdürlüğü de Genel Müdürlük haline getirildi.

İmam - Hatip okullarının gerçekten ıslaha muhtacolan maddi şartlarının düzeltilmesi için bir yatırım programı hazırladık ve bu programın Devlet Plânına alınmasını sağladık. Bakanlığımız sadece 1965 ve 1966 malî yıllarında bu maksatla 15 milyon liralık yatırım yapılmasını öngörmüş bulunuyor. Bu miktar, kuruldukları tarihten bu yana geçen 13 yıl içinde bu okullarımız için ayrılan bütün yatırım ödeneklerinin toplamından fazladır.

Öte yandan, bu okullara devam eden öğrencilerin çoğunluğunu yoksul köy çocuklarının teşkil ettiğini göz önünde bulundurarak, parasız yatılı öğrenci kadrosunu her yıl artırmayı kararlaştırdık. Bu maksatla yatılı bölge imam - hatip okulları tesisine başladık.

Ankara ve Trabzon bölge yatılı imam - hatip okullarının pansiyon, Diyarbakır ve Bursa İmam - Hatip okullarının öğretim binalarının yapımı ile Erzurum Bölge İmam - Hatip Okulunun arsa istimlâkni 1965 programına almış bulunuyoruz. İlk bölge imma - hatip okulunun temelini bugünlerde Ankara'da inşallah atacağız.

Bu konuda mahallî derneklerle de olumlu iş birliği yapmakta, derneklerin sağladıkları yardımları en iyi şekilde değerlendirmekteyiz. Bakanlığımızca yapılan yatırımlara paralel olarak Ankara ve Trabzon Bölge imam - hatip okullarının öğretim binaları, Bursa İmam - Hatip Okulunun pansiyon binası Bakanlığımızca da desteklenmek suretiyle mahallî derneklerce inşa ettirilip Bakanlığımıza devredilecektir.

İmam - Hatip okullarının 1 000 olan parasız yatılı öğrenci kadrosunu 1 800 aded artırarak 2 800 e çıkarmış bulunuyoruz. İmam - hatip okullarına devam eden öğrenci sayısı toplamının 10 000 civarında olduğu göz önünde tutulursa, Bakanlığımızca bu okullara devam eden öğrencilere sağlanan imkân, zannederim, daha kolay değerlendirilebilir.

Ayrıca önümüzdeki malî yılbaşından itibaren, parasız yatılı imkânından faydalanmıyan öğrenciler için, imam - hatip okullarına bağlı olarak pansiyonlar açacağız. Böylece ailelerinin himayesinden yoksun olan bu öğrenci kütlesini zaman zaman türlü kaynaklardan gelen ve çeşitli maksatlara dayanan birtakım olumsuz tesir, telkinlere karşı da korumuş olacağız.

Maddi şartlarının yanında okullarımızın eğitim ve öğretim seviyesinin yükseltilmesi için de gerekli tedibrleri aldık.

Bu cümleden olmak üzere imam - hatip okullarında vazife gören fakat meslekî ve pedagoijk formasyonları yeterli olmadığı için kendilerinden gereği kadar faydalanılmıyan öğretim elemanlarını da tavsiye ettik. Ve yerlerine İlâhiyat Fakültesi ve Yüksek İslâm Enstitüsü mezunu öğretmenler verdik.

Ayrıca söz konusu okulların, genel kültür dersi öğretmenliklerine de tecrübeli ve meslekte başarısı tesbit edilmiş ileri zihniyette, aynı zamanda dinî inançlara saygılı ve millî eğitim ilkelerinin öğrencilere benimsetilmesinde üstün çaba gösterebilecek öğretmenlerin tâyin edilmesini prensip haline getirdik. Bu prensip kararı gereğince seçtiğimiz 57 genel kültür dersi öğretmeni bu ders yılı başında imam - hatip okullarında görevlendirilmiş'erdir. Öte yandan imam - hatip okullarımızın müfredat programlarını yeniden ele aldık. İlâhiyat Fakültesinde bir İhtısas Komisyonu kurarak yeni bir müfredat programı taslağı hazırladık. Bu taslak, daha sonra İlâhiyat Fakültesi, Yüksek İslâm Enstitüleri, Diyanet İşleri Başkanlığı yetkililerinden ve imam - hatip okulları müdür ve öğretmenlerinden kurulu geniş bir komisyon tarafından gözden geçirildi. Bu program, yakında uygulanmaya konulacaktır.

Yeni müfredat programına göre, bu öğretim yılı içinde imam - hatip okulları ders kitapları da yazdırılacak, böylece yıllardır sürüncemede kalmış olan ders kitabı konusu da olumlu bir sonuca ulaştıracaktır.

Bu gayretlerimiz, bidayette birtakım kasıtlı tahriklerle din düşmanlığı gibi gösterilmek istenmiş, birtakım haksız kuşkulara sebebolmuşsa da zamanla hakikatler birer birer anlaşılarak, temiz ve fazilete dayalı bir din eğitimi düzeninin Türk milletinin mutluluğuna yardım edeceğini anlıyabilen her çevrede takdir ve tasvip görmüştür.

Din adamlarımız modern ilmin icap ve hakikatlerine mutlaka açık, Batı medeniyetinin temellerine dayamak istediğimiz modern hayat felsefemizle tam bir uygunluk içinde, kısacası aydın ve Atatürkçü olacaklardır. Bu temel görüşümüzü ne aşırı sağın ne de aşırı solun tahrip ve tavsiyesine asla müsaade etmiyeceğiz. (Ortadan, alkışlar.)

Sayın milletvekilleri,

Eğitim sistem ve vasıtaları ne mahiyet ve mükemmeliyette olursa olsun, eğitim vetiresinin hakiki ve en müessir âmili öğretmendir. Hiçbir metot ve teknik imkânın bu unsuru ikinci plâna atması mümkün olmamıştır. Hattâ az gelişmiş ülkelerde sistemin kusurlarını yenmek, vasıta ve mottoların kifayetsizliğini telâfi etmek için başvurulacak en ucuz, hem de mümkün olan tek çare ihtiyaç duyulan vasıf ve kalitede öğretmen yetiştirmektir. Sipekülatif bir eğitimle yaşama gücünü artıramıyacağı belli olan mahrumiyet yüklü köylerimizde toplum kalkınmasının lideri olmasını dilediğimiz öğretmenimizi yetiştirmekte, değerli bir tecrübe olan köy enstitülerinin eğitim ilkelerinden dikkatle faydalanmıya çalışıyoruz. Ancak, Türkiye gerek ihtiyaç ve meseleleri itibariyle gerekse imkân ve kalkınma metotları itibariyle İkinci Dünya Savaşı öncesi ve yıllarını aşmıştır. Bu itibarla köy enstitülerinin ifade ettiği mâna ve ifa ettiği hizmetleri daima takdir etmekle beraber Türkiye'nin kalkınmasını bu kurumların harfiyen ihyasına istinadettirmek bugünün icaplarına uygun bir eğitim politikası olamaz.

Orta ve yüksek öğretimde ise öğretmenin kalitesinin, en az sayısı kadar, hattâ daha da önemli olduğunu izaha elbette lüzum yoktur.

Öğretmenlerimizin, kalite bakımından daha ileri seviyelere ulaştırılması, bu hizmet alanının baş meselesi görülmektedir.

Öğretmenliği, birinden ötekine geçilmez kompartmanlar olmaktan çıkarmak, yetmişten fazla menşe farkının getirdiği ve mesleki paramparça iç mücadeleler konusu haline sokan formasyon ve halk ihtilâflarına bir son vermek ve daha önemlisi öğretmenliğe bir seviye kazandırmak amaciyle öğretmen yetiştiren kurumlarımıza üniversiter bir mahiyet vermek üzere, eğitim fakülteleri açılmasını düşündük. Böylece malî bakımdan, kısa gelecekte pek büyük ölçüde terfih imkânı bulunamıyacağı anlaşılan bu meslek, mânevi ve ilmî bakımdan yükselmiş olmanın itibarına kavuşacaktır.

İlk öğretmen okullarına dayanacak olan bu eğitim fakülteleri sayesinde, ilkokul mezunu bir köy çocuğu ilk öğretmen okuluna girdiği gün bilecektir ki, istidat ve iktidarı olursa, üniversite rektörlüğüne kadar bütün tahsil ve meslek kademeleri kendisine açıktır. Geniş halk kütlelerinin ilköğretim dışında, eğitimden yoksun olduğu bir gerçektir. Köy enstitüleri köy çocuklarına bir meslek okulu olarak orta öğretim görme imkânını getirmişti. Eğitim fakülteleri yoliyle ise, köy çocuklarına üniversite öğrenimi yapma imkânı getirilmiş olacaktır. Onun içindir ki, bu kurumu değerli bir adalet müessesesi olarak yürekten benimsiyoruz.

Bu maksatla Üniversitelerarası Kurulda, üniversite senatolarında aylarca müzakerelerde bulunduk. Bugün memnuniyetle ifade ederim ki, bütün üniversitelerimiz, tezi benimsemiş ve üç üniversitemizin senatoları Eğitim Fakültesi açmayı tasvibetmiştir. Bu derece büyük bir hizmet yuvasının üçünü birden kurmanın imkânsızlığı sebebiyle ilk fakülteyi gelecek yıl Ankara Üniversitesi öğretime açacaktır. İngiltere'ye yaptığım bir seyahat neticesi olarak Londra Üniversitesinin yakından desteklemeyi kabul ettiği bu fakültenin kadro ve kuruluş kanun taslağı üniversite senatosundan çıkmış Hükümete sunulmak üzeredir. Bu fakülte işte pek büyük ölçüde terfih imkânı buluna-

lemiye başladığından itibaren sadece eğitim uzmanları yetiştirilmekte kalmıyacak eğitim hizmetlerini ilmî takip ve kontrolu altına da alabilecektir.

Sözün burasında, müsaade ederseniz, aziz arkadaşlarım, öğretmenlerimizin malî bakımdan güçlenmeleri ile ilgili çalışmalarımıza da kısaca temas etmek istiyorum :

Selefim Sayın Şevket Raşit Hatipoğlu zamanında ele alınan ve 2 700 eğitmenin özlük haklarını ve öğretmenlik statüsüne geçirilmelerini öngören Eğitmenler Kanunu ile, yine dört aylık temel eğitimden sonraki, askerlik müddetlerini ilköğretimde geçirmeye, öğretmenlik, ve özlük haklarını muhafazayı hedef tutan Er Öğretmenler Kanunu Millî Eğitim Bakanlığım zamanında Yüksek Meclisten çıkmıştır.

Ayrıca, köy ve şehirlerimizde fedakârlıkla çalışan ve sayıları 80 bini bulan ilkokul öğretmenlerimizin, öteden beri katlanmakta bulundukları maddi sıkıntıları bir dereceye kadar hafifletmek amacı ile, malî portesi yılda 92 milyonu aşan İlköğretim Eğitim Ödeneği Kanunu çıkmıştır. Son olarak da, yüksek ve orta öğretim öğretmenlerimizin haftalık ders saatlerini ayarlıyan ve gerçekle ilişiği kalmamış bulunan 5 liralık ders saati ücretini 15 ve 10 liraya yükselten, yıllık malî portesi, ek olarak, 60 milyon lirayı bulan Ders Ücretleri Kanunu da zamanında çıkmıştır.

Böylece bütün bu kanunlar sayesinde, yılda tutarı 250 milyon lirayı aşan ek bir ödenek, öğretmen topluluğunun refah seviyesini, kısmen de olsa, sağlamış bulunmaktadır.

Hükümetin dış siyasi buhranlar sebebiyle gelir yönünden, oldukça ciddî sıkıntıya düştüğü bir devirde, portesi yılda 200 milyonu bulan bir bütçe yükünü göze alması, Meclis olarak ve Hükümet olarak Türk öğretmenine karşı yakın ilgimizin güzel bir örneğidir.

Aziz Milletvekilleri

Öğrencilerimizin mesailerini değerlendirmek ve çeşitli okullara yöneltilmeleri ile ilgili her çeşit imtihan rejiminden öteden beri şikâyet ediliyordu. Çocuklarımızı yıllarca oyaladıktan, müsamaha alışkanlıkları ile besledikten sonra eğitim kusurları telâfi şansının çok azaldığı, teşhis hatalarının tesbitinde çok gecikildiği bir mesleke yönelme çağının aşıladığı bir devrede, tasviye eden imtihan rejiminin pahalıya mal olan kusurunu ben de teşhis etmiştim. Teşkilât kanunlarımıza göre, tamamen bilimsel ve teknik mahiyette olan bu konuda kararlar almıya yetkili Talim ve Terbiye Kurulu harekete geçti. Çeşitli meslek okulu mezunlarımızın üniversite ve yüksek okullara geçişleri ile ilgili arızaları gidermek maksadiyle çok gayeli olgunluk imtihanı ihdas etmek ve sınıfı geçme rejiminde bâzı değişiklikler yapmak üzere kararlar aldık. Bu kararlarımızdan biri Yüksek Danıştayca incelenmektedir. İlk karar, idarenin lehine tecelli etmiştir. Bu konuda görüşme yapılmamsını emir buyurdunuz. Ben de buna uyarak bu noktaya temas etmiyeceğim.

Sayın Milletvekilleri,

Çalışmalarımızın tekzip edildiği bir mühim nokta da Türk Özel Okulculuğu olmuştur. Ana okullardan yüksek okullara kadar her derecedeki özel okullarımızın eğitim hayatımızdaki önemli fonksiyonu günden güne gözle görülür bir hal almaktadır. Resmî öğretim kurumlarımızın yanında bugün özel okullarımızda 70 000 i mütecaviz öğrenci öğrenim yapmaktadır. Anayasamızın konuya ilişkin maddeleri ve Devlet Kalkınma Plânının memleketin kesif insan gücü ihtiyacı karşısında özel okulculuğumuzu teşvik eden ve onun gelişmesini sağlayıcı tedbirlerin alınmasını öngören hükümleri, Türkiye'de de özel okulculuğa, disiplinli bir düzen içinde büyük bir istikbal vadetmektedir. Bu nizamı özel okullarımıza en mütekâmil şekilde getirecek olan Özel Öğretim Kurumları Kanunu Hükümette, Yüksek Meclisin Geçici Komisyonunda bütünüyle ve Yüksek Huzurunda da 23 ncü maddesine kadar tasdik olunmuştur. Bu tasarının kanunlaşması, her derecedeki özel öğretim kurumlarımıza mütekâmil bir düzen içinde ve kaliteleri mütemadiyen yükselerek, memlekete değerli hizmetlerde bulunma imkânı sağlayacaktır.

Bu arada özel yüksek okullarımızın seviyelerine uygun bir ciddiyet ve işleyiş içinde bulunmalarını sağlamak amacıyla memleketimizde ilk olarak bir özel yüksek okullararası Konferansı toplanmıştır. İstanbul'da başkanlığımda toplanan bu konferansa elliden fazla öğretim ve yönetim üyesi katılmış ve bu toplantıda, bahis konusu öğretim kurumlarının geleceği bakımından çok önemli kararlar alınmıştır. Bu cümleden olmak üzere, özel yüksek okulların tüzel kişiler tarafından açılması, ilk

sermayelerinin iki milyon liradan az olmaması, zamanla kazanç gayesi gütmeyen tesisler haline inkılâp etmelerini sağlamak üzere tüzüklerinin değiştirilmesi, ilân ve reklâmlarında doğruluk ve ağırbaşlılıktan ayrılınmaması başlıca prensipler olarak tesbit edilmiştir. Bu arada kapanacak veya kapatılacak okulların öğrencileri hakkında da yerinde bir tedbir olarak bir fon tesisi konusunda mutabakata varılmıştır. Ayrıca bu okullar fakir ve çalışkan öğrenciler için burslar ihdasını kabul etmişlerdir ki, halen bu bâzı okullarca uygulama safhasına intikal etmiş bulunmaktadır.

Sayın Milletvekilleri,

Özel okulculuğumuzun bir cephesini de bilindiği gibi azınlık okulları teşkil etmektedir. Bu okullarda eğitim ve öğretimin kötü niyetli dış etkilerden, maksatları şüpheli ruhanî müdahalelerinden sıyanet olunması için Bakanlık olarak kısa ve uzun vâdeli gerekli bütün tedbirleri almaktayız. Bu alandaki çalışmalarımızda, Yunanistan'daki Türk Cemaatine mütevecciih Yunan politikasının gizli aşıkâr bütün taktikleri göz önünde bulundurulmak ve Yunanistan'ı kendi arazisindeki Türk Cemaatinin eğitim ihtiyaçlarını karşılanmasını sağlamaya sevk etmek esasına dayanmaktadır. Bu yoldaki çalışmalarımızda bir hayli mesafe kat'etmiş bulunduğumuzu özellikle belirtmek isterim.

Türkiye'de gayrimüslim vatandaşların eğitimi için gösterilen anlayış ve tesamuh sonsuzdur. Dünyanın hiçbir ülkesinde, memleketimizde olduğu kadar azınlık okulları gelişmiş değildir. Hal böyle iken, Yunanistan Hükümeti İmroz ve Bozcaada okul rejiminin 1927 - 1951 yılları arasındaki rejime çevrilmesi konusunda, 1964 Ağustos ayında Yüce Meclisinizce kabul edilen 502 sayılı Kanunu, Lozan Andlaşmasını ihlâl ettiği iddiasiyle UNESCO Genel Konferansına getirmiş. İmroz ve Bozcaada Rum azınlığı tarafından idare edilen okul rejimini değiştiren her türlü kanunî ve idarî tedbirleri kaldırmaya Türk Hükümetinin davet edilmesini, böylece her iki adada azınlık çocuklarına kendi dillerinde ve ailelerinin arzusuna göre eğitim sağlanmasının temini hususunda UNESCO Genel Konferansının bir karar almasını ve UNESCO genel Direktörünün karar üzerine yapılacak işlemlerden UNESCO İcra Konseyine bilgi vermesini talebediyor.

Türk Heyeti Başkanı olarak katıldığım bu genel konferansta Yunan görüş ve iddiasının, Lozan Andlaşmasının pek sathi anlayışına ve sübjektif bir telâkki tarzına dayandığı, bu hali ile de Lozan'ın tarihî şartlarından çıkıp, uzun bir uygulama ile meydana gelmiş olan, gerçek anlamının, objektif telâkki tarzının Yunan Hükümetince bilmemezlikten ve görmemezlikten gelindiği tarafımızdan açık olarak belirtilmiş, 502 sayılı Kanunla tekrar getirilen rejimin, Lozan Andlaşmasının taşıdığı objektif anlama uygun olduğu etraflı olarak açıklanmış ve Andlaşmayı ihlâl iddiasının temelden mahrum olduğu ispat edilmiştir. Bundan sonra Yunanistan'daki özellikle Batı - Trakya ve Oniki Ada'lardaki Türk azınlığının fecî şartlar içinde eğitim durumları tarafımızdan ortaya dökülmüş, Yunanistan'ın kendi ülkesindeki Türk azınlığına karşı yerine getirmek taahhüdünde bulunduğu mükellefiyetlerine dair Lozan Andlaşması hükümlerinin sistemli olarak ve sinsi bir taktikle bidayetten beri nasıl ihlâl ettiğini gösteren ibret verici bir tablo, 119 üye devletlerin murahhaslarından teşekkül eden UNESCO Genel Konferansında en kuvvetli delillerle belirtilmiş, Yunanistan'ın bu tutumunun yalnız Lozan Andlaşmasına değil, aynı zamanda İnsan Haklarına ve UNESCO Anlaşmalarına aykırı olduğu açıklanmış ve Yunanistan'ın pek dar bir sahaya sokmak istediği şikâyetinin, aslında Yunanistan'ın asırlık toprak ilhakı heveslerinin neticesi olarak doğan Kıbrıs ihtilâfındaki haksız durumunu örtbas etmek için girişmiş bulunduğu tahrik politikasının yeni bir belirtisinden başka bir şey olmadığı ispatlanmıştır. Cereyan eden görüşmeler sonunda, aydınlığa kavuşan UNESCO Genel Konferansı, Yunanistan'ın teklif ettiği karar suretini kabul etmemiş, Yunanistan'da ve Türkiye'de, karşılıklı olarak iki tarafın azınlık okullarının çocuklarına kendi kültürüne ve ailelerinin arzusuna uygun düşen bir eğitimin sağlanmasını da ihtiva eden genel nitelikte bir kararı da kabul etmiş ve ortaya çıkacak anlaşmazlıkların, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve eğitim alanında ayırıcılıkla mücadele konusunda UNESCO tarafından kabul edilen anlaşma ve tavsiyeleri de göz önünde tutarak iki memleket arasında halledilmesini temenni etmiştir.

Sayın Milletvekilleri,

Vazife aldığım andan itibaren öğretmenlerimizin meslekî dayanışmalarını artıracak olan der-

nek faaliyetlerine ilgi ve muhabbet göstermişimdir. Dernekler yoliyle, idare elemanları ve öğretmenler arasında anlayış, sevgi ve karşılıklı saygıya dayalı münasebetler kurulabileceğini ümit ettim ve bu yoldan eğitimimizin kazançlar sağlıyacağını düşündüm. Gayretlerimi ve imkânlarımı bu güzel gelişmeyi gerçekleştirmek yolunda sabır ve iyi niyetle kullandım. İkisi Ege'de, biri İstanbul'da, biri de Ankara'da olan dört büyük öğretmen federasyonu ile yakından ilgilendim. Bunlardan bir tanesi ile olan ilgimiz başlangıçta birtakım çevrelerce yanlış değerlendirilmiş, öğretmen topluluğunun meslekî şahsiyetine olan saygı ve sevginin mahsulü olan bu ilgi, federasyon idarecilerinin şahıslariyle bir yetki ortaklaşması gibi gösterilmek istenmiştir. Böyle bir ortaklaşmanın esasen Bakanlığımdaki yetki, otorite ve disiplin anlayışına hiç uygun düşmediği, daha sonra bu teşekkül yöneticilerinin tutumlarının sebebiyet verdiği, herkes tarafından en açık şekilde anlaşılmış olsa gerektir.

Bir Devlet hizmetinin ifasında sorumluluk taşıyanlardır ki, o hizmetin yürütülmesinde yetki sahibi olurlar. Kamu personelince kurulan teşekküllerin, kuruluş gayelerini aşarak ve birer baskı grupu haline girerek, Bakanlığım idari tasarruflarını dahi kendi etkileri altına almaya kalkışmasına ne memurlarla ilgili meri mevzuatımız, ne de kendisine karşı asgari saygısı olan ve Yüce Huzurunuzda bir âmme hizmetinin sorumluluğunu taşıyan her hangi bir Bakan müsamaha gösteremez.

Esasen, Hükümetçe sevk edilen Devlet Personeli Sendikaları Kanunu Tasarısı Yüce Meclisin gündemindedir. Bu tasarı kanunlaştığı vakit bütün kamu personeli teşekkülleri ile idare arasındaki münasebetlerde görüleceği gibi, öğretmen teşekkülleri ile bakanlığım arasındaki münasebetlerde de dengeli bir düzen sağlanmış olacaktır. Bu düzenin esasları şunlardır :

Öğretmen teşekkülleri elbette ki kendi mesleklerinin konusunu teşkil eden hususlarda, gereken meslekî çalışmaları yapmak, öğretmenlerin özlük haklarını idare ve kaza organları nezdinde takibetmek ve nihayet Anayasamızdan doğan Millî Eğitimimiz amaçlarını savunmak imkânlarına sahibolacaklardır. Ancak, bütün bu faaliyetler Memurin Kanunumuzun, dünyanın her yerinde olduğu gibi, kamu personelinden olan öğretmenlere idare karşısında yüklediği vazife ve vecibeleri ihlâl etmiyecek, ezcümle genel idare esasları içinde idare edilen Millî Eğitim Bakanlığı dâhilindeki hiyerarşik disiplin esaslarını zedelemiyecek, Devlet otoritesinin ve düzeninin Millî Eğitim Bakanlığı topluluğunda bozulmamasını sağlıyacak şekilde yürütmek gerekir.

Öğretmen teşekküllerimizin hepsinin, istisnasız, şimdiden bu dengeli tutum içerisine girmeleri gerekmektedir. Yeni çıkacak olan kanun bu dengeyi sağlıyacak ve şimdiye kadar ortaya çıkarılmış gereksiz davranışlara kesin olarak son verecektir.

Aziz Milletvekilleri,

Bugün Türk eğitimini idare edenler, başka hiçbir medeni ülkede olmıyan birtakım ağır şartları yenmek zorundadırlar. Son derece dağınık yaşıyan ve hızla artan nüfusun, yüzbinleri aşan kütleler halinde okul kapılarına yığdığı çocuklara hizmet arz etmek için binlerce okul ve binlerce öğretmen temin etmek gerekiyor. Üstelik bunu Batı'ya kıyasla, son derece zayıf malî imkânlarla yapmak icabediyor. Medeniyet değiştirmekten doğan sosyal ve kültürel buhranları da buna eklerseniz, eğitimimizi sabahtan akşama ideal hedefe ulaştırmak mümkün değildir.

Sayın Kâmil İnal'ın ileri sürdüğü hususlara gelince :

1964 - 1965 öğretim yılında Bakanlığımızca açılması uygun görülmüş ortaokullardan :

Burdur - Agasun'da, Rize - Çamlıhemşin'de, Denizli - Babadağ'da ve İzmir - Narlıdere'de açılmış olan ortaokulların, Bolu'nun Seben ilçesinde ortaokul açılmasına bu öğretim yılı imkân görülmemiş bulunması sebebiyle, açılışlarına müsaade edilmesi tenkidedilmekte ve «... bu okulların açılışında hani kıstasların göz önünde tutulup da açıldığını incelediğimizde hakikatler meydana çıkacaktır.» denilmektedir.

Bu arada, adı geçen yerlerde ortaokul açılması tenkid edilirken, bunların nüfusları kaydedilmekte ve Seben'in nüfusu ile karşılaştırılmaktadır. Neticede :

«Nüfusu 8 000 olan kazalara okul açılırken 12 000 nüfuslu kazaya açılamayışının izahını yapmak imkânsızdır.» hükmüne varılmaktadır.

Bu sathi tek taraflı mukayese sonunda da, Sayın arkadaşın «Millî Eğitim Bakanlığında Plânın hedefine ve prensiplerine uymıyan du-

rumlar yaratılmıştır.» şeklinde zayıf mesnetli bir iddia ve isnadı bana ve eski bir mensubu olduğu Bakanlığa reva görmektedir.

Bir kere :

Burdur İlinin Ağlasun ilçesinin genel nüfusu 8 650 olmakla beraber merkez nüfusu 5 565 tir.

Bolu'nun Seben ilçesinin merkez nüfusu ise sadece 1 472 dir.

Her ne kadar - çeşitli unsurlar yanında - ilçe ve bucakların genel nüfusları dikkatten uzak tutulmamakta ise de, Merkez nüfusları, oralarda okul açılmasına şiddetle müessir olmaktadır.

Denizli'nin Babadağ misaline gelince, bu bucağın merkez nüfusu 5 925 tir. Yani, Seben ilçesinin dört katından bile fazladır.

Çamlıhemşin, Karadeniz bölgesinde açılmış bir ortaokul olup bu bölgenin çok özel durumunu ve arazi yapısını bilenler işin bu gölgede daha pek çok orta dereceli okullar açılmasının ne derece hayati ihtiyaçlardan bulunduğu malûmdur. Bununla beraber bu ilçenin merkez nüfusu, Seben'inkinin 1 472 oluşuna karşılık 2 227 dir. Çamlıhemşin'de kırk yıl önce bile ortaokul sayılabilecek bir rüştiyenin bulunduğunu da sayın arkadaşıma burada hatırlatmak isterim.

İzmir'in banliyösü olan 11 176 nüfuslu Narlıdere bucağında ise, esasen Karataş Ortaokulunun bir şubesi halinde çalışan bir ortaokul öteden beri vardı; bu kere bu şube yönetim bakımından büyük bir şüphe yaratmakta olduğundan müstakil hale getirilmiştir. Yeniden bir ortaokul açılması meselesi aslında söz konusu bile değildir. Okul binası ise tamamen bir vatandaşın eseri ve hediyesidir.

Bu arada, şunu da belirtmek lâzımdır ki, Seben ilçesinin okul açılma sırası, ilk tesbitlerimize göre, 347 nci iken Çamlıhemşin'in 282, Ağlasun'un 213 ve Babadağ'ın ise 41 nci dir.

Bu açıklamaların hiçbir zaman her hangi bir yerde ortaokul açılmasına karşı bulunduğum, bunu arzu etmediğim anlamına alınmıyacağı tabiîdir.

Millî Eğitim Bakanı olarak, en elverişsiz yerlerden gelen okul açılması dileklerini bile her zaman heyecan ve sempati ile karşıladım, ve her okul açılması dileğini daima bütün varlığımla desteklemeye çalıştım.

Millî Eğitim Bakanlığı, uzun yıllardan beri ilk defa bu yıl 36 ortaokulu hizmete sokabilmiş bulunuyor. Gelecek yıl bu sayı, Devlet kalkınma Plânının direktifleri gereği olarak 50 ye çıkarılabilinecektir.

Bu noktada, şu hususu da yüksek huzurlarınızda açıklamayı zevkli ve şerefli bir görev sayıyorum. Bu 36 ortaokulun 11 tanesi mahrumiyet illeri dediğimiz 18 Doğu ilinde açılmış bulunuyor ki, bu bir yıllık sayı, 5 yıldan beri bu illerde açılmış olan bütün ortaokulların toplamına eşittir. Ve hiçbir yıl, bu illerde bu sayının yarısı kadar ortaokul açılmış değildir.

Ayrıca ilâve etmek isterim ki, Doğu ve Güneydoğu illerine verilen fazla öğretmen sebebiyle bu illerde öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bu yıl hemen hemen normale indirilmiştir. Meselâ, Tunceli de geçen yıl orta öğretime bağlı 32 öğretmen varken bu yıl 49 öğretmen vardır. Van'da 26 öğretmen 34 e, Urfa'da 48 öğretmen 62 ye Kars'ta 87 öğretmen 111 e Gaziantep'te 107 öğretmen 108 Erzurum'da 106 öğretmen 116 ya, Elâzığda 89 öğretmen 109 a Diyarbakır'da 72 öğretmen 113 e çıkarılmıştır.

Bakanlığımız, her okul açılmasının dileğinin yerine getirilemeyişinde ilgililere duyurmakta, cevaplarında «şimdilik» kaide ile okullarının açılamıyacağını belirtmekte ve açılabilmeleri için de bütün imkânları kullanagelmektedir. Bütün dileklerin hemen karşılanamamasına ise malî gücün yetersizliğinin, öğretmen bulmada karşılaşılan güçlüklerin ve işlerin ehemmi mühimme tercih eden bir düzen içinde yürütme zorunluğunun sebebolduğu, pek çok kimse tarafından bilinen bir gerçektir.

Esas itibariyle, Türkiye'de açılmış okulların açılışlarında tabiî olmıyan faktörlerin tesirlerini aramakş cihetine gitmek tamamen yersizdir. Zira, Okul açılması dileklerinin istisnasız hepsinin yerinde, hepsinin meşru dilekler oldukları Bakanlığımızca esasen peşin olarak kabul ve her vesile ile ilân edilmiş bulunmaktadır.

Yukarda verilen izahat, Sayın Milletvekilinin zan ve iddialarının gerçeklere uymadığını, bu okulların açılışlarında keyfi tasarruflarda bulunulmadığını ve fakat mevcut şartlar ve ölçüler karşısında bu açılma kararlarının azami derecede isabetle alınmış olduğunu ortaya koymaktadır.

Sayın Milletvekili arkadaşım şuna emin olsun ki, yarın Bolu'nun Seben ilçesinde veya yur-

dun başka bir köşesinde yeni bir okul açmaya muvaffak olduğumuzda buna kendileri kadar sevinecek olanlar, bugün birtakım ithamlarla hırpalanmaya çalıştığı insanlar olacaktır.

Sayın Milletvekilinin önergesinde, acıldığını bildirdiği ortaokulları yaptıran derneklere Bakanlığımızca yapılan yardımların arzu edilene «tonla» arzu edilmiyene «gramla» yapıldığı ifade olunmakta ve neticede «bunun ne kadar izahi yapılsa boştur» denilmektedir.

Her şeyden önce, bu konu ile ilgili iddiada, sayın Milletvekilinin Bakanlığın vereceği izahatı peşin olarak «boş» telâkki etmesi, cevap verilmesini dahi âdeta gereksiz kılmakta, peşin bir hükümle hareket edildiğini apaçık göstermekte ise de, ilk iddiada olduğu gibi, Milletvekilinin yine ve tmamen yanıldığını meydana çıkarmak bakımından bâzı açıklamalarda bulunmayı faydalı görmekteyim.

Şöyle ki :

İddiada açılmış ve milletin hizmetine konulmuş okullardan bahsedildiğine göre, artık bu okulları, sayın Milletvekilinin beyanında olduğu şekilde «arzu edilen, arzu edilmiyen» şeklinde iki kategoriye ayırmak esasen söz konusu olamaz.

Bu okullardan bir çoğuna, bu okulları yaptıran derneklere yardım suretiyle, eldeki imkânlar nisbetinde ve mahallin şartlarına göre Bakanlığımızca yıllar boyunca nakdi yardımlarda bulunagelmiştir. Böyle bir yardımda, her derneğe seyyanen aynı miktarda para tahsisi gibi bir muamelenin işin mahiyetine uygun düşmiyeceği şüphesizdir. Bu itibarla, tahsislerde farklılıklar bulunması tabiîdir. Bunu bir itham sebebi olarak ele almak farklı dış görünüşlerden birtakım mânalar çıkarmak doğru olmaz.

Bu tahsis farklılıklarının «ton» ve «gram» şeklinde tavsif edilişinin sebebine gelince :

İddiaya bakılırsa «tonla» maddî yardım alan yerler 170 000 lira ile Erzurum Narman, 130 000 lira ile Yozgat - Şefaatli, 124 000 lira ile Kars - Selim gibi yerlerdir. «gramla» yardım ise 10 000 lira ile Tekirdağ - Çerkez köyü, 20 000 lira ile Aydın Sultanhisar'a yine 20 000 lira ile Aydın Merkez İncirliova'ya yapılmıştır.

Bu tipik misallerde, derneklere yardım faslından 10 000 ve 20 000 lira verilmiş olan yerlere ne için daha çok para verilmemiş olduğunu sormak yersizdir. Zira, bu nisbetlerde yardımla esasen bu okulların hizmete girebilecekleri anlaşılmış nitekim bu okullar bu yardımlarla da açılabilmişlerdir. Kolayca görülebileceği gibi, az yardım görmüş bu okullar, memleketin nisbeten zengin bölgelerinin okullarıdır.

Bu paralar derneklere alelıtlak para temini için verilmemekte okul yapımı işinin sonuçlanmasına yardım maksadiyle verilmektedir. Eğer bu iş, esasen mahallen başarılabiliyorsa artık yine de mutlaka para vermek lâzımgelmiyeceği aşikârdır.

«Tonla» para yardımı yapıldığı ifade olunan okul mahallerine gelince; verilen misallerde bunlar Erzurum'un Narman'ı, Kars'ın Selim'i, Yozgat'ın Şefaatli'sidir.

Bir kere şu gerçeğin bilinmesinde fayda vardır :

Devlet Plânlama teşkilâtınca yapılan bir araştırmaya göre, Yozgat ve Erzurum illeri Türkiye'de eğitim bakımından en geri almış 31 ilden 17 nci ve 20 nci sıraları işgal etmektedirler. Kars - Selim Ortaokulunun açılması sırası ise üçüncü idi.

Bunun anlamı şudur :

Eğer bu yerlerde halk kendi gayreti ile okul yapamadı, ise, buralara okulu her şeyi ile yapmak, yani masraflarının tamamını ödemek suretiyle okulu, açmak mükellefiyeti Bakanlığa aittir.

Bu cihetleri böylece belirttikten sonra, bu okullar için verilmiş paralara gelince; 1964 bütçesinden Narman Ortaokuluna sadece 25 000, Şefaatli Ortaokuluna ise sadece 10 000 lira verilmiş. Kars - Selim Ortaokulu için ise hiç para verilmemiştir.

1963 bütçesinde ise :

Narman Ortaokulu için 38 000, Selim için 49 000, Şefaatli için 15 000 lira verilmiştir.

1962 bütçesinde :

Narman ve Şefaatli'ye verilen 5 000 ner lira, Selim'e verilen 45 000 liradır.

1961 bütçesinde ise :

Selim'e 30 000 lira, Şefaatli'ye 5 000 lira yardımda bulunulmuştur. Bu noktada şunu da belirtmek gerekir ki; Narman Ortaokulu için Bakanlık yardımlarının başlangıcı 1954 yılı olup o yıl ilk defa 5 000 lira verilmiş, mütaakıp yıllarda verilenlerle birlikte bu okula 170 000 lira

harcanmıştır. Okul ise halen yarım milyon lira değerinde olup bir bölge okulu mahiyetindedir ve pansiyonu da vardır.

Şefaatli Ortaokuluna yardım ise 1956 yılında başlamış ve nihayet bu yıl okul 10 000 lira verilerek öğretime açılmıştır.

Kars, Selim Ortaokuluna yardım ise 1959 yılında 15 000 lira ile başlanmış ve sınır ilinin bu ilçesinde halkın imkânları tükendiğinden bu okul aslında üçüncü sırada olduğu için önceliği bulunan okulun geri kalan inşaatı 1964 plânına alınmıştır. Ve plân içinde gerçekleştirilmiştir.

Görülüyor ki, Bakanlığın tasarrufları mânasız, keyfi, sebepsiz, maksatsız olmaktan uzaktır ve bütün işlemler bir teselsülü, bir devamı ifade ve isbat etmektedir.

Ben arkadaşımı rakamların dış görünüşüne aldanması sebebiyle kınamıyorum hattâ mâzur da görüyorum. Ancak, Bakanlık kimsenin yabancısı değildir, hele kendisinin hiç değildir. Her müracaatta açıktır. Nitekim, dün arkadaşım bâzı bilgiler istemek için gelmiştir. Kendisine gerekli bilgiler en geniş şekilde temin edilmiştir.

Eğer bizimle temastan çekinmeseydiler onlar hakkında da kendisine en geniş bilgileri vermiş olacak ve aydınlatmış olacak idik.

Sayın Kâmil İnal'ın ilkokulların yapım ve donatımı ile ilgili olarak 1964 yılında illere gönderilen paraların keyfî şekilde dağıtıldığı ve belli bir kıstasa dayanmadığı iddiasına gelince;

Köy, kasaba ve şehir ilkokullarının yapımında şu kıstaslar göz önünde tutulmaktadır :

1. — Köy, kasaba ve şehirlerin okul çağında olup okuldan yoksun bulunan çocuk sayısı,

2. — Yıkılmış ve harabolmuş okullarda içinde öğretim yapılan geçici binaların yenilenmesi,

3. — Mevcut okullardaki öğrenci yoğunluğunun önlenmesi,

Ferahlatılması ve normal öğretimi sağlamak için yapılacak okul ve derslik ihtiyacı, illere gönderilen ilkokul yapım ve donatım ödeneği sayın arkadaşımızın beyan ettiği gibi yalnız köylerde yapılacak okulları değil, şehir ve kasabalarda yapılacak okulları da içine almaktadır. Sadece köy okullarının yapımını hedef tutan yardım 1947 - 1961 yılları arasında yapılmakta idi.

Bilindiği üzere, 5166 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi ile, ilkokulların yapım, donatım ve onarım işleri özel idarelere verilmiştir. Özel idarelerin bu vazifesini kolaylaştırmak ve desteklemek maksadiyle de 5210 sayılı kanunla yalnız köy okullarının yapımı için özel idare bütçelerine Devlet bütçesinden sağlanan ve yılına göre 8 - 10 milyon lira arasında değişen bir yardım yapılmakta idi.

5 Ocak 1961 yılında yürürlüğe giren 222 sayılı İlköğretim ve eğitim Kanununun bu usulü değiştirerek köy, şehir ve kasabaların okul ihtiyacını da bir arada düşünmüş ve okul yapımı işini, ödeneğini de sağlamak suretiyle bir plâna bağlamıştır.

Bu itibarla bu kanun çıktıktan sonra illere ödenek gönderilirken, yalnız köylerin değil şehir ve kasabaların okul ihtiyacı da dikkate alınmaktadır.

Üç yıl öncesine kadar ilköğretim müfettişi bulunan sayın iddia sahibinin bütün bunları bilmesi gereklidir.

Diğer taraftan Devlet Plânı, Devlet iskân politikasına uyularak birinci beş yıllık devre içerisinde 250 den yukarı nüfuslu olan köylere okul yapılmasını öngördüğünden ilkokul yapım programımız buna göre ayarlanmıştır.

Ancak, mahalle, divan, mezra ve kom gibi dağınık yerleşme yerlerindeki vatandaş çocuklarının da bir an önce okula kavuşturulması için Devlet plânı ile tesbit edilen ve kalkınmaya muhtaç bulunan 17 Doğu ve Güneydoğu ilimizde bölge okullarının yapımına hız verilmektedir. 1961 yılından bu yana evvelce yapılmış olanlara ilâveten bu illerimizde yeniden 19 tane bölge okulu yaptırılmış, 10 bölge okulunun yapımı ise 1965 yılı programına alınmıştır.

Milletvekili arkadaşımın misal olarak verdiği, Erzurum ilinde bu iller meyanında olup 9 milyon lira sarfiyle Hınıs ilçesinde bir bölge okulu yaptırılmış, Karayazı ilçesi de 1965 yılı programına alınarak okulun birinci kısım inşası için 3 milyon liralık ödenek ayrılmıştır. Bölge okulu için bugüne kadar tahsis edilen 12 milyon lira ile bundan sonra harcanacak olan parayı da Erzurum'un hissesi içerisinde görmek daha insaflı ve yerinde bir hareket olurdu.

Bununla beraber okuma çağındaki çocuk sayısına göre Erzurum'un köy, şehir ve kasabalarındaki derslik ihtiyacı 600 dür. Ankara'nın ise, 2 201 dir. Şu hale göre Ankara'nın bu yön-

deki ihtiyacı Erzurum'un iki mislinden fazladır. Ankara'ya ayrılan ödenek ise Erzurum'un iki mislinden daha azdır. Ayrıca, Erzurum'la birlikte diğer 17 Doğu ve Güneydoğu ilimize ödenek dağıtılırken diğer illere nazaran beher derslik başına fazladan 5 000 lira ayrılmaktadır.

İstanbul'la mukayeseye gelince ;

İstanbul'un derslik ihtiyacı da 2831 olup Erzurum'un ihtiyacının beş misline yakındır. Erzurum'a, İstanbul'a kıyasen ödenek verilmesi lâzımgelseydi 14 milyon lira yerine 26 milyon lira da fazla para ayrılması gerekirdi.

Bu gibi iller ihtiyaçlarının bir kısmını mahallî gelirleri ile sağladıklarından, Erzurum'da olduğu gibi nisbeten daha geri kalmış diğer illerimizle bir tutulmamaktadırlar.

Tesbit edilen esaslara ve temin edilen bilgilere göre Bakanlığımızla Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından yapılan ödenek dağıtımı işi Yüksek Plânlama Kurulundan geçtiği gibi Yüksek Meclisin Bütçe komisyonlarında da eleştirilmektedir.

Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere, ödenek dağıtım işinde Bakanlığımın her hangi bir keyfi tasarrufta bulunmadığı ve bulunamıyacağı aşikârdır.

İllerin 1965 yılı programı hazırlanırken kalkınmaya muhtaç bulunan Doğu ve Güneydoğu illerimize ait ihtiyacın % 32 si, diğer iller ihtiyacının ise yalnız % 24 ü dikkate alınmak suretiyle Doğu ve Güneydoğu illerimize % 8 den fazla bir pay ayrılmıştır.

Ayrıca, bu illerimizde yapılan ve yapılacak olan bölge okullarımız için de 37 milyon 500 bin liralık bir ödenek fazlası ayrılmış bulunmaktadır.

Sayın Milletvekilleri,

Görülüyor ki, ilköğretim seferberliğinin bir yönünü teşkil eden okul yapımı işinde çok objektif ve sağlam kıstaslara dayanılmakta ve ödenek dağıtım işleri Meclisleri, Komisyonları ve Plânlama Teşkilâtını, kısaca kamu oyunun gözleri önünde kitap halinde yayınlanmış vesikalara bağlı olarak yapılagelmektedir.

Hepimizin malûm olduğu üzere 1964 yılındaki ödenek tevzi listesi 1964 yılı İcra Programının 148 ve 11531 sayılı Resmî Gazetenin 162 nci sayfasında yayınlanmıştır.

Sayın Milletvekilleri,

Şunu da önemle belirtmek isterim ki, Bakanlığım süresince Doğu ve Güneydoğu illerimize eğitim hizmetleri yönünden ayrı bir önem verilmiştir. Bunun en güzel örneğini, bu yıl 3 500 öğretmeni tamamı ile Doğu ve Güneydoğu illerimize tâyin etmekle verdim. Böylece Cumhuriyetin kurulduğu günden bu yana ilk defa bu iller tam öğretmenle ilköğretim çalışması yapmaktadırlar.

Sayın Bolu Milletvekilinin yüksek öğretimle ilgili iddialarına gelince :

Buyuruyorlar ki, «Her yıl onbinin üzerinde lise mezununu bir meslek sahibi yapmadan hayata atmak doğru bir yol değildir. Üniversiteye girişleri imtihanla kayıtlama Anayasamızın 50 nci maddesine tamamen aykırıdır.»

Memnuniyetle ifade edeyim ki, ne onbinlerce gencin meslek sahibi olmadan hayata atılmaları, ne de Anayasaya aykırılık gibi bir durum mevcut değildir. Şöyle ki:

1963 - 1964 öğretim yılında yeni alınacak öğrenciler için üniversitelerce 10 650, resmî yüksek okullarca 2 511 olmak üzere toplam olarak 13 161 kontenjan ayrılmıştı.

6 Temmuz 1963 tarihinde, yani Bakanlığa geldiğimin 3 ncü haftası sonunda üniversite rektörleri, Akademi reisleri ve yüksek okullar müdürlerini İstanbul Teknik Üniversitesinde toplantıya davet ve açıkta öğrenci bırakılmamasının tedbirlerini müzakere ettim. Alınacak tedbirler kısa ve uzun vâdeli olacaktı. Kısa vâdeli tedbirlerin tesbit edilmesi için orada bir komisyon kuruldu. Komisyon raporu Bakanlığa geldi. Tetkik ettim ve tatbik şekillerini bulmak üzere 9 Ağustos 1963 te tekrar üniversite rektörleri, akademi reisleri ve yüksek okul müdürleriyle İstanbul Üniversitesinde toplantı yaptım, müzakereler sonunda, üniversitelerin kontenjanlarına 1960, yüksek okulların kontenjanları 1 366 olmak üzere, toplam olarak 3 326 kontenjan ilâve edilmesi temin edildi. Böylece 1963 - 1964 öğretim yılı için üniversitelere 12 610, yüksek okullara 3 877 olmak üzere toplam olarak 16 487 yeni öğrenci alınması imkânı sağlandı.

İşte, 1963 - 1964 öğretim yılında üniversitelerle yüksek okullara kaydolan ve yabancı mem-

leketlere öğrenime giden lise mezunu öğrenci sayısı şudur:

1. Üniversitelere giren	12 442
2. Resmî yüksek okullara giren	5 026
3. Özel yüksek okullara giren	1 533
4. Yabancı memleketlere gönderilen	627
Toplam	19 628 dir.

Aynı öğretim yılı başında resmî ve özel liselerden mezun olan öğrenci sayısı ise 16 779 du. Şu halde :

Yüksek öğrenim imkânına kavuşanların sayısı 19 628 olduğuna ve lise mezunları sayısı da 16 779 bulunduğuna göre açıkta lise mezunu kalmadığı gibi ilâveten 2 849 öğrenci de yüksek öğrenim imkânını elde etmiştir.

1964 - 1965 öğretim yılında durum şöyledir:

Bu yıl resmî ve özel liselerden mezun olan öğrenci sayısı asgari ve âzami olarak 17 ilâ 18 000 arasındadır. Buna mukabil :

Üniversiteler kontenjanı	12 524
Resmî yüksek okullar kontenjanı	5 000
Özel yüksek okullar kontenjanı	2 000
Yabancı memleketler döviz kontenjanı	150
Toplam	19 634 tür.

Görülüyor ki, bu yılki lise mezunlarının tamamından başka 1 500 - 2 500 ilâve öğrenci de yüksek öğrenim yapma imkânına sahip kılınmıştır. Nitekim, üniversiteler ve yüksek okullar öğretime başladıkları halde kontenjanları dolmadığı için mütemadiyen ek listeler ilân edilmektedir.

Üniversitelerin giriş imtihanı meselesine gelince:

Şu noktayı belirteyim ki, bu imtihan, seçme imtihanı değil, sıralama imtihanıdır. Sıralama imtihanının yapılmasına da fakültelerin imkânlarının kıtlığı sebebolmaktadır. Sonra bu gibi tedbirlere sadece bizim memleketimizde değil, imkânları bizden çok daha müsait olan ileri memleketlerde de başvurulmaktadır.

Sayın gensoru sahibi üniversitelerin çift öğretim ve gece öğretimi yapmalarına da dokunmaktadır. Bu teknik meseleler de üniversite rektörleri ve fakülte dekanlariyle müzakere edilmiştir. Bunların mütalâalarına göre öğrenci kesafeti karısında bir sınıfın muhtelif kurlar halinde çalışmak mecburiyetinde kalışı, aslında çift öğretim içinde bulunmaları neticesini doğurmaktadır.

Gece öğretimine gelince:

Tıp gibi bâzı dallarda gece öğretimi söz konusu olamıyacağı gibi, bilhassa lâboratuvar çalışmalarını gerektiren fen ve teknik dallarında bugünkü imkânlarla, gece öğretiminin imkânsızlığı ifade edilmiştir. Çünkü gündüz öğretim hizmetinde kullanılan lâboratuvarlar gece araştırma çalışmalarına tahsis edilmiştir ki, bu hal, ikinci bir gece öğretimine imkân vermemektedir.

Sayın arkadaşımın, Anayasanın ihlâl edildiği yolundaki iddiasına gelince:

Anayasanın 50 nci maddesinin ilk fıkrası şudur :

«Halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama Devletin başta gelen ödevlerindendir.» Buna mukabil Anayasanın 53 ncü maddesi de şudur:

«Devlet, bu bölümde belirtilen iktisadi ve sosyal amaçlarına ulaşma ödevlerini, ancak iktisadi gelişme ile malî kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir.»

Görülüyor ki, Devletin mükellefiyeti ancak Devletin imkânları içinde mütalâa edilmiştir. Nitekim, Anayasa 120 nci maddesiyle, «Üniversitelerin ancak Devlet eliyle ve kanunla kurulacağı» hükme bağlamıştır ki, bu hükümde Devletin iktisadi gelişme ve malî imkânlarının ölçüsü dışına çıkılmaması zarureti de mündemiç bulunmaktadır.

Sayın arkadaşım, üniversite öğretim üyelerinin özel yüksek okullarda ders vermelerinin, esas görevlerini aksatıp aksatmadığını da sormaktadır. Üniversiteler Kanununun 31 nci maddesi «Üniversite öğretim üyelerinden istiyenler, belli çalışma saatlerinden haftada on saati aşmamak ve üniversitedeki görevlerine dokunmamak şartiyle, mesleklerine uygun olan bilim ve uzmanlıklarına giren serbest işleri yapabilirler.» demektedir.

Yine aynı madde «Üniversite dışında çalışan öğretim üyeleri, ne gibi işler yapmakta olduklarını veya yapmak istediklerini her öğretim yılı başında bir bildiri kâğıdiyle kendi fakülteleri yönetim kuruluna bildirirler.» demektedir.

Binaenaleyh, bu on saatin görevlerini aksatmıyacağı kanunla zaten kabul edilmiştir. Öğ-

retim üyelerinden istiyenler, kanunun kendilerine tanıdığı hakka dayanarak üniversite dışındaki on saatlerini yine öğretim hizmetine tahsis etmiş bulunuyorlar. Bunların üniversite görevlerini aksatmalarına, bildiri verdikleri fakülte yönetim kurulları da herhalde müsaade etmiyecektir.

Zira, özel yüksek okullarda vazife alacak üniversite ve akademiler öğretim üyelerinin tayinleri ancak kendi müesseselerinin muvafakatı alındıktan sonra yapılmaktadır.

Sayın Milletvekilleri,

Sayın Bolu Milletvekili Kâmil İnal'ın, önergesinde yer alan hususlar kaynağını daha ziyade mahallî mülâhazalardan almakla beraber (itiraf edeyim ki, kendisiyle aynı seçim bölgesini taşıyan çok sevdiğim iki Halk Partili arkadaşımda kendisiyle beraber bu konuda bizim üzerimizde çalışmışlar, ve Seben'in ortaokula kavuşması için uğraşmışlardır. Binaenaleyh Kâmil İnal arkadaşım tek başına bu konuda değildir. O vilâyetin bütün milletvekilleri diğer partilere mensup olan milletvekilleri de aynı istekte bulunmuşlardır. Fakat maalesef arz ettiğim mucip sebeplerden dolayı bu istek yerine getirilememiştir.) iddialarına cevap vermek vesilesiyle, uygulama programlarımızın Devlet plânlama teşkilâtının ölçülerine ve bu konudaki Bakanlar Kurulu kararlarına tamamiyle uygun düşen prensiplerini huzurunuzda açıklamak fırsatını bana vermiş oldu.

Seben ortaokulu vesilesiyle yaptığımız açıklamalar gibi, üniversitelere öğrenci alınması konusunda yaptığım çalışmalar, verdiğim rakamlar da ümid ederim ki kendisini ve diğer değerli milletvekili arkadaşlarımı tatmin etmiş olacaktır.

Sayın İstanbul Milletvekili Saadet Evren'in önergesinde ve izahlarında kullandığı genel, muğlak ve peşin hükümlü ifadesi, beni, huzurunuzdaki tartışmayı açık ve kesin ilkeler üzerine sevke mecbur etti.

Öyle sanırım ki, Meclislerde bâzı vesilelerle evvelce de arz ettiğim veçhile doğrudan doğruya Anayasamıza dayanan Millî Eğitim politikamızın temel amaçlarıyle, Sayın Evren ve ne de diğer her hangi bir arkadaşım mutabık olmamak durumunda değildir. Bu ilke ve amaçların, Bakanlığım devresindeki uygulaması, Anayasamızda ve Millî Eğitim Şûrasının kararlarında yer alan bu prensiplere karşı girişilen; hangi aldatıcı görünüşe bürünürse bürünsün, ister aşırı soldan, ister aşırı sağdan gelsin, her menfi ve zararlı tutumun kesin olarak şiddetle ve karşısında olduğumuzu açıkça göstermektedir.

Buna mukabil Sayın Evren'in, büyük iddialarının ciddî ve itibara lâyık delillere dayanıp dayanmadığını biraz sonra kendisinin konuşmasında göreceğiz.

Anayasaya saygılı olması tabiî bulunan bir Bakan olarak, Yüce Meclisin güvensizliğinin benim benimsediğim tutuma karşı değil, fakat tamamiyle aksine bu tutumu yeren davranışlara karşı tecelli edeceği şüphesizdir.

Bu memleket aşırı solun da, aşırı sağın da yolunda olamaz.

Hiç kimse hiçbir zümre bu memleketi - Atatürk'ün, onun devrimlerinin gösterdiği istikâmetten ve o prensiplerin çizdiği istikametin ifadesi olan Anayasa'dan uzaklaştırmaya asla muktedir olamıyacaktır. (Alkışlar)

İşte bu içtenlik ve bu inanç içerisinde Türk Millî Eğitiminin geleceğine beslediğim engin güven, Bakanlığım süresince giriştiğim bütün icra ve tasarruflar için vicdanımda duyduğum huzur ve rahatlık ölçüsündedir.

Millî hâkimiyetin en kudretli temsilcisi Yüce Meclisinin hakkımdaki nihaî hükmünü bu vicdan huzuru ve rahatlığı içinde beklemekteyim.

Sayın Başkan, Sayın Milletvekili arkadaşlarım :

Bu gensorular görüşmesi vesilesiyle sözlerimi tamamlamış bulunuyorum.

Hepinize, içten saygılarla sevgi ve saygılar sunarım.

Millî Hâkimiyetin en kudretli temsilcisi Yüce Millet Meclisinin hakkımdaki nihai hükmünü, bu vicdan huzuru ve rahatlığı içinde beklemekteyim. Sayın Başkan, Sayın Milletvekili arkadaşlarım, bu gensoru görüşmesi vesilesiyle sözlerimi tamamlamış bulunuyorum. Hepinize içten saygı ve sevgilerimi sunarım. (Ortadan alkışlar)

BAŞKAN — Önerge sahibi arkadaşlarımıza söz vereceğim.

Sayın Bayan Saadet Evren, buyurunuz.

SAADET EVREN (İstanbul) — Muhterem Öktem, bana cidden büyük bir azizlik ettiniz, sözleriniz ile öylesine bir rehavete kaptırdınız ki, değil size hücum etmek, kolunu kıpırdatacak halim kalmadı.

Geçen konuşmalar sırasında burada bulunmadığınız halde bir noktayı ele almışsınız; şu sağ, sol sürmesi. Halbuki bir de lehinize olarak bir beyan sadır oldu burada. Dediler ki, Turhan Bilgin arkadaşım, «Siz kahtı rical yaratmak sevdasındasınız.» Bir bakanı bakanlık sandalyasına daha oturur oturmaz, müsteşarından başlıyarak bütün kademeleri ve sandalyesi kâfi derecede yer, bitirir. Onun için kahtı rical yaratmak gibi ne bir dâvam ne bir sevdam ve nede bir kabiliyetim var. Buna itimat buyurun. Zaten eğer böyle bir gayeye kapılsam evvelâ ricali bir tarafa bırakır, bu düşünce ile, rical olmak heveskârlarını ele alır, siyaseti nasıl bir dört kol iskambile çevirdiklerini anlatır ve oradan başlarım işe. Sonra, gerçi usule uygun ama, bir takdim - tehir oldu. Biz konuşacaktık, zatıâliniz cevap verecektiniz. Halbuki siz konuştunuz, biz cevap vermek mevkiine düştük. Ancak ifade edeyim ki, beklediğim konuşmayı yaptınız. («Taktik» sesleri)

BAŞKAN — İçtüzüğün 163 üncü maddesi hükmü...

SAADET EVREN (Devamla) — Usule uygunluğunu söyledim Sayın Başkan.

BAŞKAN — Saadet hanım, bir arkadaşımız taktik dedi de onun için söylüyorum.

SAADET EVREN (Devamla) — Öylemi? Peki.

Efendim, Anayasanın maddelerini okuyup sıralamak, onlara mutad olduğu veçhile «kaderde, tasada, kıvançta ortak ülkü birliği» filân, biraz da Atatürkçülük katmak suretile bir maarif politikası tesbit etmek mümkün tabiî.

Söylediğiniz lâflar arasından tesbit edebildiklerim şunlar :

Meselâ; çok üzerine başarak, ısrarla söylediğiniz bir kaç söz: «Türk Milliyetçiliği.»

Bir cümlenin üzerine daha bastınız, dediniz ki; «Anasayanın tesbit ettiği, demokratik nizamlar ve bu nizamların muhafazası.»

Bir cümlenin üzerine daha bastınız; «Batı uygarlığına mutlaka kavuşmak,» dediniz. «Lâisizm» dediniz. Bunlar aklımda kalan, tesbit edebildiklerim

Yani sizin ifadenize göre, Maarif politikamızın aşağı - yukarı hedeflerini teşkil eden şeyler. Bunlar ben de aynı konulara temas edecektim şüphesiz ama sırası ile temas edecektim.

Baktım ki, sizin üstüne bastığınız mefhumlar (Orta sıralardan, «Meclise hitabedin» sesleri.) Edeceğim efendim, sırası gelince edeceğim.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin lûtfen.

SAADET EVREN (Devamla) — Zararı yok, hakaret etmedikçe zararı yok.

Meselâ Sayın Bakan şu kürsüde şimdi Türk milliyetçiliğine çok önem vermiştir. Bunu, özel okullar kanunu tasarısını müzakere ederken de gördük. Orada da Bakan Türk milliyetçiliğine aşırı önem veriyordu, hattâ özel okullara karşı olan tutumunu tesbit ederken bunlar içinde tabiî ecnebi okulları kastediyordu ve diyordu ki, bunlar Türk milliyetçiliğinden bir şeyler alıp götürürler, gerçi kültür veriyorlar ama... «Bu derece aşırı bir görüştü, Bakanın görüşü. Ama bir fiske vurayım hemen şimdi, şöylece bir fiske vurayım. Diyeyim ki, Sayın Öktem'in kütüphanelerde okunmasını menettiği eserler, bu Türk milliyetçiliğine ait eserlerdir. («Örnek verin.» sesleri) Vereceğim efendim, okuyacağım. Sonra, demokratik nizamın muhafazası, dediniz, tutturdunuz burada, ülkünüzmüş.

Halbuki biraz sonra temas edeceğiz, sağ sol cereyanlara, ayak sürçmek, şu bu taviz vermek. Bütün bunları şöyle böyle ifade etti. Bunların arasında Türk demokrasisinin Anayasaya göre uygun muhafaza etmek nizamı, ülküsü acaba mümkün olur mu, olmaz mı? Onu da göreceğiz. Zatıâliniz diyorsunuz ki, mutlaka batı uygarlığına kavuşacağız. Dün akşam radyoda da dinledim Sayın Bakanı, yine «Batı uygarlığına mutlaka kavuşacağız» dediler. Ben böyle düşünmüyorum, arkadaşlar. Mutlaka Batı uygarlığına kavuşacağız diye bir fikir yok kafamda. Ben diyorum ki, evvelâ «Bağımsız Türkiye için, bağımsız, orijinal bir millî kültür tesbiti!»

Binaenaleyh, müsaade buyurursanız, Sayın Öktem, ilk plânda, millî kültür politikasını tes-

bit plânında kendi düşünce ve görüşlerini izah ettiler. Ben de bu mevzua temas etmeye beni sürükliyen izah tarzını sizlere yapayım. O zaman tabiatiyle hakemliğinize müracaat edeceğiz.

Sayın Öktem'le bir noktada birleşiyoruz; tabiatiyle. Her Devletin bir temel siyasi nizamı, felsefesi vardır. O temel siyasi nizam, felsefe despotik, ister teokratik ister diktatoryol ne olursa olsun; başta kodifikasyon faaliyetinden başlamak suretiyle, bütün mevzuatı, maarifi, sanat ve kültür hayatiyle idari cihaziyle, icra organlarının tarzı tanzimiyle bu temel nizam ve felsefe bir nevi muhafaza ve teminat altına alınmak istenir. Bu her devirde ve her memlekette böyledir. Meselâ ilk tahsil mecburiyetini Fransız İhtilâli Kebiri getirmiştir. Neden getirmiştir? Krallığı yıkmıştır, onun yerine Cumhuriyet idealine bağlı vatandaş yetiştirmek mecburiyetinde idi. Prusya da öyle. Alman Birliğini kurmak için ilk tahsil mecburiyetini koyup bu gayeyi nesillere aşılamak istedi. Doğu bloklarına bakınız, Batı bloklarına bakınız aynı şey vardır, Devlet hayatında. Komünizm rejimi felsefesini kendi eğitimi ile yapar, faşist rejimler keza öyle. Bunun tatbikatını gördük. «Heil Hitler» avareleri içinde bütün Alman gençliğine faşist rejimin cazibesi aşılandı, teminatı kuruldu. Bugün demokratik memleketlerde zâhiren gaye şöyle gözükür: Nisbeten dürüst, bilgili vatandaş yetiştirmek. Ama bunlara dahi bakınız. Yine de Devletin kendi millî menfaatlerine uygun bir müdahaleleri vardır, maarife mutlaka. Çünkü, bir Maarif Vekilinin elindeki; değer, devri âtiye intikal edecek, Devleti ele alacak terakki âmil olan bir unsurdur, yaşayan bir unsurdur. Bunun hazırlamak gerektir. O halde nedir? Devletin kendi istikrar fikri ile, siyasi güveni ile, ilgili olarak bu maarif sistemi ile bir alâkası vardır.

Şimdi Sayın Öktem arkadaşım der ki; gaye «Batı uygarlığına kavuşmaktır.» Bizim maarifimizde tesbit ettiğimiz bu ülküler arasında başta gelen bu Batı uygarlığı nedir? Bir türlü içinden çıkamayız.

Bugün Beynelmilel İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi dahi maarife bir muhteva koymuş. Deniyor ki, insan şahsiyetini geliştirmek, ırk ve dinler arasında müsamahayı yerleştirmek, dostluğu yerleştirmek, insan hak ve hürriyetlerine saygıyı temin etmek... Evet, koymuş, Batı medeniyeti bunları koymuş. Ama bu Batı uygarlığındaki, Amerika değil midir, yine hâlâ siyahla beyazı aynı mektep sırasında oturtmanın içtimai ve hukukî sancılarını çeken. Komünist Rusya değil midir, insan hak ve hürriyetlerine aykırı bir nizamın tahsil ve tatbikatını yaptıran. (Orta sıralardan, «O Doğuda» sesleri.) Doğuda da olsun. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini o da kabul ediyor, zahiren. Millî kültürü, millî politikayı tesbit bakımından geleceğim. Şimdi irtibatını kurmuyorum ama, irtibatını kuramadan hiçbir söz sarf ettiğim vâkı değildir. İngiltere'yi alınız. Eğer Batıdan iyi örnek vermek istiyorsanız. Şu demokratik mücadelemizde bile her lâfımızın başına bir kutsiyet izafe etmek için, ulviyet izafe etmek için, «Demokrasinin beşiği İngiltere'de.» diye başlarız, öyle bitiririz. Hangi İngiltere? Bütün enstitüsyonlarını hürriyet nazariyesi ile izah eden İngiltere. Ama hürriyet nazariyecisi Stuart Mill, kusura bakmayın, bizzat nazariyesini izah ederken şöyle diyor: «Ben Çin'e afyon sevk etmekteki memnuiyeti katiyen anlamam. Çünkü, zehirlerin ticaretine mâni olmak dahi, şahsi hürriyeti tahdittir.» Aynı kitabının başka bir yerinde diyor ki; «Bir yerde emrazı sariye, hayvanlarda bulaşıcı hastalık zuhur ederse, oradan İngiltere'ye hayvan ithalini men etmek doğrudur.» O halde ne olacak? Çin Hükümdarı tebaasına, İngiltere Kralının kendi hayvanlarına dahi tatbik ettiği bir muameleyi ve himayeyi tatbik edemiyecek. İşte Batı uygarlığındaki İngiltere. Hürriyti tesis ettiği günden beri kendisi ve başkaları için böyle kullanmıştır. Şimdi velhasıl görüyoruz ki herkes kendi bekası ve millî menfaatleri için kendine göre bir yol tutmuştur ve doğrudur da. Ama biz Türkiye'yi sağlam temeller üzerine oturtmak için ne yapıyoruz? Mesele buradadır. Bunun için evvelâ durumumuzu müşahede edelim. Daima çocuklar sınıfta kalıyor. Çocuklar haylaz, gençler kolay kazanç emelinde diyoruz. Yetişkinler menfaat peşinde. Memurlar mesuliyetsiz, toplup kayıtsız, şu hırsız, bu uğursuz diyoruz. Menfaat ve korkudan ibaret bir çerçeveden bütün dünyayı gözetiyoruz. Neden acaba bu duruma düşmüşüz. (Sağdan ve soldan «Bravo» sesleri.) Meselâ: Dindar mı olalım, dinsiz mi? Dindar mıyız, dinsiz miyiz? Ne dindar olmaya isteğimiz var, ne de dinsiz olmaya cesaretimiz var. (Sağdan ve soldan, «bravo» sesleri, alkışlar.) (Ortadan, «Kim söylemiş bunu?» sesleri.) Aca-

ba frenk bozması mı konuşalım? Uygurca mı konuşalım, uydurmaca mı konuşalım. Ne konuşalım bu bile belli değil, karar vermemişiz daha. Ama biz milliyetçiliğimize tekme vururken, tekme savururken Selânik'te Kıral Kostantin'e; «Bizansa, İstanbul'a yürü!» diye bağırıyorlar. Bunlar acı şeyler arkadaşlar. Neden biz bu hale düştük? Çünkü senelerdir bir millî kültür barajımız yok. Maarifimiz vermiyor bunu bize. Gelmedi bu voltajda bir Maarif Bakanı daha. (Ortadan, gürültüler.) Anlıyorsunuz ne demek istediğimi? Bir millî kültüre ve bir millî harsa dayanan bir kültür politikası tesbit etmek lâzımdır. Ben size soruyorum: Sayın Bakan: Bırakınız Anayasanın maddelerini bana okumayı. Sizin Türk milliyetçiliğinin benliğinin, Türk varlığının muhafazası, millî menfaatlerin bekası, muhafazası uğrunda bir gaye aşılıyacak bir maarif politikanız var mı? Buna uygun bir temel eğitim sisteminiz var mı? Bunları hangi millî kritikler ile tesbit ettiniz? Anayasayı okumak kolay ama, buna bir ruh vermek lâzımdır, bu ruhu tesbit etmek lâzımdır. Yok böyle bir ruh! Siz bana diyeceksiniz ki, millî kültürün unsurları arasına dil, din, hars girer, yaşayış, örf ve âdet girer, anane girer. Bunların hepsi girer. İşte sizin maarifinizin bu söylediklerinizin çerçevesi içinde kritiğini yapacağım. Sonra ne dereceye kadar sakat olduğunu, hiçbir şey tesbit etmediğinizi anlıyacaksınız. (Soldan bravo sesleri.)

Sayın Bakan da temas ettiler, dediler ki, «Eğitim meselesinde en mühim problemlerden birisi de öğretmen meselesidir.» Pek tabiîdir ki, öğretmen meselesidir. Çünkü evvelâ çocuğa çevresinden neler aktarılacaktır, buna millî kültür diyoruz, bunu tesbit etmek lâzımdır. Sonra da bu aktarmayı yapacak insanı ele almak lâzımdır. O da öğretmendir. Sayın Öktem'in Bakanlıkları devresinde acaba maarifte öğretmen dertleriyle, ıstıraplariyle, ihtiyaçlariyle ve teşkilatiyle ve bakanlık münasebetleriyle ne haldedir? Bunu görelim.

Evvelâ tesbit edelim, bu hepimizin ittifak edeceği bir mevzudur : Öğretmen tabiatiyle bir sanatkârdır, eline verdiğimiz çocuğu yoğurarak şahsiyet kazandıracaktır. Bu, tabiî, aşk ile olur, severek olur, meslekî formasyonla olur.

Sonra öğretmenden beklediğimiz hususi şeyler vardır. Öğretmen ahlâklı olsun diyoruz. Öğretmen uyanık ve şuurlu olsun, mantıklı olsun, milliyetperver olsun, vatanperver olsun; tıpkı bir hâkim gibi, millet mümessili gibi, bir imam gibi, ahvali şahsiyesinde başka olsun. Derli toplu olsun. Neden? Çünkü öğretmen hususi saygı duyulması icabeden kişilerden birisidir. O halde öğretmen ne yapacaktır? Öğretmen çocuğu evvelâ ahlâklı yetiştirecek, vatanperver yetiştirecektir, aşırı cereyanlardan koruyacaktır. Siyasi sahneye inmekten, ona peşin hükümler vermekten, peşin fikirler uyandırmaktan koruyacaktır.

İşte bu kriterler içinde öğretmeni beraber mütalâa edelim. Halbuki, görüyoruz ki, Sayın Öktem'in sevk ve idare ettiği devre içinde, öğretmen camiası bu yukarıda saydığım bedahatler bir tarafa, bir kenara itilerek ve bilâkis öğretmenler yekdiğerini ilerici, gerici, devrimci, milliyetçi, sağcı, solcu gibi tavsifler içinde ithama kalkışmışlar, hasım kamplara ayrılmışlardır. Yekdiğeri aleyhine neşriyata başlamışlardır. Bu bölünmeler, kamplar bakanlık merkez teşkilâtına kadar sirayet etmiş; bunun neticesi olarak öğretmen itibarını kaybetmiştir. Kamplar, tefrikalar yapılınca tabiatiyle gayriâdil muameleler doğmuş, öğretmen endişe içine düşmüş, huzursuz olmuştur. Velhasıl bir keşmekeş. Tabiatiyle öğretmenlerin bu tavsif altında bölünmesinin arz ettiği vahamet yolunda dikkate şayan bir netice de var. «İlerici öğretmenler» adı altındaki, bir camia bildiriler neşrediyor, diyor ki; «Millî Eğitim Bakanı boş yere işgal ediyor bu sandalyeyi.» Buna mukabil milliyetçi öğretmenler adı altındaki camia aynı şekilde bildiriler neşrediyor, «Aman bu Bakan istifa etsin» diyor. Bir Bakan ki, asla bir araya getirilmesi imkânı olmıyan iki kanadı da «kendi vücudundan istifade edilemez olduğu» noktasından ittifaka vardırmıştır, bu ne kadar garabettir? Eğer Bakanın icraatı musibolsaydı evvelâ bu hale düşmezdi. Maarif sahasında böyle bir tarzı mücadeleye sahne olmasında başlıca iki siyasi mesul şahıs görüyoruz. Müsteşarı bir kenara koyuyorum, burada yeri yok, bizim durumumuzla muhatap değil ama seyyiatı büyük. Bunun dışında iki kişi kalıyor sahnede mesul olarak, Birisi öğretmenler namına hareket eden arkadaşımız Aydın Milletvekili Şükrü Koç, diğeri de.... Hiç olmazsa, Şükrü Koç

arkadaşımıza Senatoda isnatlarda bulunuldu. Kendisi sol eğilimlidir dendi. Ama Sayın Bakanımızın eğilimlerini tesbit etmeye imkân yoktur. Çok mütehavvil, çok girft.. (Gülüşmeler.) Binaenaleyh başta C. H. P. bünyesi içinde cereyan eden, ama C. H. P. ye, tamamen izafesi mümkün olmıyan ve tamamen şahsi tutumlardan neşet eden bu durum, daha sonra girift manzara almaya ve tehlikeli olmıya başlamıştır. Meselâ Şükrü Koç arkadaşımız Öğretmenler Derneği Federasyonunun başına geçmiş, tabiatiyle buna milletvekili olmasından doğan avantajlar da eklenmiş ve böylece kendisi federasyonu elinde tutmak suretiyle Bakanı tazyik edip her istediğini yaptıracağı fikrine sahibolmuştur. Bakan da bilâkis, Sayın Şükrü Koç arkadaşımız vesilesiyle, federasyona ve öğretmenler camiasına istinadedip, onun arkasına aldığı müddetçe bakanlıkta daha uzun müddet kalacağı mülâhazasına kapılmış. Bidayette bu pazarlık doğmuş ama hatalarla doğmuş, sonra meydana çıktı. (Gülüşmeler.)

Anlaşma diyorum, anlaşma olduğu merkezindeki, kanaatle beni gören şu: selefleri Sayın Şevket Raşit Hatipoğlu idi. Sayın Şevket Raşit Hatipoğlu'nun, aşırı sol cereyanlara ve köy enstitülerine kafa tutumu malûmdu. Böyle bir devrede görüyoruz ki, Sayın Şükrü Koç federasyonun şahsiyeti hükmiyesi namına Şevket Raşit Hatipoğlu aleyhine ve Öktem lehine mütemadiyen gayret sarf ederek icraatta bulunuyor ve bunun neticesini de birdenbire görüyoruz. Sayın Şevket Raşit Hatipoğlu, Parlâmentoda bütün kanatların, hattâ en başta muhalefet kanatlarının bile itimadını kazanmış olan bir vekil olmasına ve zâhirde de bir sebep bulunmamasına rağmen, birden bire Bakanlık Kürsüsünden gidiyor. Onun yerine Sayın Şükrü Koç'a da el ele, kol kola, pür şetaret Sayın Öktem Bey geliyorlar.

Sayın Şevket Raşit Hatipoğlu'nun düşürülmesinin akabinde veyahut da buna takaddüm eden günlerde, pek hatırlayamıyorum, Aydın kongresinde sayın federasyonun kendisine karşı yaptığı bâzı ithamlar vardı. Buna mukabil Sayın Şevket Raşit Hatipoğlu'nun da federasyona yapdığı bir itham vardır. O da demiştir ki, federasyon idarecilerinin Halk Partisinden başka partilerle, başka yönlerden ve başka maksatlarla temasta bulunduklarını umumi efkâr elbette bir gün öğrenecektir. Binaenaleyh bu mânidar beyan da gösteriyor ki; sol cereyanları dolaylı yollardan maarif bünyesine yerleştirip yerleştirmemekten ibaret bir mücadelenin ortasında Sayın Öktem Beyefendi iş başına gelmiştir. Ve nasıl gelmiştir? Dâvalarının adamı, diye gösterilerek gelmiştir. Ondan sonra Sayın Öktem'in icraatını incelersek bu dâvanın mahiyeti ve vasfı üzerinde bir neticeye varmış oluruz. Bu tasarrufların ekserisi bence vazife suiistimalini teşkil eder mahiyettedir. Bu tasarrufları şöyle sıralıyabiliyoruz:

Birincisi, tâyin tasarrufları.

Sayın Öktemin Bakanlığa gelişinden sonra gerek merkez teşkilât kademeleri ve gerekse öğretmenler ve maarif müdürleri arasında yaptığı tâyin ve aziller. Eğer bunların muayyen bir kısmının sicil ve dosyaları incelenirse, görülür ki bu tâyin ve azillerdeki kriter âdil değildir, ehliyetli değildir. Ele alınmış olan ehliyet değildir. Muayyen bir kliğin adamları himaye edilmiş bu kliğe mensup olmıyan ve bunun karşısında olanları mağdur edilmiş ve sürülmüştür.

İkinci olarak Sayın Ökteme tevcih ettiğim, şey, köy enstitüleri ile Yüksek Öğretmen Okulu mezunlarının bu mevzuda aşırı himayeye mazhar olmuş bulunmalarıdır.

Üçüncüsü: Evvelce komünistlik suçu ile mahkûm olup, veyahutta takibata uğramış, öğretmenlikten alınıp, pasif hizmetlere verilmiş ve sonra Af Kanunundan da istifade etmiş olanlar ve bir de gayriahlâki davranışlara sahibolanlara göğretmen camiasiyla alay edercesine görev verilip iş başına getirilmişlerdir.

Dört Disiplin Kurullarına ve heyeti teftişiyeye müdahaleler vâkı olmuştur. Bu müdahaleler ile bu heyeti teftişiye iş göremez hale gelmiş, kayırmalarla bâzı suçlar rakipsiz bırakılmış, buna mukabil bir kliğin ve bir zihniyetin, adamı değiller ise, asılsız ihbar ve şikâyetler ile, esaslı bir tahkik ve tetkika tabi tutulmadan, isnadın mahiyeti ile de kabili telif olmıyan bir şekilde bu adamlar cezalandırılmışlar, mağdur olmuşlardır.

Beşincisi: Kadro, ek görev ve sair suretlerle terfi usullerinde de çoğu zaman kanun, nizam ve tamimlerin çiğnenmesi pahasına gayriâdil neticelere varılmıştır. Binaenaleyh böyle bir keş-

mekeş ifade eden tasarruflar neticesi öğretmen ve idarecisi camiasının pek tabiidir ki; huzursuzluk içine düşeceği memuldür.

Bu sebeple hattâ meslekten ayrılıp uzaklaşanlar dahi vardır. Şu duruma göre, öğretmen yokluğu avazesine her fırsatta sarılan bir bakan gönül isterdi ki, böyle bir keşmekeş ve huzursuzluğu maarif camiasında yaratmasın. Bu noktayı da istitrat kabilinden ifade edeyim. Bu beyanıma bundan sonra da geleceğim daima.

Federasyon derken, sadece federasyonun başındaki arkadaşımız Sayın Şükrü Koç ve mahdut birkaç arkadaşını kasdediyorum. Bunun dışındaki öğretmenlere herhangi bir isnadım ve alâkam yoktur. Bunu mutad istismarlara meydan vermemek için açıklıyorum. (Bravo sesleri) İş böyle giderken, tabiatiyle bu tassarruflar hoşnutsuzluk yaratınca iş umumiyete inkikâl etmiş, şikâyetler yükselmiş, taraflar karşılıklı bildiriler, neşriyatlarla bunları efkârı umumiyeye mal etmeye başlamışlardır. Bakanın vaziyeti müşkül bir mevki ye girmiş ve iş göremez hale gelmiştir. Ne sağa, ne sola kımıldıyamamıştır, artık bakan.

İşin daha enteresanı, Sayın Öktemin icraatını nümune alan Sayın Şükrü Koç, derler ki, bakan olmaya da özenmiştir. Bu doğru mudur bilmem? Velhasıl Şükrü Koç arkadaşımız ile Sayın Öktem beyefendinin gitikçe araları açılmış ve bu açılmadan sonradır ki, bu sefer federasyon Sayın Öktemin aleyhine dönmüş, Sayın İbrahim Öktem de Federasyonun aleyhine dönmüş ve mütekabil beyanlarda bulunmuşlardır. Ve bu çok ağır bir neticeye kadar gitmiş, Devlet otoritesine yakışmıyacak bir şekilde Eskişehir Federasyonu kongresinde Sayın Bakan ve Müsteşarı defalarca yuhalanmışlardır. Bu, devlet hayatında müsamaha görmemesi icabeden bir otorite za'fıdır.

Sayın Bakanın bu isnadettiğim dostluk ve anlaşma zamanındaki bâzı beyanlarını ele alacağım, onlar da gösterecektir ki, böyle bir anlaşma devresi vardır ve Bakanın o tesbit ettiğim kültür ilkeleri dışında bu anlaşmaya meyletlerek yapdığı tasarruflar vardır. Meselâ Sayın Öktem işe şöyle girişmiştir; «Maarifi 1946 daki mihrakına oturtacağım» demiştir. Bu büyük bir beyan bununla işe girişmiş. Halbuki 1946 daki Maarifin mihrakı Halk Partisi için hiç de cazip değildir. Bu mihrak Halk Partisinin izmihlâl sebeplerinden biri içine girer. Binaenaleyh, böyle bir beyan Halk Partisine de birşey temin etmezdi, memlekete de.

Bundan sonra Bakanın ikinci bir beyanı var; diyor ki, «Eğitimde demokratizasyon ilk getiren köy enstitüleridir.» Bu memleketin köy enstitülerine olan allerjisi de malûm. Bu da ne Halk Partisine ne millî arzuya ne de maarife hizmet edecek bir beyan tarzı değildir. Sayın Öktem'in demin de burada, köy enstitüleri lehinde bir beyanı sadır oldu. Sayın Öktem'in, köy enstitülerinin lüzumuna dair bir fikirleri varsa, bunun tatbikatını ihya cesaretleri varsa, bunu öğretmen camiası üzerindeki bir pazarlık yoliyle değil veya gayrimesul çevrelere aktarmak suretiyle değil, bu Meclis kürsüsüne getirirler, müdafaasını da yaparlar, lehinde veya aleyhinde bir netice çıkar. Ama getirirlerse görürler ki bir Maarif Vekilini kundaklamakla, yangın küllerinin arasında her şeyin yanıp kül olduğunu zannedenler aldanıyorlar. Yeniden her şey ispat edilir, yeniden her şey dökülür ve vatandaşlarımız da mâsum genç nesiller de bir propaganda mihrakı etrafında çevrelenmezler... (Sağdan «bravo» sesleri.)

Bakan'ın köy enstitüleri ve 1946 mihrakı ile ilgili ve buna paralel olarak dine ve dinî tedrisata da bir hücumunu görüyoruz. Demin burada buyurdular ki, «benim beyanlarım gazetelere yanlış aksetmiştir» Ve bunun bir hayli geniş mânada müdafaasını yaptılar. Islâh çarelerini aradıklarını söylediler ben bütün gazetelerin elbirliği ile kendi aleyhlerine çalıştığı zehabında değilim. Binaenaleyh, beyanlarını ve hücumlarını okuyacağım;

Sayın Bakan'ın din mevzuunda ilk beyanı şudur: «Din eğitimi tehlikeli yoldadır.» Bir hüküm. Bu kâfi gelmemiş ilâve etmiştir. «Yeniden imam - hatip okulları açılmıyacaktır.» Bu da bir hüküm. Bu da kâfi gelmemiş, demiştir ki bu sefer «imam - hatip okulları komünizmden daha tehlikeli olabilecek müesseselerdir... Bu da kâfi gelmemiş, bu sefer demişler ki, «imam - hatip okulları, İlâhiyat Fakültesi ve bu iki müessesenin mezunları Türkiye'de mezhep kavgalarını körükliyenlerdir.» Bu da kâfi gelmemiş, «Sağ cereyanlar Anayasanın geniş hürriyet hakkı tanıması ve çok partili hayatın

verdiği tavizlerle istidat kazanıp tehlikeli olmaya başlamıştır» tarzında bir de beyanda bulunmuştur. Artık Adana Milletvekili Sayın Hasan Aksay dayanamamış, kendilerine bir soru sorarak demiş ki, «Bu son beyanınızla neyi temin etmek istiyorsunuz? Sağ cereyanların önlenmesi için Anayasadaki geniş hürriyet hakkı ile çok partili rejimin ne hale getirilmesi icabediyor.» Ne cevap verdiler bilmiyorum. Ben bulunmadım.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, Bakanın dinî tedrisatı da ele alıp düzenlemek hasbel kanun ve hasbel icap vazifesidir, ama müdebbir bir bakan kendi aleyhine, partisi aleyhine, maarif aleyhine dini bu derece tahkir ve tezyif ederek yapmaz bu işleri. Eğer bir isnat ve bir tanzim lâzımsa bunu daha gürültüsüz, daha patırtısız yapar.

Bu; anlaşma devresindeki tutum:

Anlaşma ihtilâfa müncer olunca bu sefer karşılıklı olarak öğretmen camiası ile bakanın münasebetleri değişiyor.

Bakımız, federasyon başkanı arkadaşımız, federasyon namı hesabına bildiriler yayınlıyor, diyor ki, bu bakan hiçbir müsbet iş yapmamıştır, va'dinde durmamıştır. Köy enstitülerini açmamıştır. Binaenaleyh, sandalyesini boş yere işgal etmesinde daha fazla menfaat memûl değildir, derhal çekilsin. Buna mukabil bakanın da hücumları var. Bakan da öğretmen Derneklerine diyor ki; Eğer aramızda bugün olduğu gibi kasten sokulmuş birtakım tahrik sebeplerini ortadan kaldırmazsanız dâvalarımızı halletmem, şöyle yapmam, böyle yapmam. Demek ki, birtakım tahrik sebepleri olduğunu Bakan da muayyen bir müddet sonra kabul ediyor. Ve yine ilâve ediyor. «Öğretmen Derneklerinin dâvalarını baskı yolundan halletti-rebilecekleri gibi bir hava yer, yer estiriliyor. Buna yer veren muzır düşünceler vardır.» Bu halde bu karşılıklı ithamlar izahına çalıştığımız maarif camiasındaki anarşi ve huzursuzluğun Bakanın ağzından teyidi ve bir ifadesidir. Bakanı arz ettim, Federasyon istemiyor, Milliyetçi Öğretmenler Derneği istemiyor. Kendisini İçişleri ve Adalet Bakanının yerine koyup da «kökü dışardadır, bunlar tehlikeli adamlardır» diye din tedrisatına hücum ettiği için kendisini din tedrisatı mensupları istemiyor. telgraflar çekiyorlar, istifa et diyorlar. Bu sefer Bakanın yeni bir tutumunu görüyoruz. Ne yapıyor, öğretmenlere diyor ki; «Yüzyirmi bin öğretmen ne güne duruyorsunuz, bunlarla mücadele etmek sizlere düşer.» diyor. Müdebbir bir Bakan, öğretmenin bunlarla mücadelesi neye müncer olur, öğretmen ile halkın mücadelesine müncer olur. Öğretmen karşısına hiçbir zaman normal bir rejimde bir din adamını almaz, almaması vazifesidir. Bununla başka merciler uğraşır. Bunlar Bakanın siyasetinde, Millî Eğitim politikasında müdebbir olmadığının izahlarıdır, delilleridir arkadaşlar. İstifa istiyenler, yalnız bunlar değildi tabiî. («Tek dersten kalanlar da istiyor» sesleri) («sen de varsın» sesleri) Ben de varım.

Senatoda defaatle Millet Meclisinde kendisine ağır hücumlar edilmiş, istifası talebedilmiş, sonra bilmiyorum parti grupunuzda muahezo edildi mi bilmem, ama, kurultaymız da aleni olarak istifasını alkışlar ile tasvibetti («Soldan, sağdan alkışlar, bravo» sesleri) Bütün bu durumlarda Bakan ne yapıyor, görüyoruz. Bakan memnuniyetsizlik, anarşi, huzursuzluk, adaletsizlikten ibaret olan politikasını Hükümete maletmek için Başbakana dahalet ediyor. Böyle bir dahaleti de gösteriyor ki, Sayın İbrahim Öktem, Maarif Bakanlığını, birinci ithamımda da arz ettiğim veçhile, müstakil ve nâzım bir politika tesbit ederek yürütecek kadar müstakil bir başa sahip değildir.

Şimdi Sayın Öktem'in Bakanlıkları zamanında öğretmenlerin durumuna, yani Öğretmen Federasyonunun durumuna geliyorum. Bu fazla uzun sürmiyecek. Yalnız bir, iki vakayı nazarlarınıza arz edeceğim.

Öğretmen camiası içine maalesef bir huzursuzluk girmiştir arkadaşlar. Bunu bertaraf etmek vazifemizdir bizim.

Meselâ Öğretmenler Derneği Federasyonunu Bizim Radyo mütemadiyen tahsin eder, takdir eder, aydın zaferlerini tebrik eder, bu bir. İkincisi; öğretmen ne yapacaktır? Çocuklarımızı siyasi mücadelenin içine atmıyacaktır. Peşin hükümler vermiyecektir... Öyle değil mi? Halbuki öğretmenlerin temsilcisi olan arkadaşımız Sayın Şükrü Koç bir yazı yazar, der ki; «Federasyon Başkanı olarak ben Halk Partiliyim. Öğretmenlerin hepsi Halk Partisi sempatizanıdır. Federasyon idarecileri de Halk Partilidir.» O halde mesele yok. Nedir bu? Yani siyasetten çocuklarımızı

uzak tutacaktık? Öğretmenler câmiasının başkanı kendisini ıslah etmezse... (Sağdan ve soldan alkışlar, bravo sesleri.) Ne yapacaktır öğretmen, çocuğa disiplin ve nizam öğretecektir değil mi? Ama Federasyonu görüyoruz ki, öğretmenleri mütemadiyen Bakan aleyhine, Bakanlık aleyhine, yekdiğeri aleyhine mütemadiyen anarşiye, disiplinsizliğe sevk ediyor. Bu da olmaz, vasfını kaybetmiştir. Sonra ne olacaktır? Öğretmen ahlâklı kişi olacaktır. Halbuki yine Federasyonun bâzı baskılarını biliyoruz ki, gayri ahlâki tutum sahipleri Bakanlık nezdinde tazyik kullanmak suretiyle himaye etmiştir. Ne olacak öğretmen?.. Milliyetçi olacak, vatanperver olacak, aşırı cereyanlardan çocuğu koruyacak.

Bakınız ne oluyor, Haziran 1964 te Üçüncü Tiyatro salonunda Tonguç'u anma günü tertibedildi, Federasyon tertibediyor. Bu Tonguç'u anma gününde Fay Kirby diye bir hanım var. Bu hanım şimdi vaktiyle komünistlikten doçentken takibat altında tutulup da memleket dışına kaçan Niyazi Berkis'in refikası Amerika'da iken evlenmişler, aynı ideolojiye sahip. Şimdi Türkiye'de zevciyle birlikte faaliyetlerine devam ediyorlar. Federasyon bula bula bu hanımı buluyor kürsüye çıkartmak için. Bu hanım neler diyor, bakın. Bu hanım diyor ki: «Atatürk başlangıçta sosyalizim amacına doğru oldukça müsait bir durumu yaratmaya muvaffak olmuştur. Fakat Türk Milleti Rus halkı kadar uyanık olmadığından (Sağdan, kahrolsun, sesleri.) ve Türkiye'de yeter sayıda işçi bulunmadığından sonraları bu hedefinden vazgeçmiştir.» Ben Atatürk'ün gayeleri hususunda tenevvür ettim. Siz de tenevvür ettiniz mi Sayın Şükrü Koç? (Sağdan ve soldan, şiddetli alkışlar.)

Yine bu hanım diyor ki, «Atatürk devrinde milliyetçilik prensibi ne halk ne de aydınlar tarafından anlaşılmamıştır. Bu sebeple milliyetçilik kelimesini ortadan kaldırmak için şuurlu, ileriçi aydınlar, milliyetçilik kelimesi yerine millîleşme mefhumunu ortaya koymaya çalıştılar. Bilhassa bu konuda köy enstitüleri büyük hizmetler görmüştür. Aydını da, halkı da hiçbirimiz anlamamışız, Atatürk milliyetçiliğini o devrede, o hanım anlamış. Bununla beraber görüyoruz ki milliyetçilik komünizm indinde ne kadar büyük bir tehlikedir.

Nitekim 1947 de eski İçişleri Bakanı Şükrü Sökmensüer, de Meclisin bir oturumunda bu komünizm mevzuunu ele aldığı zaman, gizli komünist partisinin reisi meşhur Dr. Şefik Hüsnü'nün Moskava'ya gönderdiği, ele geçen bir mektubunu okumuştu. Orada da şöyle deniyor; «Sovyet Rusya'ya düşmanca bir tavır takınan Türk milliyetçileriyle şiddetli bir mücadeleye giriştik, bunları ırkçılık, gericilik ve şeriatçılıkla suçlandırıyoruz, ergeç bu Türkçüleri siyaset sahnesinden sileceğiz.» görüyorsunuz ki, komünizmin beynelmilel metotları dün de vardır, bugün de devam ediyor. (Alkışlar)

Bu hanım bununla da iktifa etmiyor, diyor ki: «İslâm dini şekil ve esasları sabit bir din olmaktan çok uzaktır. Bütün İslâm memleketlerinde başka başka anlaşılmış ve uygulanmıştır. Bu sebeple din konusu Türkler için bir mesele değildir.» Ne yapılır bu kadar saçma sapan bir din? Tabiî bir tarafa bırakılır.

Bu Tonguç toplantısı. Bir de Kızılay toplantısı var biliyorsunuz, ekseriyetinizce malûmdur. Bu da Nisan 1964 te yine federasyon tarafından tertibedilmiş ve siyasi partilerin, Parlâmentonun, Hükümetin akıl edemediği mücadeleyi federasyon akıl ederek bütün dernekleri gericilikle savaş namı altında bir toplantıya çağırmış. Bu toplantıda bir vazifeli de bulunuyor ve rapor veriyor bilâhara. Tesbit edilen bu resmî rapordan size okutoyurum, diyor ki, raporda : «Toplandık, gündemi müzakere etmeye başlarken yüksek öğrenim öğrencileri Atatürkçüler, Derneği temsilcisi söz alarak, - muhtelif dernekler bir araya geldiği için, zannediyorum ki, 33 dernek temsilcisi bir araya gelmiş, - Yüksek Öğrenim Öğrencileri Atatürkçüler Derneği temsilcisi söz alarak «Türkiye'de zararlı fikir cereyanları yalnız gericilik değildir. Bugün bünyemizde en tehlikeli cereyan komünizmdir. Bu sebeple gündemin 6 ncı maddesindeki, gericilik ile savaş» yerine komünizm ve gericilik ile savaş kelimesinin ilâvesini teklif etti.

Bu teklif, uzun tartışmalardan sonra reye kondu, lehinde dört kişi rey verdi, fakat toplantıda 40 tan fazla temsilci aleyhinde rey verdikleri için teklif reddedildi.

Federasyonun ikinci başkanı olan ve toplantıda federasyonu temsil eden Hurrem Arman diye bir şahıs vardır, bu şahıs toplantıda şöyle bir faaliyet sarf ediyor ve diyor ki : «Arkadaşlar, Atatürk irticaı tam olarak

ortadan kaldırılmış ve Türk Devletini lâiklik ilkesi ile tam, modern bir cemiyet haline getirdi. Fakat 1938 de Atatürk öldükten sonra idareyi eline alanlar Atatürk'ün bu ilkelerinden ayrılarak irticaa siyasi çıkarları için taviz vermeye başladılar. Bu taviz politikası bilhassa 1950 den sonra daha da şiddetlendi, bugün Türkiye irticaın ciddî tehdidine mâruz kaldı. Biz Atatürk'çü aydınlar olarak irtica ile savaşmaya başlarken Mustafa Kemal'in devrine dönmeliyiz. Bu sebeple neşredeceğimiz bildiride yer alacak tekliflerimiz arasında şimdi arz edeceğim konular yer almalıdır:

1. Fesat yuvası olan imam - hatip okulları kapatılmalıdır.

2. Okullardaki din dersleri kaldırılmalı ve köylerde kentlerde çalışmakta bulunan Kuran kursları kapatılmalıdır.

3. Diyanet İşleri Reisliği lağvedilmelidir; haç farizesi durdurulmalıdır; miktarı 350 nin üzerinde olan din neşriyatı yapan gazete ve dergiler kapatılmalıdır. Diyanet İşleri Reisliği lâğvedilmeli, binlerce okulsuz köyümüz varken camiler kapatılarak bu iş için kullanılması düşünülebilir.. (Gürültüler, «Öyle şey olur mu?» sesleri.) bunun üzerine toplantıda bulunan başka bir derneğin üyesi Doğan Avcıoğlu söz alıyor diyor ki «arkadaşlar, her ne kadar biz buraya teşkilât temsilcisi olarak geldikse de burada şahıslarımız adına da bulunuyoruz. Burada şimdiden madde tesbit ederek bir gündem yapmıyalım diyor. Böylece gündeme» bu tekliflerin girmesini geri bırakıyor ve orada toplantıda bulunan Başkan Tahsin Banguoğlu söz alıyor. «Bu fikirlere iştirak etmediğini gerek Atatürkçülüğü, gerek Devrimciliği gerekse gericiliği bu öğretmen Hürrem Arman'ın teklifi veçhile anlamadığını söylüyor. Toplantıdan çekiliyor.

Sayın Seantör Mehmet Özgüneş. Aynı şekilde şidddetli bir konuşma yapıyor, toplantıyı terk ediyor. Yüksek tahsil gençliği temsilcisi olan arkadaş şiddetli bir konuşma yapıyor, toplantıyı terk ediyor. Ve bu teşebbüs böylece akîm kalıyor.

Ama bu teşebbüs nereden geliyor arkadaşlar? Öğretmeler camiasını. temsil edenlerin içinden ve bu Maarif Vekâletinin sevk ve idare ettiği camiadan.

Şimdi size bir de öğretmenin siyaset içindeki durumu için bir misal vereceğim. Meselâ Şadi Pehlivanoğlu arkadaşımız var. Burada, hepiniz tanırsınız. Hanı hamamı, apartmanı yok; fisebillullah anti komünisttir. Arkadaşımız Senato seçimleri arifesinde Artvin'de bir konuşma yapıyor. Fakat kendisine allerjisi olan çevreler tarafından tabiî tahrif ediliyor. Bunlar normal olan şeylerdir siyasette. Ama anormal olana geleceğim. Orada eskiden hakkında solçuluktan takibat yapılmış bir lise öğretmeni var. Bu lise öğretmeni Haziran devresinde mezuniyet imtihanında talebelerine şu soruyu kompozisyon olarak veriyor ve diyor ki : Ordu Milletvekili Şadi Pehlivanoğlu - İsim de tasrih ediyor - Artvinlilere moskof, öğretmenlere komünist demiştir. Bu sözü tenkid edici mahiyette bir nutuk örneği yazınız. («Böyle şey olur mu?» Sesleri) şimdi hâdise bu. Bunu da normal karşılayalım, fakat rivayet odur ki Sayın Bakandan beni bu mevzuda da tenvir etmelerini rica ederim. Rivayet odur ki, arzu edilen cevabı yazmıyan talebeler sınıfta kalmışlardır. Sonra bu vaziyet bir evrak ile bakanlığa intikal ettirilmiştir. Tahkikat için Bakanlık bir müfettiş göndermiştir. Müfettiş lise müdürünü sorguya çekmiş, Lise müdürü de demiştir ki, «Efendim o, zaman bakanlığın burada bir müfettişi vardı. Kendisine böyle bir soru sorulabilir mi, sorulamaz mı? Diye sorduk. Müfettişte bir mahzur yoktur dediği için böyle bir soru sorduk. (Gölüşmeler)

Şimdi Sayın Bakan, uhdelerindeki bakanlığın bu kısa kısa tablolarla arz ettiğim malûm hal muvacehesinde acaba müsbet olarak öğretmenle ilgili olarak ne faydalar temin etmişlerdir? Demin burada kendileri bahis buyurdular, eğitim ödeneği meselesi var. Fakat o dahi aralarında ihtilâflıdır. Sayın bakan der ki ben çıkarttım, Şükrü Koç der ki, ben çıkarttım. (Soldan alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, takdir buyurursunuz ki, başında (millî) kelimesi olan diğer bir bakanlık, Millî Savunma Bakanlığı gibi; Millî Eğitim Bakanlığı da Meclisimizde bütçesi geldiği zaman en müşterek hassasiyetle, en müşterek imanla kendisine müzaheret gösterilen bir bütçedir. Böyle olmasına rağmen iki yıldır Sayın Maarif Vekilimiz öğretmenlerin intıbak durumlarını, meslekî bakımdan kadro ye-

tersizliği durumlarını tesbit edip halletmemiştir.

Muvakkat öğretmenler var? Bunlar eğitim ödeneği alamamaktan ıztırap içindedirler. Yine 291 sayılı Kanuna tevfikan askere alınan ilk öğretmen okulu mezunları iki sene evvel ki bir tamimin kendilerine verdiği haktan dahi bugün mahrumdurlar. Bir de 222 sayılı Kanun var. Bu kanuna göre lise ve muadili okullarla, ortaokul mezunları kurs geçirmek suretiyle öğretmen olurlar. Maarif Vekâleti bugün bu kanuna istinaden binlerce öğretmen çalıştırmaktadır. Ama bu öğretmenlerin 1960 senesinden evvel mezun olanları hem askerliklerini yedek subay olarak yapmışlar ve hem de asli kadroya geçmişlerdir. 1960 dan sonra olanları er olarak askerlik yapar. Muvakkat kadroda kalırlar bu da binlerce öğretmenin ıstırabıdır, bu da duruyor muhakkak.

Sonra bugün çeşitli menşeden gelen öğretmenler arasında intıbak ve sair meslekî menfaatler bakımından ahenk ve tenazur yoktur.

Bir Bakan ki, demin de arz ettiğim, öğretmenim yoktur, diye şitabeder, feryadeder; sonra kendisi aydın bakandır, reformist bakandır. Öğretmenlerin normal meselelerini hallettikten sonra bir de öğretmenliği cazip hale getirecek formülleri bulması, tatbik etmesi icabeder. Nedir bu cazip hale getirecek şeyler? Bir bakanın kendi şahsi fikri olmasa dahi şûranın fikirleri vardır, onları tatbik edebilir. Mesela bir kaçını sayayım, hak vereceksiniz. Öğretmen yetişdirecek kurumlar arasında bağlantılar kurabilir, tenazur temin edilebilir bunlardan birinden diğerine geçebilmeyi kolaylaştıracak ufki, şakuli. İmkânlar tanınabilir. Demin bahsetmiş oldukları bu imkânı tanımak mıdır? Herhalde bu olsa gerektir. Memnun oldum.

Meselâ öyle insanlar vardır ki, iltimas edilmiş, lüzumsuz yere dış seyahatler yapmış. Bunların yerine mahrumiyet bölgelerinde çalışan öğretmenlere yurt içinde olsun kısa bir tetkik için kurslar açılabilir. Memleket bölge itibariyle kısım kısım ayrılarak öğretmenler muayyen sene, muayyen hizmetlerini orada geçirebilirler. Mahrumiyet bölgelerinde çalışanlara bâzı avantajlar tanınabilir. Öğretmenlerin çocuklarına tahsil kolaylığı, bedava tatil gibi vesaire gibi.. Sonra her zaman söylüyorum; hiç olmazsa umumi personel rejiminde yapılmıyor ama öğretmenlik meslekinde olsun hanımlara 20 yılda emeklilik tanıyan bir statüyü kabul buyursunlar. Bu, hanımlar için öğretmenliği son derece cazip hale koyar ve teminatı artırır. («Doğru değil» sesleri) O halde hanımları da askere alınız Beyefendi, müsavatı tam temin etmek istiyorsanız. (Gülüşmeler) Hadi bunları yapmıyorsunuz, yapılamadı diyelim, ama öğretmenlerin nakilleri, terfileri tâyinleri öylesine lâubali, öylesine tarafgirane, öylesine kendilerini bıktırıcı haldedir ki, öğretmenlik cazip bir meslek olmaktan çıkmış ve bir işkence haline gelmiştir. (Orta sıralardan «insaf edin» sesleri).

Öğretmen faslını böylece kapatalım ve şu mevzua geçelim. Bir de bu millî kültür kendisine aktarılacak olan ve bu millî kültürü aktarma metodu ki, buna müfredat programları diyoruz. «Öğretme şekli öğrenme hevesini artırdığı nisbette muvaffak ve tesirlidir» derler... Binaenaleyh çocukları tahkir edecekleri yerde, iki senedir çocuklara uygun bir müfredat programı sağlamak herhalde bakanlık namına çok daha muvaffak bir eserdir. Müfredat programı, çocuklara neler öğretilmesi icabettiğini, memleket realitelerini ve çocuun bünyesine uygun olarak ameli şekilde tesbitidir. Bizim müfredat programları donmuştur, kalıplaşmıştır. Klâsik sistemlerin en bayat nümuneleridir. O, kavuşmak istediğimiz Batı uygarlığına ait memleketlerde müfredat programları gayet esnektir, şahsileştirilmiştir. Muhtelif kabiliyetlere göre imkân sağlar. Orada çocuklar bir otomat gibi yetiştirilmezler. Sonra oralarda hiçbir memlekette 11 - 12 - 13 - 14 - 15 gibi mecburi ders yoktur. En nazari bilgileri, en hurda bilgileri çocuğun kafasına ezberletme usulüyle zorla sokmak usulü yoktur. Meselâ aritmetik ilmi en müşahhas şey. Aritmetik illerde hayatla olan münasebetlerimizde fayda temin ettiği için lüzumlu olan bir derstir. Ama Batı memleketlerinde aritmetik dahi eğer ihtısaslaşma koluna girmiyorsa çocuk normal eğitimde ancak ufak bir tatbikatı, günlük yaşayışı sağlıyacak nisbette verilir ve ihtisaslaşma çocuğa ilk tedrisattan itibaren başlattırılır. Çocuk ilk tedrisatın sonunda tercih hakkını kullanmaya geçer, nereye gidecekse ona göre bir tercih yapar. Ondan itibaren çocuğun bünyesi hazırlanmaya başlanır. Sonra tedrisatta

birinden diğerine geçme imkânları vardır. Çocuk seçtiği bir yerde muvaffak olamazsa diğer bir bölüme geçer. Çocuğa muvaffakiyetsizlik, aşağılık kompleksleri aşılanmaz. Batıda sınıflar azami şekilde ve derecede 30 çocuk esasına göre tertiplenmiştir. Bizde 40 çocuk esasına göre tertiplenmiştir. Ama bu sınıflarda çoğu defa bunun iki misli çocuk, diz dize, dirsek dirseğe, yamalı pantolonla, paltosuz kışı geçirerek ve ailelerinin bin türlü ıstırabına tahammülleri pahasına okumaya çalışırlar. Bunlara biraz insaf etmek lâzımdır. Avrupa Konseyi, 1963 te bir Şûra toplantı yapmış orta tedrisatın alternatiflerini tesbit etmiştir. Sonra Maarif Vekâletimizin bünyesinde de Şubatta bir toplantı yapılmış, orta tedrisat şûrası olarak. Bu orta tedrisat şûrasının verdiği rapor şu, diyor ki, «Çocuğun ferdi kabiliyetini unsur olarak ön plâna almak, çocukları aynı kalıba tabi tutmanın kısır bir yol olduğu ve öğrencileri mecburî ve ihtiyarî derslere tabi tutmak ve müfredat programlarını azaltmak. Bugünkü orta tedrisat sistemi ile Şûranın tesbit ettiği rapor ve Batılı memleketlerdeki seviye ve nizam arasında dağlar kadar fark vardır.

Demin bahis buyurdu sayın Bakan; imtihan değerlendirme usulleri, not usulü dedi..

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Sıralandırma dedi.

SAADET EVREN (Devamla) — Ona da geleceğim Beyefendi. Bir sınıfta çocuk ne kadar az olursa takdir edersiniz ki, öğretmenin çocuklarla şahsi teması o kadar fazla olur. Öğretim şahsileşir, Hocaya talebesini tanımak imkânı sağlar. Halbuki bu kadar kalabalık sınıflarda öğretmenin çocuğu tanıması imkânı yoktur. Öğretim şahsileşemez. İnsan öyle öğretmenlere muhatab oluyor ki, devrenin sonuna geldiği halde öğretmen sınıfındaki çocuklarını tanımıyor, bilmiyor. Ne oluyor sonra? Bu ağır müfredat bu nazari bilgilerle yüklü müfredat programı altında ezilen çocuk derse karşı alâkasız ve kayıtsız kalıyor. Çünkü muayyen esneklik yok müfredat programında.

Hoca sınıftaki muayyen bir seviyedeki çocuğa hitabediyor. Onun altındaki takibedememenin azabı içinde aşağılık hissine kapılıyor. Onun üstündeki de aynı şeyleri erken kavradığı için usanç getiriyor. Sonra not takdiri, gayet enteresan bir mevzu, gayet şahsi bir mevzu. Eğer bir çocuk karşısındaki notun doğru ve isabetli takdir edilmediği kanaatine sahibolur ise ortık o not çocuk için mühim olmaz, mühim şey olmaktan çıkar. Ve bu not takdiridir ki, çocuğu ya adam eder, ya cüdam eder.

Bizdeki öğretmenlerin durumu da sıkışıktır arkadaşlar. Öğretmenin bütün gayesi kendisine tâyin edilen müfredat programını sene içine sıkıştırmaktır. Çocuk öğrenıyor mu, öğrenmiyor mu, bununla alâkalı değildir öğretmen. Müfettiş de gelir. Onun ne kadar okuttuğunu tetkik eder, ne okuttuğunu tetkik etmez.

Bütün bu ahval ve şerait içinde, yüklü müfredata, talebesi ile meşgul olamıyan öğretmene, sıkışık sınıflara, filân filâna nazaran bu son sene, bir de Maarif Vekâleti yeni bir usul ittihaz etmiştir. İmtihanları son mezuniyet imtihanlarını yazılı yapmıştır. İnsaf buyurunuz ki, hiç olmazsa son mezuniyet imtihanında öşretmenin talebesiyle biraz meşgul olarak takdir hakkını daha geniş olarak kullanması icabederken, hiç olmazsa bu imkânı tanımak icabederken, aksine bir tutumla bu yol da kapatılmış, çocuklar mağdur edilmiştir.

Normal zekâlı çocukların, normal talebelerin hali bu arkadaşlarım. Bir de Allah'ın ilâhı cilve eseri diyeli, geri zekâlı çocuklarda vardır. Bir de ileri zekâlı çocuklar vardır. Geri zekâlıları zaten kendi hallerine terk edilmişlerdir. Ama ileri zekâlılarla da uğraştığımız yok. Halbuki Batı'da, bırakınız normal tedrisatı, o halledilmiş, bir de ileri tedrisat ile geri tedrisat dahi halledilmiş, ferdîleştirilmiş şahsileştirilmiş. Orta Şark'taki İsrail bile bunu halletmiş. İsrail'in tedrisat meselelerini okudum. Yüreğim sızladı.

Bizde de bir dernek vardır. 1957 senesinde kurulmuştur. Üstün zekâlı çocuklar ile meşgul oluyor. Millî Eğitim Bakanlığı ile müşterek halde çalışıyor. Bu dernek yıpranıyor, çalışıyor, sergisini gördüm fevkalâde. Ama nedir, bir bina yaptıracak, Maarif Vekâletinden yirmibeş bin lira para ister. Gerisini mahallin zenginlerinden temin edecek. Buna altı aydır Maarif Bakanlığı cevap vermiyor.

Ben hangi muvaffak işinden bahsedeyim bu Maarif Bakanlığının? Talebeye karşı da insafsızdır. Sayın Bakan hükümlerinde «talebe haylazdır, çalışmıyor ve tembeldir. Ben çalışma

ehliyetini kaybetmiş» talebe ile uğraşamam filân gibi rencide edici hükümler vaz'ediyor. Halbuki istatistiklere bakarsak acıdır, vaziyet. Zannetmeyin ki, doğan her çocuk mektep kapısına koşuyor. İlk tahsil çağına gelen talebe sayısı 4,5 milyondur. Bunun 3,5 milyonu ancak mektebe devam edebiliyor. Binaenaleyh ne oluyor 1,5 milyonu açıkta kalıyor. Orta tahsil ve lise çağına gelmiş çocuklar üç milyon yediyüzbin. Bu üç milyon yediyüzbin çocuktan mektepte olanı ne kadar biliyor musunuz arkadaşlar. 150 bin çocuk ancak mektepte okuyor. Ne oluyor o halde? 15 - 20 yaş arasında 3,5 milyon çocuk var sokak ortasında. Sonra mezun olanların da zannetmeyin ki hepsi hemen bir diğer üst okula koşuyor. Gerek ilkokullarda olsun, gerek ortakoullarda olsun mezun olanların ancak yarısına yakın bir kısmı bir üst tahsile devam ediyor. Gerisi terki tahsil ediyor. O halde zaten sokakta olan neslimizi bir de okuyanları zorlamalar sebebiyle tekrar sokağa dökmekteki Maarif politikasındaki isabeti bana izah eder misiniz? İnsan gücünün ayarlanması diye bir meselenin böyle çocuklarımızı profesyonel serseriler yetiştirme usulü ile hangi plân ve hangi programla bir münasebeti kurulabilir?

Sayın Bakan, yine size şahsan hitabetmek mecburiyetini duyuyorum. Daha çok konuşabilirim ama karşılıklı konuşacağız belki. Ben de yoruldum, arkadaşlar da yoruldular. Gerisini de öbür konuşmalarıma bırakıyorum. Ama şimdilik şu kadarını söyliyeyim ki siz Atatürkçülük, Milliyetçilik, kederde, tasada ortak falan diyorsunuz ama, bir taraftan da cehalete bu milleti kucak açtırıyorsunuz.

Sonra beynelmilel çocuk haftası törenlerinde söylediğiniz lâflar hâlâ kulağımda. Çocuk tahsilde tefrika tabi tutulamaz, çocuklar zulümden, ihmalden ve istismardan korunmalıdır, şöyle yapılmalıdır, böyle yapılmalıdır diyorsunuz ve ondan sonra dönüyor tekrar bir yerde «Her çocuğun okuması şart değil ya.» diye bir hüküm vaz'ediyorsunuz. Meselâ sonra siz hiçbir prensip delili gösteremezsiniz ki, sadık kalasınız. Sadık kaldığınız bir prensibi, ben araştırdım bulamadım. Burada özel okullar kanun tasarısının müzakeresi esnasında öylesine muhalif bir pozda idiniz ki, özel okulların damlarını aktarmak için milletvekilleri burada yırtındılar size kolaylaştırıcı bir hüküm kabul ettirmek için. Sonra ne oluyor? Üniversite gençliği reaksiyoner bir kütledir diye habire yüksek özel okul açıyorsunuz. Hani prensip?

Sizin bir sosyal adalet prensibiniz var, her vesile ile söylersiniz, eğitimde sosyal adaleti gerçekleştireceğim, dersiniz. Bu açılan yüksek özel okullar fıkaraya mı yarıyor, zenginlere mi yarıyor? Ne oluyor sosyal adalet ilkeniz? Siz bana burada dediniz, «Ben dinî tedrisatı şöyle ıslah ediyorum, böyle ıslah ediyorum.»... Memnun kaldım. Ama sözlerinizle, prensiplerinizle, fiilleriniz arasında bir mutabakat bulmak asla mümkün değil. Böyle diyorsunuz, ondan sonra bir de bakıyorum ki, kütüphanelerinizden tamimle kaldırdığınız eserler arasında ne var : Kuranı Kerim, Hazreti Muhammed'in Hayatı... Olur mu böyle din tedrisatı ıslahı Sayın Bakan? Vallahi eğer daha fazla izahta bulunmamı istemiyorsanız beni menediniz. Şu halde şu yetiştirme yurtları içine girmiyeyim.

(«Girin, girin» sesleri, gürültüler.) Test imtihanları işine girmiyeyim.

Yoruldum arkadaşlar, müsaade ederseniz yoruldum. («Devam et.» sesleri.)

Tekrar çıkacağım merak etmeyin.

Şimdiki halde söyliyeceğim söz şu: Ben Bakanın muvaffak olmuş bir cephesini görmüyorum. Ama kendi suitaksiri değil. Belki Vekâleti ayağına çelme taktı.

Bizde Bakanlık böyledir. Eğer Bakan meselelerine vâkıf değilse adımını attığı andan itibaren o Bakanlığın teşkilâtı heyula gibi karşısına dikilir. Bu Bakanlık teşkilâtının bütün politikası da maslahatı da şudur: Oldum olası, mesuliyetlerden kaçınmak, mümkün mertebe tez elden terfih imkânlarını sağlamak. Bizde bakanlıklar böyle işler. Onun için belki kendisinin suitaksiri değildir, ama yapamıyorlarsa bu Maarif Bakanlığının başında bu kadar uzun müddet bulunması şart değildir. Bir eseri semahat göstererek ayrılabilirlerdi. Şimdi Maarif Bakanlığı öyle oldu ki, kendileri için, müşteşar için şu veya bu için şimdi Bakanlık bir şenlik sofrasıdır. Ama milletin içi kan ağlıyor. Olmaz böyle bir şey. Benim istirhamım lûtfen bu sofradan tez elden kalksınlar. (Sol ve sağdan, alkışlar.)

BAŞKAN — Söz sırası, diğer önerge sahibi arkadaşımız Sayın İnal'ın. Sayın İnal konuşmanız yarım saat içerisinde biter mi?

KÂMİL İNAL (Bolu) — Biter efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

KÂMİL İNAL (Bolu) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar, gensorumun gündeme alınıp alınmaması konuşmalarında objektif bir açıdan hareket ederek delillerimin izahını yapmıştım. Yüce Meclisin sayın üyelerinin de konuya objektif bir açıdan bakarak, parti farkı gözetmeden, ilk önce vatan sonra parti diyen prensipten hareket ederek karara varmıştı. Yine delillerini objektif bir açıdan, şahsiyetleri kötüleme politikası gütmeden açıklamaya çalışacağım. Yüce Meclisin sayın üyelerinin bu konuda memleket yararına bir karar vereceklerine inancım çok büyüktür.

Muhterem arkadaşlar, 1964 - 1965 ders yılında yurdumuzda 30 tane ortaokul açıldı. Bakan bunları, bana verilen cetvelde 30 dur, kürsüde 36 diye söyledi. Bu okulların açılışında hanggi kıstasların göz önünde tutulup da açıldığını müştereken inceliyelim.

İlçe sayımız, Türkiye'de 570 tir. Bunun 493 ünde ortaokulumuz vardır. Ortaokulsuz ilçe sayısı 77 dir. Yani bu yıl açılan 30 tane ortaokulu açmadan evvel bu sayı 107 idi. Millî Eğitim Bakanı, Müdürler Komisyonuna Başkanlık yapsın veya yapmasın, okul açma yetkisi kendilerinde bulunan şahıslara «Bizim ortaokulsuz ilçe sayımız 107 dir. Bu ilçelerimizi nüfus, okul, öğrenci kıstasları bakımından sıraya koyunuz, okul açılacak yerleri tesbit ediniz.» diye direktifini vermesi gerekirdi. Yine Sayın Bakan «Bu böyle olmuştur.» diyecek ve dedi de. Fakat ne söylese bu durumu izah edemiyecektir.

Muhterem arkadaşlar, sizleri ortaokulu açılmıyan Bolu'nun Seben ilçesi ile kıymetli vakitlerinizi heder etmiyeceğim. Memleketin bütününü ilgilendiren araştırmamı sizlerin önüne serip ona göre karar vermenizi istirham edeceğim. Bu yıl ortaokul açılan kaza ve nahiyeleri sizlere cetvelden okuyayım.

1. Ağrı - Diyadin. Nüfusu 18 843

2. Ankara - Çamlıdere, «20 643... Aydın - Sultanhisar, 16 333; Burdur - Ağlasun. 8 650; Çankırı - Yapraklı... 21 451; Denizli - Babadağ bucağı 10 984. Nahiye bu. Ama, Mardin'in Gerçüş kazasının nüfusu 34 650 dir. Sayın Bakan dedi ki, «Arkadaşım yanılıyorlar. Seben ilçesinin merkez nüfusu 1 752. Ben burada Burdur - Ağlasun ilçesinin 8 650 dir nüfusu ama merkez ilçesinin nüfusu 5 665 tir. Sayın Millî Eğitim Bakanına soruyorum: Mardin'in Gerçüş ilçesinin nüfusu 34 650 merkez nüfusu Burdur Ağlasun ilçesinin bütün nüfusundan iki misli fazla. Hayır, 8 600 dür köyleriyle beraber. Mardin'in Gerçüş merkez değil bütün köyleriyle beraber. Merkez nüfusu da Burdur Ağlasun'un iki misli. Tekirdağ - Çerkesköy 13 906; Tokat... Ve açılan okullar bunlar.

Bir de size açılmıyan okulların listesini okuyayım. Bakanlıktan aldığım liste :

1. Mardin - Gerçüş 34 640.. 2. Kırşehir - Çiçekdağ 31 526... 3. Giresun - Dereli 30 189; Yozgat - Sarıkaya 31 989; Kars - Hanat 29 946; Erzurum - Karayazı 25 845; Ordu - Aybastı 25 892; Adıyaman - Gerger 22 494; Van - Gürpınar 20 957; Mardin - İdil 20 959; Afyon - İhsaniye 24 485; Ordu - Gargan 20 652; Siirt Kozluk 22 849; Ordu - Kumru 23 351; Siirt - Pervari 23 856; Kars - Susuz 25 356; Maraş - Türkoğlu 25 547; Erzurum - Tekman 21 618; Çankırı - Bayat 22 836; Ankara - Delice 21 216; Sinop - Duran 23 537; Urfa - Hirfan 21 927...

Acaba bunlar, okul sayısı, nüfus sayısı, uzaklık bakımından bölge özellikleri bakımından ne zaman karşılaştırılmıştır, soruyorum. Denizli - Babadağ bucağının nüfusu 10 984; burada okul açılmıyan 31 000; 34 bini, 25 bini; 27 bin nüfuslu yerler var. Okulu da fazla, nüfusu da fazla, bölge özelliği bakımından da ondan üstün.

İşte benim verdiğim birkaç tane misalim. Sayın huzurlarınızı işgal etmemek bakımından misallerimi daha geniş, Türkiye çapında tuttum. Açılan okulların da açılmıyanların da listesi bende... Bu sene açılanlar da belli. Sizlere arz ettiğim ilçelerimizin nüfuslarını son nüfus sayımı cetvellerinden aldım. Bu izahlarımdan şu netice çıkmaktadır. Okul açılırken prensip olarak plânın hedefinde tesbit edilen esaslara katiyen uyulmaya bile lüzum görülmemiştir.

Burada dendi ki; «uyuldu». Uyulmamıştır. Acaba bunun sebebi nedir? Sayın Bakanın bunu bu kürsüden açıklamasını bekliyorum. Yalnız benim açıkladığım 2 - 3 kaza ile Seben ilçesinin karşılaştırması yok. Açıklanmıyan okulları nüfus ve okul bakımından karşılaştırması ve burada söylemesi lâzım.

Muhterem arkadaşlarım, bu mudur geri kalmış bölgelere plânda öncelikle yer verilecek prensibimiz? Doğu illerimizde hâlâ mahkemelerde Türk vatandaşının ifadesini almak için tercüman

kullanılıyor ve bunun biran evvel hal yoluna girmesini plâna aldığımız halde, Batı illerimizden olan Burdur ilinin Ağlasun kazasının nüfusuna okul ve öğrenci sayısına bakmaya lüzum görmiyen 8 650 nüfuslu kazaya ortaokul açan ve 34 650 nüfuslu kazalarımızı görmemezlikten gelen bir zihniyetin Millî Eğitim Bakanlığında olmaması gerekirdi. Misal; Mardin'in Gerçüş kazasının nüfusu 34 650 dir. Yozgat - Sarıkaya 31 989.. Yani okul açılan ondan fazla nahiye ve ilçelerimiz, ortaokul açılmıyan ilçelerimizin nüfusu bakımından yarısı bile değil. Yani 26 000 nüfusu daha fazladır. Bu durum göz önünde neden tutulmadı? Okul ve öğrenci bakımından bölge özellikleri önde geldiği halde, bu durumun nasıl olduğunun izahını yapamıyarak sizlerin yüksek takdirlerinize bırakıyorum.

2. Okul yaptırma derneklerine verilen paralarda da adalet ilkelerine riayet edilmemiştir. Söylemiştim gensorumda. Misal :

Şu cetvelde çeşitli yıllarda ve son yıllarda derneklere verilen paralar birbirinden çok farklıdır. Bu farkların 5 - 10 bin olması çeşitli tarihlerde verilmiş olması bakımından olabilir. Fakat okul yaptırma derneklerinin birine on bin, birine hiç yok, birine de 170 bin lira verilirse bu durumu adalet ilkeleriyle bağdaştırmak imkânsızdır. Bu işi yapıp benimsiyen bir zihniyetin Millî Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunmaması lâzımdır.

Millî Eğitim Bakanlığının 1964 yılı icra programı, İlköğretim Genel Müdürlüğünde ayrılan paraları Sayın Millî Eğitim Bakanı arkadaşımız yalnız bunlarla köy okulları yapılacağı kanaatine vardığı için bu durumları iyi izah edemedi, yahut da; «Peşin hükümlerle işe başladı» diye bir söz söyledi. Şu cetvelle Plân ve Bütçe Komisyonunda; İlkokul yapımı ve donatımının, okulsuz köylerin listesi vardı. Bende var, burada okuyup da sizlerin kıymetli zamanlarınızı almıyacağım. Listesi vardı. Buraya basılması icabederken basılmadı yani alınması gerekirken alınmadı. Burada ben diyorum ki, İstanbul'da okulsuz köy sayısı nüfusu 150 den fazla 3; Erzurumu ele alıyorum, Doğudan başka bir vilâyet ele alıyorum, okulsuz köy sayısı 150 den fazla. Sayın Bakan burada, «250 ye kadar indik» dedi. Bâzı yerlerde sıfıra kadar indirdik. Okulsuz köylerimizin kalmadığı bâzı vilâyetlerde tam yapabildiğimiz vilâyetler var. Bâzı yerlerde 150 ye kadar indik.

Erzurum'da 397 tane 150 den fazla okulsuz köyümüz varken buraya beş milyon altı yüz bin lira para ayrılıyor. İstanbul'a 14 000 000 lira para ayrılıyor, üç tane. Ama diyor ki, tamir edeceğiz, eskileri tamir edeceğiz. Üç tane köyümüze okul yapamayız 397 tane Erzurum'da okulsuz köyden bekliyenlere iki tane dershane daha fazla yapmak durumuna gidemez miydik? Bu niçin böyle oldu?

Muhterem arkadaşlarım, bu yıl üniversite imtihanlarına girenler, bugün için hakikaten Sayın Millî Eğitim Bakanının söylediği gibi 30 bindir. Fakat bu 30 bine yükselişin sebepleri, birkaç fakülteye birden müracaatın neticesinde doğmuştur. Bu sene liselerimizden mezun olanların adedi 18 bindir, hattâ 19 bindir. Fakat bu sayıya göre geçen yıl üniversitelere alınanlar bu mevcuda göre belli. İki, üç yıldan beri üniversiteye giremiyen 4 - 5 bin üzerindeki lise mezunumuz ne olacak? Hiçbir tanesi açıkta kalmıyacak deniliyor. Her sene binlercesi fire vererekten gidiyor. Yani üniversiteye giremiyor. Bu arada gece üniversitelerinin açılmasını, çift tedrisat yapılmasını her fakülteye uygulıyamayız. Sayın Bakanın dediği gibi uygulanabileceklerine yapmalıyız. Ziraat Fakültesinde bu fevkalâde yapılabilir. Bir araştırma neticesinde bunların hangilerinde çift tedrisat yahut gece üniversitesi açabiliriz, bu kararlaştırılmalıdır.

Ben sizlerin kıymetli vakitlerinizi almak istemiyorum; delillerim iki defa, üç defa bu kürsüden okundu. Sayın Millî Eğitim Bakanı da benim verdiğim bu delillerimden üç tanesini de misal olarak gösterdi. Şimdi arzu ettiğim şey, arz ettiğim bütün bu mevzuları kapsıyan hususlar için cevap verirlerse, bu durum karşısında sizler hâkem olur ve neticede de durum buna göre aydınlığa kavuşmuş olur.

Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BAŞKAN — Vaktin gecikmiş olması dolayısıyle 13 Kasım 1964 Cuma günü saat 15. 00 de toplanılmak üzere birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati : 18,45

6. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORULAR VE CEVAPLARI

1. — Bilecik Milletvekili Şadi Binay'ın, Bilecik'te 1964 yılında kurulması kabul edilen Şerbetçi Otu Kurutma tesisleri konusunda ne gibi hazırlık yapıldığına dair soru önergesi ve Tarım Bakanı Turan Şahin ile Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler'in yazılı cevabı (7/353)

Meclis Başkanlığına

Aşağıdaki sorumun yazılı olarak Tarım ve Gümrük ve Tekel Bakanları tarafından cevaplandırılmasını saygiyle rica ederim.

Bilecik Milletvekili
Şadi Binay

1. Birinci Beş Yıllık Plâna alınan Hublon (Şerbetçi Otu) yetiştirilmesi mevzuunda 1963 yılında şimdiye kadar ve sene sonuna kadar yapılmış ve yapılacak işler, alınan neticeler nelerdir?

2. 1964 yılı için düşünülen çalışmalar nelerdir? 1963 ve 1964 yılları şerbetçi otu ithal miktarı T. L. kıymeti ne olacaktır?

3. Bilecik'te 1964 yılında kurulması derpiş edilmiş olan şerbetçi otu kurutma tesisleri konusunda şimdiye kadar, hangi daire tarafından ne gibi hazırlık yapılmıştır? Tesislerin 1964 yılına yetişmemesi halinde, sorumluluğu hangi bakanlık üzerine almayı tekabbül etmektedir?.

T. C.
Tarım Bakanlığı
Ziraat İş. Gn. Md.
Şb. Md : 02 34-000
Sayı : 915

26 . 9 . 1963
Konu : Yazılı soru hk.

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : 6 . 9 . 1963 gün ve Kanunlar Müdürlüğü 7/353/6507-38340 sayılı yazı.

Bilecik'te 1964 yılında kurulması kabul edilen Şerbetçi Otu Kurutma tesisleri konusunda ne gibi hazırlıklar yapıldığına dair Bilecik Milletvekili Şadi Binay'ın, yazılı soru önergesi tetkik edildi; bu konudaki cevaplarımız maddeler halinde aşağıdadır.

1. Birinci Beş Yıllık Plâna alınan Şerbetçi Otu yetiştirilmesi mevzuunda halen :

a) Bilecik A. Asma fidanlığında Şerbetçi Otu çalışma programına göre 1963 yılında 30 000 aded Şerbetçi otu pençesi ve çeliği yetiştirilecektir. Bu maksatla 1963 ilk baharında mezkûr müessesede 10 000 aded şerbetçi otu pençesi köklendirme parsellerine dikilmiş ve bu yıl istihsal kampanyasında sene sonuna kadar pençenin 30 000 adedi sağlanmış olacaktır.

b) Müessesenin bu konuda ayrıca deneme faaliyeti de mevcudolup muhtelif ecnebi çeşitlerin kalite ve verimleri bakımında etütleri yapılmış ve bu denemelerden 36 kg. kuru mahsül elde edilmiştir. Bu denemeler neticesinde çiftçilerimize intikal ettirilecek çeşitler kesin olarak tesbit edilmişlerdir.

2. Gelecek yıllarda;

a) 1963 yılında istihsal edilmiş olan 30 000 aded pençe 1964 ilkbaharında çiftçilere tevzi edilerek 75 dekâr Şerbetçi Otu bahçesi tesis edilecektir. Bu tesisler için Ziraat Bankasınca gerekli kredi verilecektir.

Şerbetçi Otu dikilecek yerler ve çiftçiler, Bakanlığımız ve Ziraat Bankası ile müştereken tesbit edilecektir.

b) Bilecik A. Asma fidanlığında 1964 ilkbaharında 1965 yılı dikimleri için 60 000 pençe ve çelik üretilecektir. Bu maksatla 20 000 adet Şerbetçi Otu pençesi köklendirme parsellerine dikilecektir.

1965 ilkbaharında 60 000 pençe ile 150 dekâr Şerbetçi Otu bahçeleri tesis edilecektir.

c) Şerbetçi otu denemelerine devam edilecek ve müessese parsellerinde iyi netice vermiyen bâzı çeşitler bölgenin yayla mıntakalarında denemelere alınacaktır.

d) Çiftçilerin teknik bilgilerini artırmak için kurslar açılacak ve tesis edilmiş olan şerbetçi otu bahçelerinde ziraat teşkilâtınca hastalık ve haşerelere karşı mücadele yapılacaktır.

3. Şerbetçi Otu Kurutma tesislerinin 1964 yılında kurulması için Tarım Bakanlığı bütçesine gereken ödenek teklifi yapılmış ve bu hususta Almanya'dan tesisin plânları getiril-

miş ise de Devlet Plânlama Dairesince hazırlanan 1964 yılı Kalkınma Plânının ek 1 - a kitabının tarım kesiminde Tekel Genel Müdürlüğü sorumluluğu altında Şerbetçi Otu Kurutma tesisleri için 250 000 lira ayrılmış bulunmaktadır.

Bilginizi rica ederim.

Tarım Bakanı
M. İzmen

T. C.
Gümrük ve Tekel Bakanlığı
Tetkik ve Murakabe Heyeti
Reisliği 5033

22 . 10 . 1964

Konu : Bilecik Milletvekili Şadi Binay ve Muğla Milletvekili Adnan Akarca'nın yazlı soru önergeleri Hk.

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Başbakanlığın 17 . 8 . 1964 tarihli Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi 143 - 56/3581 sayılı yazılarında sözü edilen, hublon (şerbetçiotu) yetiştirilmesi hakkında Bilecik Milletvekili Şadi Binay'ın 23 . 8 . 1964 tarihli yazılı soru önergesi ile, tütün stokları ve depo ihtiyacı hakkında Muğla Milletvekili Adnan Akarca tarafından verilen 13 . 9 . 1964 tarihli yazılı soru önergesine cevaplarımız ilişikte sunulmuştur.

Arz ederim.

Mehmet Yüceler
Gümrük ve Tekel Bakanı

Bilecik Milletvekili Şadi Binay tarafından verilen Hublon (Şerbetçiotu) yetiştirilmesiyle ilgili soru önergesi cevapı :

Soru 1) Birinci 5 Yıllık Plâna alınan Hublon (Şerbetçiotu) yetiştirilmesi mevzuunda 1963 yılından şimdiye kadar ve sene sonuna kadar yapılmış ve yapılacak işler, alınan neticeler nelerdir.

Cevap 1) 5 Yıllık Plâna alınan şerbetçiotunun dâhilden temini yolunda çalışmalara Tarım Bakanlığının işbirliği ile 1956 yılında başlanmıştır. Bu maksatla dışardan getirilen muhtelif yabancı çeşitlerin 17 tarım bölgesinde birden yetişme ve verim denemelerine girişilmiş; 5 yıl süren bu deneme devresi sonunda ise en iyi başarı gösteren Brewers Gold ve Lata Cluster çeşitleri ile Bilecik, Yeşilköy ve Edirne'de üretime geçilmesine karar verilmiştir. Bu yolda ilgili organ (Tarım Bakanlığı) tarafından hublonun Bilecik'te 1963 yılından itibaren - çiftçiler eliyle - yetiştirilmesi projesine girişilmiş bulunulmaktadır. 1964 yılında ilk yılını idrak eden 57 dekarlık dikim sahasından 1965 yılı üretim devresinde ilk mahsul olarak 2 - 3 ton kuru hublon alınabileceği umulmaktadır.

Soru 2) 1964 yılı için düşünülen çalışmalar nelerdir. 1963 ve 1964 yılları şerbetçiotu ithal miktarı ve TL. kıymeti ne olacaktır.

Cevap. 2) 1964 ve mütaakıp yıllarda çalışmalara ve ilgili organ tarafından plântasyona devam olunacağı tabiîdir. Bugün için Tekel İdaresinin hublon ihtiyacı 75 - 80 ton olup dışarıya bu münasebetle 1,5 milyon lira civarında döviz gitmektedir. 1964 yılında ise 70 ton hublon ithal edilmiş ve mukabilinde 1 076 600 liralık döviz ödenmiştir.

Soru 3) Bilecik'te yapılacak kurutma tesisleri ne durumdadır.?

Cevap 3) Bilecik'te 1965 yılı hublon üretimini karşılamak üzere kurulacak pilot mahiyette kurutma tesisleri Tekel İdaresi, işlerin biran önce sürüncemeden kurtulması amaciyle ve sonradan ilgili organa (Tarım Bakanlığı) devretmek üzere üzerine almış bulunmaktadır. Zamanından önce kurulmasına çalışılmaktadır. Adı geçen tesis aynı zamanda Tarım Bakanlığının Bilecik'te 1966 yılı hublon plântasyonunu da karşılayabilecek kapasitede olacaktır. Ancak hublonun yeşil olarak değil, toplanıp kurutulduktan ve gerekli tretman gördükten sonra Tekel İdaresi tarafından satılabilen bir ürün olması; ayrıca idarenin teknik eleman yetersizliği; kurutma işletmesinin de aynı yetiştirme organı (Tarım Bakanlığı) tarafından yürütülmesini gerekli kılmaktadır. Böylece ilgili organı olan Tarım Bakanlığınca 1967 ve sonraki yıllar üretim projelerine paralel olarak büyük kapasiteli bir kurutma tesisinin de plânlarına dâhil edileceği umulmaktadır.

Arz olunur.

Mehmet Yüceler
Gümrük ve Tekel Bakanı

2. — Muğla Milletvekili Adnan Akarca'nın, halen işlenmemiş bir şekilde depolarda bulunan tütün stoklarına dair yazılı soru önerge-

si, ve Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler'in yazılı cevabı (7/369)

13 . 9 . 1963

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Gümrük ve Tekel İdaresi geçen yıl satmaldığı tütünlerin çoğunu depo edecek yer bulamamıştır. Bu bakımdan depolama işi çok geç kalmış ve tütün müstahsılı vatandaş Mayıs ayına kadar parasını eline alamamıştır.

Şimdiden bu konu tütün ekicilerini düşündürmekte ve Tekel İdaresi aleyhine maalesef büyük bir propoganda teşkil etmektedir.

Aşağıdaki sorularımın yazılı olarak Sayın Tekel Bakanı tarafından cevaplandırılmasına delâletlerinizi saygı ile arz ederim:

Muğla Milletvekili
Adnan Akarca

1. Halen işlenmemiş bir şekilde depolarda bulunan tütün stokları ne miktardadır?

2. Önümüzdeki piyasa sonucu Tekel İdaresinin ve tüccarın depo sıkıntısı ne derece olacaktır?

3. Şimdiden Bakanlık Amerikan barakaları tipinde depolar teminini düşünmekte midir?

T. C.
Gümrük ve Tekel Bakanlığı 22 . 10 . 1964
Tetkik ve Murakabe
Heyeti Reisliği 5033

Konu : Bilecik Milletvekili Şadi Binay ve Muğla Milletvekili Adnan Akarca'nın yazılı soru önergeleri hakkında.

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

Başbakanlığın 17 . 8 . 1694 tarihli Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi 143-56/3581 sayılı yazılarında sözü edilen, hublon (şerbetciotu) yetiştirilmesi hakkında Bilecik Milletvekili Şadi Binay'ın 23 . 8 . 1964 tarihli yazılı soru önergesi ile, tütün stokları ve depo ihtiyacı hakkında Muğla Milletvekili Adnan Akarca tarafından verilen 13 . 9 . 1964 tarihli yazılı soru önergesine cevaplarımız ilişikte sunulmuştur.

Arz ederim.

Mehmet Yüceler
Gümrük ve Tekel Bakanı

Muğla Milletvekili Adnan Akarca tarafından verilen, tütün stokları ve depo ihtiyacı ile ilgili soru önergesi cevabı.

Soru 1. Halen işlenmemiş bir şekilde depolarda bulunan tütün stokları ne miktardadır.

Cevap 1. Halen Tekel elinde bulunan destekleme tütünleri işlenmiş olup idare malı tütünler ise programı gereğince işlenmektedir.

Soru 2. Önümüzdeki piyasa sonucu Tekel İdaresinin ve tüccarın depo sıkıntısı ne derece olacaktır.

Cevap 2. Depo sıkıntısı mevcut değildir.

Soru 3. Şimdiden Bakanlık Amerikan barakaları tipinde depolar teminini düşünmekte midir.

Cevap 3. Depoya ihtiyacolmadığına göre baraka teminine de lüzum yoktur.

Arz olunur.

Gümrük ve Tekel Bakanı
Mehmet Yüceler

3. — Bolu Milletvekili Turgut Çulha'nın, Bolu'nun Yığılca ilçesinde bir tekel satış memurluğu açılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair soru önergesi ve Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler'in yazılı cevabı (7/524)

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki soruların Gümrük ve Tekel Bakanlığı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasının teminini saygılarımla rica ederim.

30 . 6 . 1964
Bolu Milletvekili
Turgut Çulha

1. Yığılca ilçesinde bugüne kadar bir Tekel satış memurluğu açılmamış bulunduğundan halk ihtiyacını teminde büyük zorluklarla karşılaşmakta ve Düzce ilçesinden bir bayi vasıtasiyle gayrimuntazam şekilde getirilen maddeler de kifayetsiz bulunmaktadır.

Vatandaş ve idarenin menfaatleri göz önünde tutularak buraya bir Tekel satış memurluğu açılması düşünülmekte midir?

2. 1965 ve ileriki senelere esas olmak üzere: Gümrük ve Tekel Bakanlığiyle ilgili konularda Bolu ve ilçelerine yapılacak yatırım ve teşebbüsler için her hangi bir etüt yapılmakta mıdır?

3. Haşhaş ekiminde bölgeler seçilirken teknik şartların dışında hangi esaslar göz önünde tutulmaktadır?

Seben ilçesinde haşhaş ekimine niçin müsaade edilmemiştir?

T. C.
Gümrük ve Tekel Bakanlığı 22 . 10 . 1964
Tetkik ve Murakabe
Heyeti Reisliği 5024

Konu : Bolu Milletvekili Turgut Çulha'nın yazılı soru önergesi

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Genel Sekreterlik, Kanunlar Müdürlüğü 2 . 7 . 1964 tarih ve 9146/51848 sayılı yazıları.

Bolu Milletvekili Turgut Çulha'nın, ilgide kayıtlı yazıları ile alınan, yazılı soru önergesinin Bakanlığımızı ilgilendiren kısımları incelendi.

1. Yaptırılan inceleme sonunda, Yığılca ilçesinde Tekel İdare Memurluğu ihdası uygun görülmüş ve bu hususta Tekel Genel Müdürlüğüne gerekli talimat verilmiştir.

2. 1965 ve ileriki yıllara esas teşkil etmek üzere, Bolu ve ilçelerinde Bakanlığımız iştigal konuları ile ilgili müstakil bir etüt yapılmamış olmakla beraber, yaprak tütün hareketlerinin memleket çapındaki incelemeleri yapılırken adı geçen ilin Üskübi (Konuralp) kasabasında 2 000 M² sahalı bir tütün bakım evinin inşası ön görülmüş ve bu iş, Tekel Genel Müdürlüğünün 1965 yılı programına 750 000 liralık bir proje ile ithal edilmiştir.

3. Haşhaş konusu, Bakanlığımızı değil, Ticaret Bakanlığını ilgilendirmektedir.

Arz ederim.

Mehmet Yüceler
Gümrük ve Tekel Bakanı

4. — Konya Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kemal Satır'ın, HEKTAŞ Firmasının ortağı ve İdare Kurulu Üyesi bulunduğu hakkındaki neşriyatın doğru olup olmadığına dair soru önergesi ve Başbakan İsmet İnönü'nün yazılı cevabı (7/542)

10 . 7 . 1964

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Aşağıdaki sorularımın Başbakan tarafından (yazılı) olarak cevaplandırılmasını arz ve rica ederim.

Konya Milletvekili
Ahmet Gürkan

7 Temmuz 1964 tarihli ve Ankara'da yayınlanan (Adalet) adlı gazetenin ilk sayfasında neşredilen (Milyonluk suiistimâller zincirinde yeni bir halk) başlıklı yazı ile (Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Kemal Satır'ın ortak olduğu ve idare meclisi âzası bulunduğu (HEKTAŞ) firmasının rakipsiz bir hale gelmiş olduğu açıklanmaktadır.

İhbar mahiyetini taşıyan bu yazının muhtevası - eğer doğru ise bu firmanın, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olan Kemal Satır'ın nüfuzundan faydalandığı, zirai ilâçlar imâl eden 6 firmanın en büyüğü üyelerinin hemen hepsinin C. H. P. li olduğu, Devlet müesseselerine ilâç imâli için taahhütlere girdiği, rakibi diğer firmalara nazaran imtiyazlı muameleye gördüğü, ihaleleri eksiltme ile değil pazarlıkla aldığı, İdare Meclisi Reisi K. Satır'a Bakan olunca, eski ücretinden daha fazla ücret verdiği mahiyetindedir. -

Şu vaziyete göre; sormak zorunda kaldım.

1. Bahsi geçen ihbar doğru mudur?

2. Doğru ise Milletvekili olan K. Satır'ın, Anayasamızın 78 nci maddesine aykırı olarak - dolayısiyle de olsa - Devlete karşı hem vazife almış ve hem de üste yüklenmelere girmiş durumdadır. K. Satır'ın bu hareketi, tasvibedilmekte midir? Ve Anayasanın 80 nci Maddesine göre üyelik sıfatı ne zaman kaldırılacaktır?

3. HEKTAŞ Şirketinin ortakları, kimlerdir? Açık adresleri nereleridir?

4. Bu şirketin sermayesi ve bankalar nezdindeki kredisi ne kadardır?

5. Bu şirket şimdiye kadar Devlete, ne miktar ilâç vermiş ve fiyat birimi ne kadardır?

6. Kemal Satır'ın, İdare Meclisi Reisi ücreti olarak aldığı aylık nedir? Ve Bakan olduktan sonra ücretinde bir artma olmuş mudur?

7. Bu firmaya rakip diğer firmaların ilâç temini için Devletin her hangi bir müessesesine bir teklifte bulunduğu vâkı mıdır? Vâkı ise HEKTAŞ'ın fiyat birimleri ile mukayesesi halinde aralarında - varsa - fark ne kadardır?

8. Bu mukayeselerde Devlet lehinde fark olduğu halde, yine de Devlet zararına olarak pazarlıkla HEKTAŞ Firmasına ilâç siparişi verilmiş midir?

T. C.
Kanunlar ve Kararlar
Tetkik Dairesi
Sayı : 77/1229/4281

Konu : Konya Milletvekili Ahmet Gürkan'ın, önergesi.

8 . 10 . 1964

Millet Meclisi Başkanlığına

İlgi : Kanunlar Müdürlüğü: 13 . 7 . 1964 tarihli ve 7/542 . 9249/52289 sayılı yazınız.

HEKTAŞ Firmasına ilişik olarak Konya Milletvekili Ahmet Gürkan tarafından Başbakanlığa yöneltilen yazılı soru önergesinin cevabı - eki listelerle birlikte - ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

İsmat İnönü
Başbakan

HEKTAŞ Firmasına ilişik olarak Konya Milletvekili Ahmet Gürkan tarafından Başbakanlığa yöneltilen yazılı soru önergesine ait cevaptır.

1. HEKTAŞ Ticaret Türk Anonim Şirketi 20 . 6 . 1956 tarihinde 2 000 000 lira sermaye ile kurulmuştur.

2. Şirketin ilk kurucularının, sermayesinin 6 . 3 . 1959 tarihinde 6 000 000 liraya çıkarılması münasebetiyle artan kısmını taahhüdeden ve son defa 30 . 11 . 1963 tarihinde 10 000 000 liraya iblâğı dolayısiyle tezyidolunan 4 000 000 lirayı taahhüdetmiş olan ortaklarının adları ile adreslerini gösterir (3) ayrı liste (*) ilişik olarak sunulmuştur.

3. Şirketin tescil edilmiş sermayesi 10 milyon liradır.

4. 7129 sayılı Bankalar Kanununun 74 ncü maddesi, sıfat ve vazife dolayısiyle vâkıf olunan bankaya veya bankanın müşterilerine ait sırların salâhiyetli mercilerden gayrisine açıklanmasını yasaklamış bulunmaktadır Bu sebeple adı geçen firmanın bankalar nezdindeki kredisinin tesbiti yoluna gidilmesi mümkün görülmemiştir.

5. HEKTAŞ Firmasından Tarım Bakanlığına bağlı genel müdürlüklerin ihtiyaçları için 1958 - 1964 yılları arasında 346 544,80 lira tutarında 16 338 adet veteriner ilâcı, 21 445 642,17 liralık 6 852,299 ton ve 8 505,88 lira karşılığı 55 080 litre zirai mücadele ilâcı olmak üzere toplam olarak 25 kalemde 21 800 719,85 liralık ilâç mubayaası yapılmıştır. Mubayaa olunan ilâçlara ait özel listesi ile bunların tafsilâtını gösteren ve genel müdürlükleri üzerine düzenlenen listeler de ilişik olarak sunulmuştur.

6. Genel müdürlükler üzerine tertiplenen listelerde verilen izahlardan anlaşılacağı üzere; ihalelerin 2490 sayılı Kanun hükümleri gereğince, kapalı zarf usuliyle veya teklif toplama suretiyle, en uygun fiyat ve şartları veren firmalara yapılmıştır. Bu arada HEKTAŞ Firmasına verilen siparişler için de aynı prensipler uygulanmıştır.

7. Devlet lehine fark olduğu halde, Devletin zararına pazarlıkla HEKTAŞ Firmasına usulüne aykırı yapılmış bir sipariş olmadığı gibi diğer ilâç firmalarına rağmen bu firma lehine her hangi bir istisnai işlem de yapılmamıştır.

8. Hektaş Ticaret Türk Anonim Şirketinin (1956 yılında) kuruluşu sırasında (Statüsünün 21 nci maddesine göre) Dr. Kemal Satır 3 yıl süre ile Yönetim Kurulu Üyeliğine ve 30 . 3 . 1959 tarihinde yapılan Genel Kurul toplantısında Yönetim Kurulu Üyeliğinden ayrılarak Şirket Denetçiliğine seçilmiştir. Bu toplantıda, Yönetim Kurulu Üyelerine her ay için bürüt 250 denetçilere de 200 lira ücret verilmesi kararlaştırılmıştır.

25 . 3 . 1962 tarihinde yapılan Genel Kurul toplantısında yeniden denetçiliğe seçilmiş olan Dr. Kemal Satır, 29 . 12 . 1963 tarihinde bu görevinden istifa etmiştir.

9. Dr. Kemal Satır'ın Başbakan Yardımcılığına atandığı tarihten sonra Yönetim Kurulunda görev almadığı gibi, ücretinin artması da bahis konusu değildir.

(*) Liste, kesafeti sebebiyle, zapta verilememiştir.

(Özet listesi)

İhtiyacına karşılık satınalan Genel Müdürlük	Mubayaa yılı	Kalem	Tutarı T. L.	İzahlı liste
Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü	1959	10	346 544,80	No: 1
Zirai Mücadele ve Z. K. Genel Müdürlüğü	1964	3	7 585 000,00	» 2
Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü	1963 - 1964	3	1 240 174,85	» 3
Zirai Donatım Kurumu Genel Müdürlüğü	1958 - 1963	8	12 626 702,10	» 4
Pamuk İşleri Müdürlüğü	1963	1	2 298,10	» 5
	Yekûn	25	21 800 719,85	

VETERİNER İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

İlâcın adı	Miktarı	Fiyatı	Tutarı
Sulphamezathine % 16	500 cc lik 2000 Ad.	31 84 Ten	63 743 60
» »	» 192 »	29 65 »	5 692 80
» » 33 100	» 1584 »	10 42 »	16 505 28
» » 33 100	» 432 »	9 77 »	4 220 64
Antrycid-Pros 35 Grisin	-- 270 »	56 32 »	15 206 40
» -Methyl-Sulphate 100-35 Gr.	60 »	150 05 »	9 003 00
Cetavlon Biz qRN Teneke	-- 100 »	106 29 »	10 629 00
Udolak 12 Gramlık tüp ve 25 tüplük	kutu 9000 »	87 20 »	78 561 00
Avlothan 7 librelik	kutu 720 »	48 74 »	35 092 80
» 1 »	» 1980 »	8 29 »	16 414 20
		Yekûn	346 544 80

Not : İlâçların satın alındığı yıl satın alınan bu ilâçlar ve bunun benzerleri başka bir firma tarafından ne Yurdumuzda yapılmakta ve nede dışarıdan ithal edilmemekte idi.

Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü

İlâcın Adı	İhale tarihi	Fiyatı T.L.	Miktarı Ton	Tutarı T.L.
% 10 DDT.	13.3.1964	820	750	615 000
% 10 DDT.	14.3.1964	740	500	370 000
Civalı Tohum ilâcı	29.5.1964	4 400	1 500	6 600 000
		Yekûn :	2 750	7 585 000

Not :

1. — Hektaş firmasına rakip olarak 13.3.1964 tarihindeki ihaleye Melih Tipi Veysi Midil Şirketi iştirak etmiş, bu firma % 10 DDT ilâcının beher tonu için muhammen bedelden fazla olarak 7 898 lira talebetmiş ve ihaleyi kaybetmiştir. Hektaş firması ise aynı ilâcın beher tonunu, 820 liradan vermiştir.

2. — 14 . 3 . 1964 tarihinde yapılan ihaleye Hektaş firmasına rakip olarak Koruma Tarım

ilâçları A. Ş. iştirak etmiş, Koruma firması % 10 DDT ilâcının beher tonunu 770 liradan, Hektaş firması ise aynı ilâcın beher tonunu 740 liradan teklif ederek ihaleyi kazanmıştır.

3. — 29 . 5 . 1964 tarihindeki tohum ilâcı ihalesine rakip olarak Agro-Merck firması iştirak etmiş fakat 1 500 ton ilâçtan ancak 750 tonunu vermeyi teklif ettiğinden şartnameye aykırı olan bu teklif reddedilmiştir.

Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü

İlâcın Adı	İhale tarihi	Fiyatı T.L.	Miktarı Ton	Tutarı T.L.
Toz Tohum ilâcı	1963	304,09	165	50 174,85
Fernesta 2,4-D Ester	1964	9 800,00	70	686 000,00
Toz Tohum ilâcı	1964	4 200,00	120	504 000,00
		Yekûn :		1 240 174,85

Not :

1. — 1963 yılında kapalı zarf usulüyle 165 ton toz tohum ilâcı mübayaası ilâna çıkarılmış, gelen teklifler arasında en ucuzu Agromerck Firması beher kilosu için 357,75 lira teklif etmiş ve ihale adı geçen firmaya yapılmış ise de kanuni müddet içinde Hektaş Firması verilen en ucuz fiyattan % 15 kırmak suretiyle beher kilosu 304,09 liradan teklif vermiştir. Durum Agromerck Firmasına bildirilmiş ve bu fiyattan daha aşağı teklif verip vermiyeceği sorulmuş ise de adı geçen firma ilk fiyatlarında her hangi bir indirim yapamıyacaklarını bildirmesi karşısında beher kilosu 304,09 liradan 165 ton toz tohum ilâcının ihalesi Hektaş Firmasında kalmıştır. İlâçlar tamamen tesellüm edilmiş tir.

2. — 1964 yılında yine kapalı zarf usulüyle çıkarılan 70 ton (Fernasta) 2,4-D Ester ilâcı yapılan eksiltmesinde beher tonu 9 800 lira teklif eden Hektaş Firmasına Yönetim Komisyonu kararıyle verilmiştir. (Başka teklif veren firma da çıkmamıştır.)

3. — Ayrıca kapalı zarf usulüyle eksiltmeye çıkarılan 250 ton toz tohum ilâcı beher tonu Hektaş Firması 4 200, Agromerck Firması ise 4 400 lira teklif etmiştir. Tek firma 250 tonu birden veremiyeceği için 120 tonu Hektaş'dan, 130 tonu da yukarıdaki fiyatlar üzerinden Agromerck Firmasına ihale edilmiş ve ilâçlar tesellüm edilmiştir.

Türkiye Zirai Donatım Genel Müdürlüğü

İlâcın adı	İhale tarihi	Fiyatı T. L.	Miktarı Ton	Tutarı T. L.
Bakırlı preparat (Perenox)	1958	4 119,01	22	90 618,22
Beyaz yağ (Ovicide)	1958	18 litresi 27.79.70	55,080 litre	8 505,88
Fosforlu (ilâç (Fosferno 20)	1959	9 890,00	161,830 Kg.	1 600 498,00
Tohum ilâcı (Agrosan GN)	1960	2 779,70	1 500,000	4 169 550,00
Agrosan GN tohum ilâcı	1961	2 901,15	1 200,000	3 481 380,00
Defoliantlı ilâç (Atlacide)	1962	4 500,00	13	58 900,00
Tohum ilâcı (Afrosan GN)	1963	3 785,00	750,000	2 838 750,00
Tohum ilâcı (Agrosan GN)	1963	3 785,00	100,000	378 500,00
			Yekûn	12 626 702,10

Not :

1. Hertaş firmasından mubayaa edilen ilâçlardan Ovicide ve Atlacide ilâçları hariç diğerleri için rakip firmalardan teklif istenmiştir. Ovicide ilâçları Hertaş Firmasının patentli ilâçları olduğundan

bu ilâçlar Hertaş Firmasından teklif alınmak suretiyle mubayaa edilmiştir.

Diğer ilâçlar için toplanan teklifler ve bu tekliflerdeki fiyatların biribirine çok yakın olması halinde yapılan eksiltmeler de Hertaş firması en düşük teklifi verdiğinden siparişler bu firmaya verilmiştir. Bu siparişlerde Hertaş Firması ve Hertaş Firmasından sonra ikinci derecede en düşük fiyatı veren firmaların her ilâç için verdikleri fiyatlar aşağıdadır.

a) Bakırlı preparat (Perenox) : (22 ton) bu ilâç için 12 firmadan teklif talebedilmiş ve bunlardan 8 firma teklifte bulunmuş ve fiyatlar biribirine çok yakın olduğundan bir açık eksiltme yapılmış ve bunun sonunda Hertaş Firması beher ton için FOB Londra T. L. 1 289, Shell firması ise beher ton için Dm. T. L. 1 312 lık teklifte bulunmuştur. Ayrıca masraf ve komüsyon karşılığı olarak Hertaş firması beher ton için 18,72 T. L., Shell firması ise 39,70 T. L. talep etmiştir.

b) Parathionlu ve fosforlu ilâçlar: (161 830 kilo) Bu ilâçlar için 3 firmaya müracaatla teklif istenmiş ve bilâhara yapılan açık eksiltme sonunda Hertaş firması beher ton için CF. 1 069.— Alber N. Arditti firması CF. $ 1 070.— lık teklifte bulunmuşlardır. Bu eksiltmeden iki gün sonra Alber N. Arditti firması fiyatını 1 060 dolâra indirdiğini bildirmiş ise de bu husus eksiltmenin katîleşmesinden sonra yapılan bir teklif olduğu ve % 15 in altında bulunduğu cihetle ticari teamül dışında ve bundan sonraki ihalelere menfi tesir edeceği mülâhazasiyle satınalma komisyonunca bu indirim üzerinde durulmamıştır.

c) Civalı tohum ilâcı : (1 500 ton) Bu ilâç için ilgili firmalara müracaatla teklif istenmiş ve tekliflerin tetkikinde teknik ve ticari şartnamelere tamamen uygun olarak Hektaş Firması beher ton için CF 308 dolâr, Dr. Feridun Frik Firması beher ton için CF 345 dolâr teklif etmiştir.

d) Civalı tohum ilâcı : (1 200 ton) Bu ilâç için de Hektaş ve Dr. Feridun Frik Firmalarından teklif talebedilmiş ve fiyatlarının yakın olması hasebiyle açık eksiltme yapılmış ve neticede Hektaş Firması beher ton için CF 307.— dolâr, Dr. Feridun Frik Firması ise CF 307.50 dolârlık teklifte bulunmuşlardır.

e) Civalı tohum ilâcı : (1 750 ton) bu ilâç için 5 firmadan teklif istenmiş yalnız Hektaş Firması 900 ve Agromerck Firması da 850 ton ilâç için teklif vermiş ve siparişler de buna göre yapılmıştır, her iki firmanın teklif ettiği, İstanbul fabrikalarında vasıtaya teslim beher ton için T. L. 3 785.— dır. Hektaş Firması sipariş edilen 900 ton ilâcın 150 tonluk bir partisinde yapılan tahlil ve muayene sonunda teknik şartnamesine uygun bulunmadığından teminat mektubunun irat kaydı cihetine gidilmiştir. Mevzu el'an mahkemededir. Bu sebeple 900 ton ilâç 750 ton olarak teslüm edilmiştir.

f) Civalı tohum ilâcı : (150 ton) Bu ilâç için 5 firmaya müracaatla teklif talebedilmiş yalnız Hektaş Firması 100 ve Agromreck Firması da 50 ton için teklifte bulunmuş ve siparişler de buna göre Hektaş Firmasına 100 ve Agromerck Firmasına da 50 ton olarak verilmiştir.

Her iki firmanın da teklif ettiği fiyat, İstanbul fabrikalarında vasıtaya teslim T. L. 3 785.— dır.

Pamuk İş. Müdürlüğü

İlâcın adı	İhale tarihi	Fiyatı T. L.	Miktarı Kg.	Tutarı T. L.
Atlacide	1963	4.90	469	2 298,10

Not :

İthal malı olan bu ilâcı Adana Bölge Zirai Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü bir deneme vesilesiyle almış ve denemede müspet sonuç elde edilmiştir.

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

15. BİRLEŞİM

1 . 12 . 1964 Salı

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Zonguldak Milletvekili Suphi Konak'ın, Vefat ettiğine dair Başbakanlık tezkeresi (3/1028)

2. — Komisyonlardaki açıklara üye seçimi

3. — Vazife ile yurt dışına gidecek olan Sanayi Bakanı Muammer Erten'in dönüşüne kadar kendisine, Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı Hüdai Oral'ın vekillik edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/1026)

4. — Vazife ile yurt dışına gidecek olan Devlet Bakanı İbrahim Saffet Onay'ın dönüşüne kadar kendisine, Devlet Bakanı Nüvit Yetkin'in vekillik edeceğine dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi (3/1027)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — Danıştay Kanunu tasarısı ile İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, 3546 sayılı Danıştay Kanununun Anayasaya aykırı hükümlerinin kaldırılmasına dair kanun teklifi ve Cumhuriyet Senatosuca yapılan değişiklikler hakkında Millet Meclisi Geçici Komisyonu raporu (M. Meclisi 1/474,2/440; C. Senatosu 1/375) (M. Meclisi S. Sayısı : 369 a 3 ncü ek) [Dağıtma tarihi : 24 . 11 . 1964]

× 2. — Erzurum Milletvekili Tahsin Telli ve 11 arkadaşının, Cumhuriyet Senatosu Tunceli Üyesi Mehmet Ali Demir ve Aydın Üyesi Fikret Turhangil, Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca ve İzmir Milletvekili Mustafa Uyar'ın, Tescil edilmiyen birleşmeler ile bunlardan doğan çocukların cezasız tescili hakkında kanun teklifleri ve İçişleri, Adalet ve Plân komisyonları raporları (2/219, 2/237, 2/238, 2/263) (S. Sayısı : 259) [Dağıtma tarihi : 15 . 6 . 1963]

3. — Bina kiraları hakkındaki kanun tasarısı ve Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca'nın 6570 sayılı Kira Kanununun Anayasa Mahkemesince iptal edilen 2 ve 3 ncü maddelerinin yeniden tedvini ile 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve geçici komisyon raporu (1/513, 2/526) (M. Meclisi S. Sayısı : 458 ve 458 e 2 nci ek) [Dağıtma tarihi : 10 . 4 . 1964]

× 4. — Millî Prodüktivite Merkezi kuruluş kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/321) (S. Sayısı : 532) [Dağıtma tarihi : 18 . 22 . 1963]

5. — Serbest malî müşavirlik kanun tasarısı ile Cumhuriyet Senatosu Amasya Üyesi Macit Zeren ve Adana Üyesi Mehmet Ünaldı'nın, Malî müşavirlik ve yeminli müşavirlik kanunu teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/476, 2/529) (S. Sayısı : 368) [Dağıtma tarihi : 17 . 8 . 1963]

× 6. — Çanakkale Milletvekili Şefik İnan'ın, Otelcilik, Motelcilik Türk Anonim Şirketi kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/576) (S. Sayısı : 507) [Dağıtma tarihi: 18 . 10 . 1963]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

1. — Uzman Jandarma kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/479) (S. Sayısı: 296) [Dağıtma tarihi : 2 . 7 . 1963]

(Devamı arkada)

× 2. — Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga ve 106 arkadaşının, bölge tiyatroları kanun teklifi v Geçici Komisyon raporu (2/437) (S. Sayısı : 305) [Dağıtma tarihi: 6 . 7 . 1963]

× 3. — Aydın Milletvekili İsmet Sezgin ve 33 arkadaşının, 5237 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin (c) bendinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/522) (S. Sayısı : 353) [Dağıtma tarihi : 15 . 7 . 1963]

× 4. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin ve Trabzon Milletvekili Ahmet Şener ve Çorum Milletvekili Hilmi İncesulu'nun Su ürünleri kanunu teklifi ile Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Tevfik İnci ve 28 arkadaşının, balıkçılığın teşvik ve himayesine mahsus kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/377, 2/505, 2/252) (S. Sayısı : 370) [Dağıtma tarihi : 20 . 8 . 1963]

× 5. — Millî İstihbarat Teşkilâtı kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/451) (S. Sayısı : 456) [Dağıtma tarihi : 26 . 9 . 1963]

6. — Genel nüfus yazımı kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/507) (S. Sayısı : 513) [Dağıtma tarihi : 23 . 10 . 1963]

× 7. — Türkiye Elektrik Kurumu kanunu tasarısı ve Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir'in Türkiye Elektrik Kurumu kanunu teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/461, 2/425) (S. Sayısı : 516) [Dağıtma tarihi : 24 . 10 . 1963]

× 8. — Konut kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/493) (S. Sayısı : 534) [Dağıtma tarihi : 24 . 12 . 1963]

9. — Millet Meclisi İdare Âmirlerinin, Sayıştay kanunu teklifi ve Maliye, Sayıştay ve Plân komisonlarından seçilen 5 er üyeden kurulan Geçici Komisyon raporu (2/532) (S. Sayısı : 706) [Dağıtma tarihi : 7 . 5 . 1964]

10. — Gümrük kanunu tasarısı, 5383 sayılı Gümrük Kanununun 3 ncü fıkrasiyle 71 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Dışişleri komisyonları raporları ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar'ın, 5383 sayılı Gümrük Kanununun 134 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/466, 1/204, 2/236) (S. Sayısı : 734) [Dağıtma tarihi : 14 . 7 . 1964]